

Kronika życia literackiego w PRL 1959

Oprac. Barbara Winkiel

Digitalizacja przeprowadzona w ramach zadania „Cyfrowe zasoby dokumentacji literatury polskiej w wolnym dostępie” realizowanego przez Fundację Akademia Humanistyczna w partnerstwie z Instytutem Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk i Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza. Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

1 9 5 9

opracowała

Barbara Winkiel

1959

STYCZEŃ

1 Z m i a n y w d w u t y g o d n i k u "T e a t r". Na mocy uchwały Plenum Zarządu Głównego Związku Artystów Scen Polskich z dn. 8 XII 1958 usunięto od 1 stycznia z nagłówka czasopisma "Teatr" formułę - "pismo stowarzyszenia..." wyjaśniając, że była ona myląca i nie odpowiadała istotnemu stanowi rzeczy. Stwierdzono ponadto że wpływ stowarzyszenia na pismo powinien się wyrażać w powoływaniu naczelnego redaktora i jego zastępcy (względnie sekretarza odpowiedzialnego), na wniosek Zarządu Głównego stowarzyszenia oraz przez stałą współpracę specjalnej komisji wydawniczej, powołanej przez ZASP, z redakcją czasopisma.

1

1 W r o c ł a w s k i T e a t r P a n t o m i m y. Prezydium Wrocławskiej Rady Narodowej powzięło uchwałę powołującą do życia z dniem 1 stycznia. Przedsiębiorstwo Państwowe: Wrocławski Teatr Pantomimy. Kierownictwo zespołu objął H. Tomaszewski.

2

2 N a g r o d y a r t y s t y c z n e P r e z y d i u m W R N w Bydgoszczy przyznano za rok 1958, w dziale literatury: H. Bychowskiej (nagroda I stopnia) za całokształt działalności a szczególnie za tłumaczenia i W. Rogowskiemu (II stopnia) kierownikowi działu literackiego radia bydgoskiego. W dziale sztuki ludowej A. Jachninie (I stopnia), upowszechnienia kultury J. Rydzkowskiemu (I stopnia) za działalność społeczno-kulturalną w powiecie chojnickim, upowszechnienia czytelnictwa J. Makowskiemu (I stopnia) kierownikowi Biblioteki Powiatowej w Chełmnie.

3

4 Nowe Sekcje Rady Kultury i Sztuki.

Na posiedzeniu Rady Kultury i Sztuki dokonano poszerzenia składu Rady powołując siedem nowych sekcji: nauki o sztuce, ochrony zabytków i muzealnictwa, literatury i wydawnictw, bibliotek i czytelnictwa, działania masowego i socjologii kultury, plastyki i architektury, teatru i filmu, muzyki.

4

7 Środy literackie Związku Literatów

Polskich w Warszawie organizowane przez ZLP i Wydział Kultury Stołecznej Rady Narodowej zapoczątkowało spotkanie z J. Brzechwą. Ponadto odbyły się wieczory autorskie m. in. następujących pisarzy: M. Wańkowicza (21 I), M. Smolarskiego, z okazji jubileuszu 50-lecia pracy pisarskiej (18 II), M. Samozwaniec (4 III), M. Rusinka (11 III), T. Łopalewskiego (15 IV), M. Dąbrowskiej (13 V), Młodych poetów: M. Z. Bordowicza, J. Jęczyka, Z. Jerzyny, S. Łubińskiego, B. Sadowskiej, J. Pollakówny, A. Tchórzewskiego (20 V), ^{ponadto} S. M. Salińskiego (21 X), S. Strumph-Wojtkiewicza (28 X), R. Karsta (17 XI), G. Morcinka (25 XI), J. Hena (2 XII), Cz. Centkiewicza (16 XII).

5

9 Nagrody artystyczne miasta Bydgoszczy.

W dziedzinie literatury nagrodę za rok 1958 otrzymał B. Sujkowski.

6

12 Poniedziałki poetyckie Związku

Literatów Polskich w Warszawie rozpoczął wieczór autorski M. Buczkówny. Ponadto zorganizowano m. in. następujące wieczory: J. Huszczy (20 IV), J. Ficowskiego (4 V), J. Brzostowskiej (19 X), J. Śpiewaka (16 XI), M. Jachimowicza (14 XII).

7

12 N a r a d a w s p r a w i e d a l s z e g o r o z w o j u

"Orki" zorganizowana przez Biuro Prasowe NK ZSL, Wydział Społeczno-Kulturalny NK ZSL oraz redakcję "Orki" odbyła się w Naczelnym Komitecie ZSL. Podstawowe sprawy związane z sytuacją "Orki" omówił zastępca redaktora naczelnego J. Szczawiej. ~~Stwierdził on m. in.: «Orka», kiedy ją powoływano do życia, miała stać się heroldem ruchu upowszechnienia kultury /.../, heroldem tym się nie stała. /.../ «Orka» stała się przeciw czymś innym, jakąś trybuną ludowego ruchu kulturalnego, naszego ludowego ruchu oświatowego.~~ ^{zaczętkiem trybuny naszego ludowego życia literackiego, naszego} Dyskusja koncentrowała się głównie wokół profilu pisma, prawie wszyscy mówcy podkreślali konieczność własnego odrębnego charakteru «Orki». "... nie ma potrzeby - mówił W. Kurkiewicz - ażeby «Orka» była naśladownictwem w jakiejś mierze «Przeglądu Kulturalnego» czy «Nowej Kultury»". Podobne przekonanie reprezentował S. Piętaś: "«Orka» musi mieć swój profil, od początku walczyłem nie o literaturę w «Orce», choć jestem poetą, a o rzeczy z terenu, o pogłębienie problematyki społecznej, która by docierała do mas. Jest tylko jeszcze jedna rzecz. Chodzi o to, aby to pismo nie stało się załącznikiem tzw. grafomanów. Co z tego, jeżeli będziemy dawać masę materiału z terenu, różnych informacji, korespondencji, jeżeli to nie będzie na poziomie". W dyskusji podkreślano ponadto niedostateczne powiązanie pisma z działalnością ZSL-u. Wszyscy uczestnicy narady byli jednomyślni co do potrzeby takiego pisma jak "Orka".

Na Plenum Warszawskiego Komitetu ZSL, odbytym w dniu 15 stycznia podjęto następującą rezolucję w sprawie współdziałania stołecznego środowiska ZSL-owskiego z "Orką". "Warszawski Komitet ZSL realizując uchwały IX Plenum NK ZSL w sprawie przygotowań polityczno-organizacyjnych do III Kongresu ZSL postanowił m. in. zająć się upowszechnieniem prasy ludowej, a w szczególności cza-

sopism, przeznaczonych w pierwszym rządzie dla inteligencji ludowej, jakimi są «Orka» i «Wieś Współczesna»".

Jaką chcemy mieć "Orkę". "Orka", nr 4 /tu głosy następujących dyskutantów: J. Anioła, J. Szczawieja, W. Kurkiewicza, J. Dębskiego, S. Piętaka, A. Kowalskiego, A. Sara, S. Ziemaka, J. Nagrabieckiego, E. Jabłońskiego, S. Czernika, B. Bartoszewicza/.

8

ok.16 Klub Dyskusyjny ZLP "Kraąg". Przy warszawskim oddziale ZLP powstał klub dyskusyjny, któremu przewodniczył W. Żukrowski. Klub miał charakter zamknięty i był przeznaczony wyłącznie dla członków ZLP. Dyskusje obejmowały zarówno zagadnienia warsztatowe jak i ideologiczne. Klub postawił sobie za zadanie szerzenie kultury w oddalonych od centrów kulturalnych zachodnich i wschodnich dzielnicach Polski. Inauguracyjny wieczór Klubu Pisarzy "Kraąg" pt.: Ziemie zachodnie pod piórem pisarzy odbył się 19 III w Domu Literatury w Warszawie. Do udziału w spotkaniu Klub "Kraąg" zaprosił ^{m. in.:} W. J. Grabskiego, Z. Kossak-Szatkowską, G. Marcinka, A. Rymkiewicza, M. Smolarskiego, M. Zientara-Malewską i W. Żukrowskiego.

W roku 1959 Klub Pisarzy "Kraąg" zorganizował m. in. następujące spotkania i wieczory autorskie: 11 V wieczór dyskusyjny p. n. Sąd nad Hamletem, w sali Teatru Powszechnego, w tej ~~nie~~ publicznej ^w dyskusji udział wzięli zgromadzeni widzowie, aktorzy, reżyserzy, krytycy, literaci i teatrologi. 15 V wraz z Klubem Księgarza Wieczór wspomnień pisarzy ziem zachodnich. Spotkanie otworzył pisarz Z. Skierski. W wieczorze udział wzięli autochtoni i pisarze, którzy specjalnie przyjechali do Warszawy.

9

16 Posiedzenia Komisji Oddziału
Krakowskiego P A N. W ciągu roku odbyło się 7

posiedzeń Komisji Filologii Klasycznej na których zreferowano m. in. następujące prace: T. Sinko: Historiozofia prologu i epilogu dzieła Herodota (16 I), Wł. Małyda: Antyk Leopolda Staffa (30 IV). Komisja Historycznoliteracka odbyła 19 posiedzeń, na których zreferowali m. in. swoje prace: M. Brożek: Teoria pięciu aktów w utworach scenicznych w starożytności (12 I), M. Romanówna: Wiosna Ludów i powstanie styczniowe w życiu B. Prusa i ich refleks w "Lalce" (26 I), S. Ciesielska-Borkowska: Charakter autobiograficzny twórczości Lope de Vegi (9 II), J. Kijas: Michał Czajkowski pod urokiem Mickiewicza (23 II), H. Markiewicz: "Lalka" na tle polskiej tradycji powieściowej (9 III), J. Nowakowski: O niektórych cechach struktury dzieła Wyspiańskiego (23 III), W. Danek: O program badań nad twórczością J. I. Kraszewskiego (13 IV), M. Strzałkowa: Dwa studia porównawcze (Prus i Balzac, Orzeszkowa i Sue) (27 IV), J. Spytkowski: Marii Konopnickiej "Wanderjahre" (11 V), J. Dihm: "Powrót posła" obrazem i dokumentem epoki (8 VI), St. Sierotwiński: Literatura konspiracyjna 1940 - 1944 (12 X), St. Pigoń: Fredroviana (26 X), K. Wyka: Kariera burzaru (9 XI), Wł. Szyszkowski: Z dziejów recepcji szkolnej Słowackiego (23 XI), J. Kowalska: Heine a Francja (1797 - 1831) (14 XII).

Ponadto na zaproszenie Komisji wygłosili referaty: prof. H. Buddensieg z Niemiec; J. W. Goethe (16 IV) i Mickiewicz a Schiller (3 XII) oraz prof. J. Fabre z Francji: "Godzina myśli" jako manifest romantyzmu (30 XI[†]).

~~dykusję na temat kierunku rozwoju literatury marksistowskiej~~
~~w Polsce.~~ Artykuł redakcja opatrzyła następującym komentarzem:
"Publikowany poniżej artykuł S. Żółkiewskiego jest pierwszym
z cyklu artykułów na aktualne tematy literatury i życia lite-
rackiego, jaki kontynuowany będzie w kolejnych numerach « Nowej
Kultury » . Stan przewlekłej absencji publicystycznej w najistot-
niejszych sprawach środowiska pisarskiego nie wychodzi nikomu
na zdrowie , mnoży wielostronne fałsze i zahamowania. Pragniemy
przedstawić cały kompleks aktualnych zagadnień literackich tak,
jak je widzi zespół naszej redakcji." "Nie da się zaprzeczyć -
pisał Żółkiewski, że tempo rozwoju naszego życia literackiego,
tempo rozwoju twórczości, osłabło w ciągu ostatnich dwu lat. Ma
to swoje różnorodne przyczyny . Obiektywne i subiektywne". Jedną
z przyczyn wg Żółkiewskiego była "... swoista atmosfera umysłowa
naszego środowiska literackiego. Jednostronna przewaga określo-
nych idei i gustów, często błędny kierunek poszukiwań, fałszy-
wość ocen. Dotyczy to spraw literackich, filozoficznych, społecz-
nych i politycznych". Żółkiewski zastrzegł jednak, że nie ozna-
cza to w żadnym razie "kryzysu literatury", która w ciągu o-
statnich lat ma poważne osiągnięcia. "Zródłem istotnych trudności
wszystkich twórców - wg Żółkiewskiego - był niezakończony rachun-
ek z realizmem socjalistycznym w naszym wydaniu z lat 1950 -
- 1955 oraz bezbronność literatury krajowej z tych lat wobec
« literatury rozpaczy » ". Artykuł Żółkiewskiego o znamienym
tytule jednej z książek A. Camusa w istocie swojej był polemiką
z postawą ideową autora, który wg Żółkiewskiego reprezentuje
humanizm historyczny i chaos myślowy. "Chaosu - pisał Żółkiewski -
nie można uzasadnić logicznie, można go jedynie wykrzyzczyć".
Ten typ literatury zdaniem Żółkiewskiego w warunkach polskich
całkowicie się zdezaktualizował. Jest "... anachronizmem w

2
sytuacji kraju, który już przeżył rewolucję, buduje nowy ustrój, przeżył próg wielkich zmian, strzeżony przez Camusa. Wszystkie pozytywne wnioski tej literatury, propaganda na rzecz ograniczenia ambicji rewolucyjnych jest już dla nas nie aktualna. /.../ Musimy do naszej rzeczywistości podejść inaczej uzbrojeni ideologicznie, aniżeli burżuazyjni piewcy rozpaczy. Jestem głęboko przekonany - pisał S. Żółkiewski, że aktualne dążenie narodu rysuje perspektywę nadziei, a nie rozpaczy. /.../ Literatura może tylko z perspektywy kierunkowego wysiłku całego narodu rozwiązywać i sądzić nowe sprzeczności."

Żółkiewski wystąpił również przeciwko nadużywaniu epitetu "czarna" literatura i identyfikowaniu jej z literaturą "rozrachunkową". Wg niego różnią się one co najmniej w takim stopniu jak Camus i Beckett od Dürrenmatta i Kafki. Żółkiewski pozytywnie ocenił ostatnie pozycje "obrachunkowe" zaliczając do nich: Obronę Grenady, Matkę Królów K. Brandysa, Raport w sprawie aniołów J. Lovella, Rozważania o historii Kuli, zapiski J. Strzeleckiego, drukowane w "Twórczości", Garść popiołu M. Jastruna, wiele szkiców A. Rudnickiego, wreszcie artykuły i parafrazy biblijne (Klucz niebieski) L. Kołakowskiego z "Nowej Kultury".

W drugim z kolei artykule Ryzyko samotności Żółkiewski wystąpił przeciwko neokonformistycznej postawie części pisarzy i uchylaniu się od wpływów ideowych Partii, a właściwie od wpływów "uświadomionych dążeń klasy robotniczej", widząc jej źródło m. in. "w zupełnie - jak pisał - fałszywym pojmowaniu neokonformizmu i ryzyka samotności, jako warunków oryginalności i godności pisarskiej". Równie ważną tendencją artykułu było zalecenie konieczności konsekwencji reprezentowanej postawy. Wg Żółkiewskiego tylko ci pisarze i krytycy zwyciężyli i "są naprawdę nowi, którzy kontynuowali siebie jak: Dąbrowska, Iwaszkiewicz, Stawar, A. Ru-

dnicki, Kruczkowski, Brandys, Dygat, Wygodzki i Hołuj."

Problemy "bezkrytycznego" przenoszenia wartości literatury Zachodu do naszych "warsztatów" i naszego sposobu myślenia poruszył w swoim wystąpieniu W. Sokorski. Dla przykładu przeprowadził rozróżnienie pomiędzy Hemingwayem, "który mądrości konfliktów społecznych uczył się w Europie", a Faulknerem, "którego patos walki dobra ze złem", związany ze specyfiką amerykańską nie da się przenieść dosłownie na nasz grunt bez karykaturalnych uproszczeń. "Takich nieporozumień - pisał - jest więcej. Zarówno w literaturze jak i w plastyce. /.../ « Zbuntowany człowiek » Camusa w naszych warunkach jest tylko zwykłą kontrrewolucją. Nie bójmy się tego słowa. Bynajmniej nie mam zamiaru upraszczać tego pojęcia w stosunku do samego Camusa, Camus swój bunt wymierza na dwóch co najmniej szalach historycznych. Niezależnie od tego, że i ta postawa jest w sensie społecznym fałszywa, w naszych warunkach pozostaje już tylko jedna szala. Szala antykomunizmu. W stosunku do drugiej nie tak trudno jest uchwycić akcent « współczesności » . /.../ Wielu naszych pisarzy zarówno wielkich jak i małych odczuwa pełną solidarność z postępową kulturą Zachodu. Sama świadomość tej solidarności jest najzupełniej słuszna. /.../ Lecz to nie jest wszystko... świat chcemy nie tylko zrozumieć lecz i budować. Chcemy go nawet przekształcać i to przekształcać wcale solidarnie. Pod tym względem Partia nasza, obok KPZR posiada niemałe zasługi."

Dyskusja trwała ponad trzy miesiące i koncentrowała się głównie wokół modelu współczesnej literatury, związanych z tym zadań krytyki oraz sposobu upowszechniania kultury. M. in. o popularyzacji literatury i obowiązkach krytyki pisali w swoich artykułach K. Koźniewski i A. Braun w "Nowej Kulturze" i D. Fikus

w "Polityce". Koźniewski i Braun nie negując słuszności postulatu domagającego się od twórców sztuki bliskiej aktualnym potrzebom społeczeństwa, wyrażali obawę aby to słuszne zalecenie nie stało się "instrumentem działania - jak pisał Koźniewski - obiektywnie wymierzonego w doskonałość literatury, czy innych sztuk pięknych." "Pretensje zgłaszane pod adresem naszej krytyki - pisał w dalszym ciągu Koźniewski - że nazbyt interesuję się Kafką czy Gombrowiczem, a pomija^{m)} tę czy inną powieść mniejszego pisarskiego znaczenia, a większej doraźnej popularnej użyteczności, są słuszne - tylko, że pod niesłusznym zgłaszane adresem. Krytyk literacki winien - z natury swego powołania - towarzyszyć literaturze współczesnej najwybitniejszej. /.../ Natomiast popularyzować literaturę powinien recenzent, nauczyciel, oświatowiec".

D. Fikus w artykule W obronie literatury "bez przyszłości" i jej czytelników postulatom reprezentowanym przez Koźniewskiego i Brauna przeciwstawiał opinie czytelników, które wg niego powinny być brane pod uwagę co najmniej w tym samym stopniu co opinie krytyki. "Obserwujemy - pisał - nie od dziś tworzenie się ściśle zamkniętego getta literackiego oraz liczenie się tylko z opinią kawiarni literackiej, reagowanie na echa tylko własnego środowiska, absolutnej głuchoty na to, co się dzieje na zewnątrz środowiska twórczego. Świadomie zaostrzam sprawę, bronię bowiem czytelników- bronię ludzi, którzy chcą czytać dobre, w tym również współczesne polskie powieści, czytelników, dla których Kafka, Gombrowicz, Joyce, Beckett pozostaną niezrozumiałymi, a w najlepszym razie mogą stanowić przyjemność pomiędzy jednym a drugim posiłkiem, na który składać się będzie - mimo wszystko - tradycyjna opisowa literatura « bez przyszłości » .

Z głosów krytycznie oceniających dyskusję zanotować należy m. in. wystąpienie J. Wilhelmięgo w "Trybunie Literackiej". "/.../ Akcja « Nowej Kultury » - pisał - pozbawiona jest /.../

F..J

wewnętrznego związku - każdy mówi sobie i o czym innym". Jego

Przykro mi, ale za ten stan rzeczy odpowiada trochę i sam Żółkiewski. Jego artykuł - ze wszech miar słuszny i trafny w ogólnej ocenie sytuacji - nie jest chyba najlepszy jako punkt wyjścia konkretnego sporu. W części pomocniczej, najszerzej rozbudowanej, zawiera sporo sądów nie całkiem zgodnych z częścią postulującą. Tezy pozytywne występują tu jakby w otoczce, złożonej z zastrzeżeń i korekt. /.../ Przeciwnik w dyskusji może je teraz obejść bokami i wszczynać polemikę na nieistotnych frontach. /.../ Dlatego mam uzasadnione wątpliwości, czy przezornie postępuje Żółkiewski chwalać /.../ artykuły Wirtha albo jawnie przeceniając « siłę wymowy społecznej» «Upadku» Camusa. /.../ Camus zajmuje się w «Upadku» sprawami, jakby sam powiedział, «egzystencji najściślej indywidualnej». Po co więc takie mity tolerować i karmić? /.../ Oczywiście. Słyszę już, że znowu nie dostrzegam trudności i że znowu upraszczam. Ale pod tym względem jestem niepoprawny. Coraz częściej dochodzę do wniosku, że wszystko jest znacznie prostsze, aniżeli myślimy.

Warto równie świeżym spojrzeniem zmierzyć społeczne i polityczne obowiązki literatury współczesnej. Wtedy naszym dyskusjom nie będzie grozić czezy formalizm, a poszczególnym dyskutantom - nieobecność przy pozorach obecności."

Tezy artykułów Żółkiewskiego zaatakowali również A. Kijowski i Z. Bienkowski. Ten ostatni nie zgadzał się zwłaszcza z oceną literatury współczesnego zachodu zarzucając Żółkiewskiemu: zamknięcie się w kręgu pisarzy takich jak Gide, Sartre, Alberes, stanowisko przeciwawangardowe, lekceważenie i niedocenywanie twórczości Kafki i Joyce'a. Bezpośrednio Z. Bienkowskiemu odpowiedział S. Żółkiewski w artykule Inde ira? podsumował natomiast dyskusję artykułem: Problem oryginalności. (Wnioski z dyskusji) i Na przykład "Wielki Tydzień". Cechą charakterystyczną naszej dyskusji - pisal - był swoisty wybór problematyki. Dyskutanci nie

mówili o całości życia literackiego, chyba marginesowo. Aktualizowali natomiast te jego przejawy, które nazwałbym "wiodącymi". Zdrowe i potrzebne społeczeństwu życie literackie winna cechować różnorodność, nigdy uniformizm /.../ Zdaję sobie sprawę, że głównym rezultatem dyskusji było uświadomienie sobie, a nie rozwiązanie podstawowej trudności. Literatura socjalizmu nie może być literaturą apologetyczną, dworską, winna torować drogę nowym stosunkom nie zaniedbując obowiązku krytyki. Krytyki nie tylko tego co stare, ale i tego co w nowym jest sprzedane z humanistyczną treścią socjalizmu /.../

W wyniku naszej dyskusji sądzę, że mocne argumenty są po stronie tych, którzy widzą przyszłość literatury polskiej w jej integralnym związku z walką o socjalizm. Sądzę, że dyskusja również wyjaśniła, że ten typ literatury nie napotyka na przeszkody w postaci tradycyjnych uprzedzeń estetycznych. Ale istotnie przekonującym mógłby być tylko przykład. Chciałbym właśnie

dać taki przykład dzieła, które posiada i nowatorską wymowę i nowatorski kształt artystyczny".

Wspomnianym tu, a omówionym w następnym artykule dziełem był Wielki tydzień L. Aragona.

Dyskusja (mimo jej podsumowania w "Nowej Kulturze") toczyła się nadal niejako w dwu płaszczyznach, ideowo politycznej (zwłaszcza po III Zjeździe Partii, zob. poz. 58) oraz w płaszczyźnie artystyczno warsztatowej. O roli jaką spełniają tego typu dyskusje literackie pisał w "Życiu Literackim" B. Kogut w Sporze o dyrektywy. "~~... wpływ naszych teoretycznych dyskusji na twórczość zarówno tę « wiodącą » jak i tę drugorzędną, jest raczej znikomy i bardzo trudno uchwytny, natomiast na odcinku polityki kulturalnej wpływ ten jest bardzo znaczny, widoczny gołym okiem.~~" Wypowiedź swoją zakończył Kogut następującym wnioskiem: "Partyjna krytyka i publicystyka winna nie tylko spierać się o metody twórcze", ale również "ingerować w tworzenie się modelu polityki kulturalnej na wszystkich szczeblach tej działalności."

S. ŻÓŁKIEWSKI: O krytyczności literatury socjalistycznej. 1. Człowiek zbuntowany. "Nowa Kult.", nr 3; 2. Ryzyko samotności. "Nowa Kult.", nr 4. - A. BRAUN. "Nowa Kult.", nr 4. - A. WIRTH: Człowiek odważny. "Nowa Kult.", nr 5. - K. KOŹNIEWSKI: Zamówienie społeczne dla literatury. "Nowa Kult.", nr 6. - R. MATUSZEWSKI: Szanse prozy. "Nowa Kult.", nr 6. - J. WILHELM: Pierwsze koty za płoty. "Tryb. liter.", nr 6. - R. MATUSZEWSKI: Czy tylko filozofia dzieła. "Nowa Kult.", nr 7. - D. FIKUS: W obronie literatury "bez przyszłości" i jej czytelników. "Polityka", nr 8. - A. WASILEWSKI: Przygody na Parnasie. "Nowa Kult.", nr 8. - S. ŻÓŁKIEWSKI: Głos z miejsca na lewicy. "Nowa Kult.", nr 9, 10. - W. SOKORSKI: O literaturze konkretnie. "Nowa Kult.", nr 11. - Z. BIENKOWSKI: Słowniczek warszawski. "Życie liter." nr 12 (Po-

lem.: S. ŻÓŁKIEWSKI: Inde ira? "Nowa Kult.", nr 14). - Z. PE-
 DZINSKI: O literaturze zaangażowanej. "Współczesność", nr 12. -
 A. KIJOWSKI. "Twórcz.", nr 3. - A. STAWAR: Literatura na roz-
drożu... "Nowa Kult.", nr 14. - S. ŻÓŁKIEWSKI: Problem oryginal-
ności. "Nowa Kult.", nr 18. - S. ŻÓŁKIEWSKI: Na przykład "Wielki
Tydzień". "Nowa Kult.", nr 19. - K. EBERHARDT: Zależna czy nie-
zależna? "Kamena" nr 15/16. - B. KOGUT: Od teorii do praktyki.
 "Życie liter.", nr 21. - B. KOGUT: Realizm na cenzurowanym.
 "Życie liter.", nr 22. - S. ŻÓŁKIEWSKI: Perspektywy literatury XX wieku.
 Warszawa, 1960 [zostały tu przedrukowane z miesięcznika "Kamena" i "Życie liter."]
 S. Żółkiewskiego].

18 **Nagrody artystyczne O polszczyzny**
 za rok 1958 otrzymali: w dziale poezji A. Niedworok, w dziale
 teatru F. Bay-Rydzewski, w dziale publicystyki K. Kowalski. 12

21 **Zmarł w Warszawie Stanisław Młodożeniec**, (ur. 1895), poeta. /Dane bio- bibliograficzne
 podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. 2 s. 491 -
 - 493/.

S. CZERNIK. "Ziel. Sztandar", nr 12. - (Moss) /W. MOSSOCZY/.
 "Stolica", nr 6. - J. CIGA-MIKULSKI. "Dzien. lud.", nr 22. -
 J. WIKTOR. "Wieści", nr 5. - Wieczór poświęcony twórczości
S. Młodożeńca. "Orka", nr 23 /z tekstem przemówienia J. Szcza-
 wieja/. 13

21 **Nagrody Polskiej Krytyki Filmowej**
 przyznano za następujące filmy polskie roku 1958: Eroica A. Munka
 wg scenariusza J. S. Stawińskiego i Życie jest piękne, krótkome-
 trażówkę reżysera T. Makarczyńskiego (film 8 II otrzymał jedną
 z dwóch II równorzędnych nagród w Oberhausen). 14

21 Nagroda czytelników "Kuriera Polskiego". Nagrodę otrzymali za rok 1958 reżyser filmu Popiół i diament A. Wajda oraz aktorzy Z. Cybulski i B. Kwiatkowska. 15

22 Redakcja "Przeglądu Kulturalnego" oraz redakcja "Warmii i Mazur" zawarły porozumienie zmierzające do stworzenia, w miarę możliwości obu pism, warunków dla przyspieszenia społecznego i kulturalnego rozwoju regionu warmińsko-mazurskiego. Współpraca ta umożliwi "Przeglądowi Kulturalnemu" wnikliwe poznanie problematyki tego regionu, zaś redakcja "Warmii i Mazur" zapewni stały kontakt ze środowiskami twórczymi. W ramach współpracy "Przegląd Kulturalny" miał zamieszczać 3 - 4 razy w roku specjalną kolumnę warmińsko-mazurską opracowaną przez zespół olsztyńskich autorów, Redakcja "Warmii i Mazur" publikować najciekawsze pozycje ukazujące się w "Przeglądzie Kulturalnym". Obie redakcje postanowiły, że będą urządzać przy współudziale pisarzy i publicystów stołecznych wspólne spotkania regionalne z czytelnikami. 16

22 Zebrania w "Krzywym Koła" rozpoczęto referatem A. Schaffa: Polityka kulturalna po XII Plenum, ponadto ^{m.in.} ogłoszono następujące referaty; M. Sroka: Sprawa Brzozowskiego (16 IV), A. Kijowski: O polskiej prozie współczesnej (21 V), A. Sandauer: Kultura polska widziana z Paryża (24 IX).

V walne zebranie "Krzywego Koła" odbyło się 19 V, prezesem wybrano ponownie A. Małachowskiego. 17

24 Setny numer "Polityki". Z okazji jubileuszowego numeru redakcja "Polityki" zwróciła się z prośbą o opinie do:

S. Żółkiewskiego, W. Bienkowskiego, J. Putramenta, A. Stawara, G. Gottesmana i S. Kieniewicza. Odpowiedzi wydrukowano w jubileuszowym numerze "Polityki". Ocena wypadła na ogół pozytywnie, poza zdaniem J. Putramenta, który skrytykował redakcję "Polityki". "Jeszcze jedno pismo nastawione - pisał - na specjalistów od polityki, na górne dziesięć tysięcy aktywu politycznego", /.../, podstawowym błędem jest ambicja « produkcji środków produkcji » , urabianie opinii urabiaaczy opinii". Ponadto wyliczył jeszcze szereg innych błędów m. in. brak reportażu terenowego. S. Żółkiewski postulował aby redakcja "Polityki" szerzej i systematyczniej uwzględniała problematykę *inteligencji*."

[Za ceną zdobycz pisma uznano m. in.: żywy kontakt z czytelnikami, podkreślany przez fakt zamieszczania ich listów na pierwszej stronie. G. Gottesman pisał, że "Polityce" udało się w trudnym okresie politycznym: a/ rzeczowo i konkretnie wyjaśnić program polityczny i gospodarczy partii po Październiku, b/ że umiała walczyć o realizację tego programu z najrozmaitszymi przeciwnikami.]

Inteligencji! Wszyscy w swoich wypowiedziach podkreślali wysoki poziom ilustracji satyrycznych Sz. Kobylińskiego.

O 100 numerach. "Polityka", nr 4 (tu: S. ŻÓŁKIEWSKI: Co sądzicie o dobrze Wam znanej "Polityce"; W. BIENKOWSKI: Pismo ciekawsze niż się wydaje; J. PUTRAMENT: Bez poszukiwań nowej formy nie liczyć na powodzenie; H. JABLONSKI: Problemy trafnie podjęte ale często zbyt późno; A. STAWAR: Tygodniki zastępują miesięczniki; G. GOTTESMAN: Umiecie rozmawiać z czytelnikami; F. WACHOWICZ: Macie dobry zespół ludzi; W. KRZEMIEN: Mój głos o "Polityce"; S. KIENIEWICZ: Skoncentrować się na "Polityce").

18

25 Nowe Władze Oddziałów Związku Literatów Polskich. Zebrania wyborcze do zarządów Oddziałów ZLP odbywały się w następujących terminach:

25 I Zarząd Poznańskiego Oddziału ZLP ukonstytuował się następująco: prezes E. Naganowski, wiceprezes: E. Paukšta, skarbnik: A. Rogalski, sekretarz: L. Prorok oraz członkowie: Wł. Odojewski, T. Kraszewski, A. Dubowski, P. Bystrzycki, A. Łączyńska, J. Morawska i Zb. Pędziński, którzy weszli w skład

komisji rewizyjnej i sądu koleżeńskiego.

Zebrani uchwalili następującą rezolucję: "Zgromadzeni na walnym zebraniu członków Oddziału Poznańskiego Związku Literatów Polskich pisarze, zgłaszają jak najgorętsze poparcie dla dzieła budowy 1 000 szkół, deklarując przeznaczenie na fundusz tej ważnej społecznie akcji, od każdego z członków środowiska jednego honorarium z publikacji prasowej, radiowej wzgl. z wieczoru autorskiego w ciągu roku 1959". /.../ Druga deklaracja uchwalona na walnym zebraniu obejmuje zobowiązanie ofiarowania książek z własnymi dedykacjami na premie dla uczestników konkursu recytatorskiego Roku Słowackiego w województwie poznańskim.

22 II Zarząd Katowickiego Oddziału ZLP został wybrany w następującym składzie: prezes: J. Pierzchała, członkowie Zarządu: J. Baranowicz, S. Broszkiewicz, K. Segal, J. Zabierzewska, Komisja rewizyjna: J. Pogan, M. Rosińska, Sąd koleżeński: M. Frenkel, Z. Hierowski, G. Męcinek. Zarząd Funduszu Literackiego: A. Baumgardten, Z. Hierowski, W. Szewczyk. Zebranie zbiegło się z 45-leciem pracy literackiej J. Zabierzewskiej oraz 40-leciem pracy naukowej i literackiej wybitnego sinologa J. Wyplera. Po raz pierwszy przyznano także nagrodę Śl. Funduszu Literackiego za debiut L. Drzewieckiemu, ~~na tomik~~ Rzecz bolesna.

Zebrani uchwalili następującą rezolucję: "Oddział ZLP w Katowicach /.../ dając wyraz trosce o perspektywy rozwoju literatury polskiej, mając także na uwadze rozwój środowiska śląskiego - podkreśla swoje pełne poparcie dla zasad ludowej kultury socjalistycznej w Polsce /.../. Walne zebranie członków ZLP wyraża przekonanie, ^{że} (ZLP winien w pełni popierać politykę kulturalną PZPR i dążyć do twórczego włączenia literatury w ogólnonarodową pracę nad budownictwem socjalizmu."

5 IV Zarząd Łódzkiego Oddziału ZLP ukonstytuował się na-

stępująco: prezes: W. Rymkiewicz, wiceprezes: S. Brucz, sekretarz: T. Papier, skarbnik: H. Safrin. Komisja rewizyjna: J. Czerny, A. Kasprowicz, A. Pogonowska. Sąd koleżeński: Z. Lorentz, I. Sikirycki, E. Szuster. Ponadto J. M. Kononowicz, J. Koprowski i B. Dudziński.

28 X Zarząd Gdańskiego Oddziału ZLP ukonstytuował się w sposób następujący: prezes: L. Bądkowski, wiceprezes: R. Ostrowska, członkowie: F. Fenikowski, S. Sierecki.

22 XII Na walnym zebraniu Oddziału ZLP we Wrocławiu wybrano nowy zarząd, w którego skład weszli: prezes: T. Karpowicz, wiceprezes: Z. Kubikowski, skarbnik: W. Kotowicz, sekretarz: T. Lutogniewski, członek Zarządu do spraw terenowych: Cz. Ostankowicz.

19

26 Porwanie Sabinek w USA i Kanadzie.

Zespół Warszawskiego Teatru Komedia wyjechał do USA i Kanady z przedstawieniem Porwanie Sabinek J. Tuwima wg Schoentana w reżyserii i scenografii Cz. Szpakowicza. Tournée trwało do 22 IV.

20

27 Posiedzenia Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. W ciągu roku Wydział Historyczno-Filologiczny odbył 16 posiedzeń na których zreferowano m. in. następujące prace:

M. Strzałkowej: Dokoła Pamiętnika Chrzęszczewskiego (27 I), W. Górnego: O stylistycznej interpretacji składni (22 IV), S. Wilczka: Zarys problematyki monografii Józefa Lompy (8 V), S. K. Papierkowskiego: Uwagi o języku Szymona Szymonowicza (1 XII).

21

29 Dyskusja o inteligencji. Na łamach tygodników społeczno-kulturalnych rozwinęła się dyskusja o inteligencji. Zainicjował ją R. Turski w "Przeglądzie Kulturalnym" artykułami Kulisy legendy (nr 5) i Kulisy polowania na byka (nr 6), kontynuowali

A. Werblan Inteligencja czy nowa warstwa w "Polityce" (nr 9) i J. Szacki Notatki do artykułu o inteligencji w "Przeglądzie Kulturalnym" (nr 6). R. Turski i A. Werblan poddali krytyce opinie wybitnych socjologów J. Chałasińskiego i J. Szczepańskiego dotyczące procesów zachodzących w warstwie inteligencji zarówno starszego, jak i młodego pokolenia. Autorzy zarzucali pracom (J. Chałasińskiego Inteligencja i naród oraz J. Szczepańskiego Pracownicy umysłowi-proletariat, inteligencja, czy klasa średnia), że oparte są bardziej na impresjach osobistych i mitach, niż na wynikach badań socjologicznych. Krytycy - zwłaszcza A. Werblan - przytaczali na poparcie swych tez szereg danych statystycznych dotyczących zróżnicowania tzw. "pracowników umysłowych" w okresie międzywojennym i obecnie.

22

- Współpraca naukowców albańskich z Ośrodkiem Badań Językoznawczych w Poznaniu. Z Ośrodkiem Badań Językoznawczych przy Uniwersytecie im. A. Mickiewicza i redakcją czasopisma "Lingua Posnaniensis" nawiązali współpracę uczeni Albanii. Współpraca rozwinie się również w zakresie językoznawczych badań konsultacyjnych.

23

- Wydawnictwo Łódzkie od stycznia 1959 przekształciło się z Instytucji Spółdzielczej w Instytucję Państwową.

24

- Najlepsza audycja radiowa dla młodzieży. Doroczną nagrodę za rok 1958 przyznano pracownikom redakcji młodzieżowej Polskiego Radia: R. Stawickiemu i Z. Drawiczowi, autorom audycji pt.: Bohaterowie rodzą się na ziemi.

25

- Wystawa poświęcona Guillaume

A p o l l i n a i r e' o w i. Staraniem Uniwersytetu Warszawskiego oraz "Centre d'Etudes Françaises" przy Uniwersytecie Warszawskim i Seminarium Historii Literatury Francuskiej urządzono wystawę poświęconą życiu i twórczości wybitnego poety.

26

- Rachunek zachciankowy Mirona Białoszewskiego. Drugi zbiorek poetycki Białoszewskiego zawierał wiersze nowe oraz część wierszy pominiętych w Obrotach rzeczy. Krytyka przyjęła Rachunek zachciankowy z zainteresowaniem, choć oceny nie były zgodne. W "Trybunie Literackiej" skwitowano tomik początkowo listem czytelnika zatytułowanym Granice poezji czyli człowiek na torturach następnie ^{B.} Biernacka zaprotestowała przeciwko tego typu eksperymentom w poezji. "...nie mogę się zgodzić - pisała - z eksperymentem zaprezentowanym przez Białoszewskiego. /.../ Co można wyrazić w języku, jeśli odbierze mu się funkcję wyrażania czegokolwiek /.../". Większość jednak recenzentów przyznała autorowi prawo do poszukiwania własnej drogi twórczej, m. in. Julian Przyboś: "Powiecie - pisał - że to zbyteczne dziwactwo. Nie, ten tom eksperymentów językowych jest widać koniecznym dla tego artysty etapem w rozwoju jego twórczości lirycznej i dramatycznej^{urugi}. Nie uważam go za osiągnięcie, skłonny jestem uznać tę drogę za ślepy zaułek. Ale trzeba było, aby autor << Rachunku >> jeden z niewielu autentycznych i oryginalnych poetów w Polsce doszedł do kresu jednej ze swoich tendencji poezjo-twórczych." Podobną opinię wyrażał J. J. Lipski: "Rozdział trzeci - pisał w << Twórczości >> - pokaże nam czy z magmy uformuje się nowa konwencja poetycka".

W. BIENKO. "Współczesność", nr 7. - B. BIERNACKA: Granice eksperymentu. "Tryb. liter.", nr 22. - J. J. LIPSKI: Rozdział drugi. "Twórcz.", nr 7 s. 106 - 107. - R. MATUSZEWSKI: Poetyckie

zachcianki. "Nowa Kult.", nr 28. - J. MIETKOWSKI: Granice poezji czyli człowiek na torturach. "Trybuna liter.", nr 13. - J. PRZYBOŚ: Słowo przedrzeźnione. "Prz. kult.", nr 7. - J. W. ZIĘBA. "Kamena", nr 11.

27

- Wystawa w 100-lecie urodzin Selmy Lagerlöf. W ramach obchodów urodzin pisarki skandynawskiej, laureatki Nagrody Nobla, zainicjowanych przez Światową Radę Pokoju, zorganizowano w Klubie Międzynarodowej Prasy i Książki w Warszawie wystawę zdjęć, fotokopii oraz przekładów jej utworów na różne języki, z pominięciem jednak książek przetłumaczonych na język polski.

28

- Histeryczka Magdy Leji. Powieść uznana przez krytykę za przeciętną, mimo to wzbudziła duże zainteresowanie. W. Leopold radziła traktować książkę jako "sygnały z terenu, tym razem z terenu psychologii młodego pokolenia, nie przykładając do niej za dużych miar literackich." Dość jednolitej opinii krytyków przeciwstawił się J. Kott pozytywnie oceniając książkę. "Druga książka Magdy Leji - pisał - wydaje mi się dojrzała i znamienne. /.../ W każdym razie przy pozorach banalności jest to jedna z najmniej banalnych książek najmłodszego pokolenia literackiego. I mająca jeszcze wielką zaletę zwięzłości."

D. PANEK. "Twórcz.", nr 9 s. 164 - 167. - Z. IRZYK: Dlaczego podobała mi się "Histeryczka". "Współczesność", nr 9 s. 10.- J. KOTT: Druga książka Magdy Leji. "Prz. Kult.", nr 17. - ~~A~~ A. KOWALSKA. "Kierunki", nr 16. - W. LEOPOLD: Młoda dziewczyna i odpowiedzialność społeczna. "Polityka", nr 17. - W. MACH: Z powodu "Histeryczki" monolog wewnętrzny. "Współczesność", nr 9

20759

s. 10.- Preg. /J. PREGER/: Z wielkiej chmury... "Tryb. liter.", nr 13. - K. ROSNER. "Nowe Książki", nr 8 s. 474 - 475. - A. SZMIDT: Dlaczego nie podobała mi się "Histeryczka". "Współczesność", nr 9 s. 10. - A. WASILEWSKI: Wzruszająca dziewczynka. "Nowa Kult.", nr 18; polem.: J. WILHELM: Czas teraźniejszy młodej prozy. "Tryb. liter." nr 19.

29

- Działalność Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza w roku 1959. Towarzystwo w ciągu roku zorganizowało ogółem 170 odczytów - zarówno w siedzibie Zarządu Głównego w Warszawie jak i w 18 Oddziałach w Białymstoku, Cieszynie, Gdańsku, Katowicach, Kielcach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Opolu, Poznaniu, Rzeszowie, Siedlcach, Szczecinie, Toruniu i Wrocławiu. Oprócz kontynuowanej jak co roku akcji odczytowej Towarzystwo szczególnie aktywnie współdziałało w obchodach Roku Słowackiego organizując w Oddziałach wykłady, cykle odczytów, sesje naukowe oraz wystawy.

W Warszawie zorganizowano 27 odczytów w siedzibie Towarzystwa na Uniwersytecie bądź na Centralnym Wakacyjnym Kursie dla Nauczycieli.

W Lublinie (i województwie) na ogólną liczbę 40 odczytów 7 poświęcono J. Słowackiemu. Prelekcje wygłosili m. in.: W. Chwałewik o "Grobie Agamemnona" (23 I), I. Opocki o sonetach przypisywanych Słowackiemu (27 II), J. Maciejewski "Kordian" jako widowisko sceniczne, (15 V), Z. Raszewski Słowacki i teatr zachodnioeuropejski (15 V), J. Bourilly mówił o życiu i twórczości Słowackiego w czasie jego pobytu w Paryżu w l. 1831 - 1833.

W Częstochowie wszystkie akcje związane z Rokiem Słowackiego inicjował Oddział Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza,

Wydział Kultury MRN i Komitet Obchodu. Na ogólną liczbę 17 odczytów, cykl 5 poświęcono twórczości Słowackiego, oprócz historyków literatury prelekcje wygłaszali literaci i ludzie teatru. Ponadto Oddział urządził uroczystą Sesję Naukową ku czci Słowackiego. Sesję otworzył J. Krzyżanowski referatem naukowym Słowacki jako dramaturg. Sesji przewodniczył J. Kołakowski. Referaty m. in. wygłosili: S. Mokrzykowska, J. Wójcicki i J. Mikołajtis. Sesja połączona była z wystawą obrazującą życie i twórczość autora Anhellego.

W Krakowie odbyło się 7 odczytów o różnej tematyce, m. in. mówili: S. Piłgoń: Z czego utkana została suknia Dejaniry? i I. Csapláros Próba syntezy kultu H. Sienkiewicza na Węgrzech.

Wrocław, 15 odczytów, w tym zorganizowano akademię poświęconą pamięci zmarłego w ub. roku przewodniczącego Oddziału Towarzystwa T. Mikulskiego i Sesję związaną z Rokiem Słowackiego.

Siedlce, 13 odczytów, w tym cykl odczytów dla maturzystów z zakresu literatury polskiej.

Toruń poświęcił wieczór Słowackiemu, na który złożyły się prelekcje profesorów Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika.

W Oddziale katowickim zorganizowano 4 odczyty poświęcone H. Sienkiewiczowi oraz 14 odczytów o różnej tematyce w województwie katowickim.

W Cieszynie powstał w listopadzie 1959 nowy Oddział Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza, Oddział liczy 24 członków.

LUTY

- 1 Z m i a n y w R e d a k c j i "W s p ó ł c z e s n o ś-
c i". Od nr 3/34 zastępcą redaktora naczelnego został J.
Lenart. Od nr 4/35 (16 II) funkcję redaktora naczelnego objął
S. Grochowiak. 31

- 3 S k a r b y p o l s k i e p o w r ó c i ł y z K a n a-
d y. Do kraju przywieziona została część skarbów polskich
znajdujących się w Kanadzie od 1940 roku. M. in. manuskrypty
historyczne, najstarsze zabytki piśmiennictwa polskiego i
stare druki (Kroniki Galla i Kadłubka, psalterz królowej Jadwi-
gi, modlitewnik księżnej Anastazji z XII wieku, Kazania Świę-
tokrzyskie, Biblia Gutenberga). Skarby przekazano Seminarium
duchownemu w Pelplinie i Bibliotece Narodowej. 32

- 4 U c h w a ł a K o m i t e t u E k o n o m i c z n e g o
R a d y M i n i s t r ó w w s p r a w i e k i n e m a-
t o g r a f i i. Uchwałą KERM Minister Kultury i Sztuki został
zobowiązany do przekazania 30 IV br. "Okręgowych Zarządów
Kin" pod nadzór wojewódzkich rad narodowych. W toku dalszej
decentralizacji WRN mają przekazać nadzór nad siecią kin radom
niższych szczebli. 33

- 7 Z m i a n a s y s t e m u s p r z e d a ż y k s i ą-
ż e k B i b l i o t e k i P o w s z e c h n e j. Dotych-
czasowy "kompleksowy" system sprzedaży z roku 1959 zastąpiono
możliwością nabycia każdego tomu Biblioteki Powszechnej od-
dzielnie.

Przygotowanie zestawu tytułów tegorocznej serii poprzedzi-
 ły Ankieta w "Trybunie Literackiej" 1958 nr 48, 50, 51 oraz
 wypowiedzi wydawców. M. in. o Bibliotece Powszechnej pisał
 A. Bromberg w artykule Biblioteka Powszechna ale jaka? ("Prz.
 kult.", nr 6): "... głosuję za utworzeniem pod nazwą Biblioteki
 Powszechnej międzywydawniczej serii w prenumeracie pod naj-
 lepszą redakcją, gwarantującą najsurowszą selekcję artystyczną
 i wydawniczą spośród nowości wydawniczych. Niech każdy wydawca
 ubiega się o zaszczyt włączenia książki «jego» autora do Bi-
 blioteki Powszechnej."

34

- 8 Dyskusja na temat nowej ustawy
 o szkolnictwie wyższym. Redakcja "Życia
 Literackiego" podjęła próbę wyjaśnienia niektórych spornych
 problemów, jakie wyłoniły się w polskim życiu uniwersyteckim
 w związku z uchwaleniem (dn. 5 XI 1958) nowej ustawy o szkol-
 nictwie wyższym. (zob. poz.) W dyskusji oprócz członków
 redakcji udział wzięli: K. Grzybowski, K. Lepszy, A. Pódrza,
 M. Sobolewski, W. Lang. Najwięcej miejsca poświęcono problemowi
 "wolności nauczania". Dyskutanci doszli do dwu wniosków, że 1)
 trzeba studentom dać obiektywny przegląd różnych stanowisk
 także i niemarksistowskich (nie sprecyzowano jednak ostatecznie,
 czy jest to zadaniem profesorów, asystentów czy autorów pod-
 ręcznika), 2) nie należy zapominać, iż celem nauczania jest
 kształcenie socjalistycznej inteligencji, że wychowanie ma mieć
 charakter socjalistyczny.

O wolności nauki w świetle nowej ustawy o szkolnictwie
 wyższym. "Życie lit.", nr 6.

35

14 Premiera "Wesela" S. Wyspiańskiego

odbyła się w Teatrze Dramatycznym w Poznaniu. Reż.: T. Byrski, scenogr.: P. Potworowski, muz.: T. Szeligowski. Nowa realizacja sceniczna Weselawywołała szereg sprzecznych sądów i opinii. Przeciw zaprezentowanemu przez realizatorów ujęciu zaprotestowali poloniści, badacze i interpretatorzy pism Wyspiańskiego. W obronie oryginalnego tekstu Wesela wystąpił Z. Szweykowski, który podczas dyskusji w studenckim klubie "Odnova" zaprotestował przeciw "profanatorom". L. Eustachiewicz w artykule Spór o "Wesele" trwa napisał, że premiera poznańska "cała od początku do końca jest dyskusją. Dyskusją realizatorów z Wyspiańskim i przez Wyspiańskiego ze współczesnym widzem."

Spośród recenzentów oceniających przedstawienie, niektórzy przyznawali reżyserowi prawo do nowego odczytania tekstu. Takie stanowisko reprezentował m. in. B. Danowicz w "Nowej Kulturze". Dla poparcia swoich tez Danowicz posłużył się wypowiedziami K. Wyki oraz W. Horzycy. "... Gdyby wnioskiem z bolesnej walki o prawdę - pisał w przededniu wydarzeń październikowych Wyka - o czystość polityczną, o moralność społeczną, czujną odpowiedzialność przed narodem, z walki toczonej w tegorocznej Polsce miała być w naszych nadziejach tylko pewność Chocholego tańca, tańca bez kresu zaiste, dzieła Wyspiańskiego winien być wzbroniony wstęp na sceny polskie. A podnosimy nad nim kurtynę by ostrzegało, by przypominało..." ("Wesele" wciąż aktualne, "Prz. kult." 1956 nr 41). Dla obrony realizatorów przytoczono również zdanie W. Horzycy, który napisał, że "Wesele to stary i nowy nadal aktualny zbiorowy Godot, to przedsięwzięcie egzystencjalizmu z dwoma sformułowanymi przez Wyspiańskiego pytaniami: «Czy mamy prawo do czego? - Czy mamy jakie prawo żyć?» A chocholi taniec to pokaz zbiorowej psychozy współczesnych, skazanych na wieczny niedosyt, ból i fikcję radości". ("Wesele" i mr Babbit.

23779
"Teatr" 1956 nr 21). "Nie wiem czy można wyciągać tak daleko idące wnioski z inspiracji Horzycy - pytał Danowicz - ale wydaje się być faktem bezspornym, że bronowickiej chaty nie można dziś już traktować na serio jako rezerwatu historycznych reminiscencji i kultu swojskiej narodowej pamiątki. Tak właśnie pokazał ją Byrski /.../ Było to Wesele przed III Zjazdem, gorzkie, sceptyczne, literackie i intelektualne, skoligacone raczej z Gałczyńskim i Gombrowiczem, z klimatem rysunkowej satyry Mrożka w «Przekroju»."

M. CZANERLE. "Teatr", nr 12 s. 14 - 15. - B. DANOWICZ: "Wesele" przed III Zjazdem. "Nowa Kult.", nr 16. - L. EUSTACHIEWICZ: Spór o "Wesele" trwa. "Teatr", nr 8 - 12. - ZETKA /SZ. GASSOWSKI/: Poznańskie "Wesele". Czyli ogólnonarodowa stypa. "Gaz. poz.", nr 77 /szopka satyryczna/, - ES. /S. HEBANOWSKI/. "Tyg. zach.", nr 13. /Sprawozdanie z dyskusji o sztuce w klubie "Od nowa"/. - W. ODOJEWSKI: "Ino oni nie chcą chcieć". "Teatr", nr 8 s. 10 - 11. - J. ZIOMEK. "Tyg. zach.", nr 12. *

36

14 C z w a r t k i l i t e r a c k i e w K l u b i e
K s i ę g a r z a z a i n a u g u r o w a n o o d c z y t e m Z. Libery, który w związku z 40-leciem śmierci W. Gomułckiego mówił o jego życiu i twórczości. W ciągu roku organizowano wieczory autorskie oraz wygłaszano prelekcje: E. Sawrymowicz: O twórczości Zygmunta Krasińskiego (23 II), Wieczór autorski T. Kubiaka (20 III), Wieczór poezji: Anka Kowalska, Z. Dolecki, Z. Łączkowski, A. Piotrowski, A. Posiad, J. Szczawiński, Słowo o poezji wygłosił Z. Lichniak (9 IV), W. Ostrowski: Graham Greene (30 IV), Warszawa w poezji (7 V), J. W. Gomułcki: Książka w poezji (14 V), Wieczór młodych recytatorów pn. Poezja, proza, satyra (29 V), J. Szczepaniec: Korsarstwo wydawnicze w Polsce w dobie Oświecenia (2 VI), Wieczór autorski J. Łukasiewicza (6 VI), Wieczór

20759

autorski S. Grodzieńskiej (11 VI), K. Beylin: Jeden rok Warszawy - 1875 (2 IX), B. Zieliński: O współczesnych pisarzach amerykańskich (1 X), Z. Szleyenowa: O swoich spotkaniach z literaturą w Hiszpanii (8 X), J. Rogoziński: Współczesna literatura francuska (15 X), W. Natanson: O współczesnej dramaturgii (22 X), A. Jackiewicz: Film a literatura (29 X), S. Pollak: Nowe kierunki w poezji rosyjskiej (5 XI), Wieczór autorski P. Hertza (12 XI), J. Kott: O teatrze Słowackiego (3 XII), M. Dąbrowska: Szkice o Conradzie (17 XII), Wieczór literacki z Olgierdem Budrewiczem (14 XII), Wieczór autorski W. Żukrowskiego (21 XII), Twórczość tragicznie przerwana, o Albercie Camusie (28 XII).

37

ok. 15 W y s t a w a p o ś w i ę c o n a K. I. G a ł c z y ń s k i e m z. W Warszawskim Klubie Międzynarodowej Prasy i Książki na Nowym Świecie zorganizowano wystawę poświęconą K. I. Gałczyńskiemu. Na Wystawie znalazły się m. in. ciekawe wydania utworów Gałczyńskiego, jego korespondencja ze Stalagu, rękopisy wielu znanych wierszy.

Z otwarciem wystawy połączony był wieczór wspomnień i recytacji. Zagajał A. Międzyrzecki.

38

15 A n k i e t a " K a m e n y " Twój stosunek do literatury współczesnej. Ankieta, wbrew oczekiwaniu redakcji nie zainteresowała czytelników "Kameny", wobec czego zdecydowano się na przeprowadzenie wywiadów z grupą 10 osób wybranych spośród działaczy, naukowców, nauczycieli i bibliotekarzy. Wyniki tych wywiadów opublikowane przez Z. Jakubiką w artykule Nachodzę ludzi, również nie były interesujące. Większość ankietowanych opowiedziała się za Hemingwayem, Camusem, Feuchtwangerem, Sartrem i Kafką - z pisarzy obcych, z polskich wymieniono: Parandowskiego, Andrzejewskiego, Gombrowicza i Choromańskiego. Redakcja zwróciła się

ponadto do studentów filologii polskiej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej pragnąć wysłuchać ich opinie na temat twórczości współczesnych pisarzy i poetów. W ankiecie wzięło udział 70 osób z I, II i III roku polonistyki. W wyniku ankiety na 25 wymienionych współczesnych pisarzy polskich pierwsze miejsce przypadło J. Iwaszkiewiczowi (27 głosów). J. Parandowski otrzymał 25 głosów, Z. Kassak-Szczucka (19), M. Dąbrowska (11), J. Andrzejewski (10). Spośród 17 pisarzy obcych na czoło wysunięto cztery nazwiska: Hemingway (36 głosów), Camus (26), Mauriac i Sartre po 18. E. i R. Rośniakowie w artykule I co dalej literaturo? podsumowując wyniki ankiety zwrócili uwagę na niepokojący fakt braku zainteresowania literaturą radziecką oraz zdecydowaną popularność wśród studentów pisarzy reprezentujących nurt katolicki.

Wielka ankieta "Kamena". Twój stosunek do literatury współczesnej. "Kamena", nr 3. - Z. JAKUBIK: Nachodzę ludzi. "Kamena", nr 8/9, 15/16. - E. i R. ROŚIAKOWIE: I co dalej literaturo? "Kamena" nr 10.

39

ok. 15 Nagroda krytyki teatralnej im. B o y a z a r o k 1 9 5 8 przyznana została J. Woszczerowiczowi za rolę Józefa K. w Procesie Kafki. Woszczerowicz wziął udział w wieczorze teatralnym zorganizowanym przez "Express Wieczorny", na który złożyły się: prelekcja J. Kotta O teatrze Szekspira oraz Szkie do spektaklu Ryszarda III Szekspira. Woszczerowicz kięrował tu rolę tytułową.

40

16 Plenarne zebranie Zarządu Głównego ZLP w Warszawie. Podjęto uchwały o udziale Związku w dziele budowy 1 000 szkół, o współudziale

28759

w akcji rozpowszechnienia literatury polskiej za granicą, o włączeniu się pisarzy do akcji upowszechnienia książki oraz o rozszerzeniu działalności ZLP na Ziemiach Zachodnich.

41

16 Klub Publicystów Międzynarodowych powstał przy Stowarzyszeniu Dziennikarzy Polskich. Prezes^{em} Zarządu Klubu został M. Podkowiński. Klub zrzeszał dziennikarzy zajmujących się problematyką międzynarodową.

42

- Dyskusja o młodym pokoleniu w literaturze. Zainicjował ją S. Grochowiak w 4 numerze "Współczesności" artykułem Karabela zostanie na strychu. "Ma być rzecz o pokoleniu - pisał - tak jak je widzi (czy też chce widzieć) grupka osób redagujących "Współczesność". Ale tego za dużo: tak jak je widzi kilka osób z grupki redagującej "Współczesność". /.../ Wydaje się, że jesteśmy pokoleniem innym nie tylko w zwykłym sensie biegu historii. Jak na pokolenie młodych jesteśmy pokoleniem paradoksalnie innym /.../ jesteśmy za mało młodzi. To wręcz szokujące acz prawdziwe. Nie ma potrzeby temperowania nas, studzenia naszych gorących głów, namawiania do rozsądku, a jest potrzeba pobudzenia, wskazywania na przykłady romantycznej tradycji i świętych ideałów. Nie « dlaczego jesteście tacy szaleni? » - ale « dlaczego tacy poziemni, tacy interesowni » - pada najczęstsze pytanie. Szok jest tym większy, że nasi starsi bracia - obdarzeni przez innych groźnym mianem « wściekłych » , a przez siebie dumnym « kolumbów » - szczególnie czuli się predestynowani do najrozmaitszych wzlotów i upadków. /.../ Tymczasem my stanowimy zagadkową i niepokojącą formację zgorzkniałych, cynicznych i bezideowych starców".

Tezy Grochowiaka uzupełnione wypowiedziami innych członków zespołu, rozwijane i precyzowane w dalszych artykułach przez inicjatora dyskusji nie wywołały większego zainteresowania wśród krytyków i w zasadzie dyskusja nie rozszerzyła się poza łamy "Współczesności". KTT (K. T. Toeplitz) w "Nowej Kulturze" dyskusję o pokoleniu określił jako "szantaż" w stosunku do pokolenia starszego. J. Lenart natomiast w artykule Ideologia "młodzianków pozytywistycznych", po stwierdzeniu, iż "Model bohatera pozytywnego przez nich lansowany jest nie tyle modelem ideowego budowniczego socjalizmu, ile modelem filistra wyposażonego we wszystkie dane, by widzieć nie dalej, niż na odległość własnej wyciągniętej ręki", wypowiedź swoją zakończył następującym wnioskiem:

"Narzucony nam spór o wartość postaw ideowych powinien przyczynić się do przewyciężenia bierności tej części młodzieży twórczej, której postawę kształtowała ideologia socjalizmu, a która dość miała sił, by z kryzysu ideowego wyjść zwycięsko. Jeśli spełni się ta nadzieja, pozostanie mi tylko pokłonić się naszym ideowym adwersarzom - /.../".

S. GROCHOWIAK: Karabela zostanie na strychu. "Współczesność", nr 4. - A. BOCHENSKI: Romantyzm i rozsądek. "Kierunki", nr 9. - KTT /K. T. TOEPLITZ/: Iwona szuka chętnych. "Nowa Kult.", nr 10. - J. Z. SŁOJEWSKI: Widok z pałacu Zamoyskich. "Współczesność", nr 7. - S. GROCHOWIAK: Do mentorów najmłodszych. "Współczesność", nr 7. - (jem) /Z. WASILEWSKI/: Pójdź dziecko... "Tryb. liter.", nr 14. - J. CZAJKOWSKI, B. GOŁĘBIEWSKI, E. KABATC, A. MINKOWSKI, S. SIEWIERSKI: Sztuka wyboru. "Współczesność", nr 8; (polem.: W. L. TERLECKI: Licytacja ambicji. "Współczesność", nr 8). - A. CHACIŃSKI: Młodzi?; M. LEJA: Panna Grochowiak czyli wmawianie choremu jajka; A. J. WIECZORKOWSKI: Pochwała powściągliwości. "Współczesność", nr 8. - K. WOŁKOWICZ. "Współczesność", nr 9. - J. ŁUKASIEWICZ: Odrzuciwszy karabelę. "Tyg. powsz.", nr 18. - R. DA-

NECKI: Adres trzeciego bohatera. "Tyg. zach.", nr 26. - J. LE-
NART: Ideologia "młodzianków pozytywistycznych". "Prz. kult.",
nr 29. 43

17 Nagrody literackie i naukowe miast
Poznania za rok 1958 otrzymali: w
dziedzinie nauk humanistycznych Z. Grot; nagrodę literatury
A. Rogalski. 44

19 Czwartki literackie. Redakcja "Nowej Kultury"
i "Klub Międzynarodowej Prasy i Książki" postanowiły organizo-
wać dwa razy w miesiącu czwartki literackie w lokalu Klubu przy
ul. Nowy Świat.

Pierwszy wieczór autorski odbył się 19 bm. Było to spotka-
nie z laureatami nagród literackich "Nowej Kultury" na rok 1958 -
K. Brandysem i A. Stawarem. Spotkanie zagaik redaktor J. Gem-
bicki, fragmenty utworów czytał A. Łapicki. Dalszych zebrań
prasa nie odnotowała. 45

20 Posiedzenia Łódzkiego Towarzystwa
Naukowego. W ciągu roku odbyły się dwa posiedzenia po-
święcone następującym pracom: J. Saloniego: Najstarszy tekst
przepowieści Wernyhory (20 II), S. Kawyna: Nieznany tekst kome-
dii Józefa Korzeniowskiego pt.: Druga zorza (12 VI). 46

22 - 18 IV Stulecie śmierci Zygmunta Krasin-
skiego. Obchody związane z rocznicą śmierci poety rozpo-
częto 22 II w Opinogórze, gdzie miejscowa ludność, delegaci ZLP
i przedstawiciele świata kulturalnego stolicy złożyli wieńce na
grobie poety. W powiatowym domu kultury w Ciechanowie zorganizo-
wano wieczór literacki, a w miejscowej Bibliotece Publicznej

otwarto wystawę dzieł Krasińskiego.

23 II w warszawskim PEN-Clubie odbyło się uroczyste zebranie literackie poświęcone Krasińskiemu. W Klubie Księgarza E. Sawrymowicz mówił O twórczości Zygmunta Krasińskiego.

17 - 18 IV Instytut Badań Literackich PAN zorganizował konferencję naukową poświęconą twórczości Z. Krasińskiego. W czasie konferencji, którą otworzył i podsumował prof. K. Wyka wygłoszono następujące referaty: K. Górski: "Irydion" i "Konrad Wallenrod". (Próba rewizji pewnego utartego sądu), S. Treugutt: Różne plany uwznioślenia w "Irydionie"; J. Kreczmar: Dramat nierozwiązanych antynomii; S. Skwarczyńska: U źródła nowatorskiego tematu "Nie-Boskiej Komedii"; M. Janion: Krasiński a romantyzm. (Wstępne propozycje).

29 V Teatr Nowy w Łodzi wystawił Nie-Boską Komedie Z. Krasińskiego w inscenizacji i reżyserii B. Korzeniewskiego, scenografia J. Szajny, choreografia Hryniewieckiej, muzyka B. Bacewiczówny.

A. LISIECKA: Zapomniany "trzeci wiecz". "Nowa Kult.", nr 21 /Sprawozdanie z konferencji naukowej IBL PAN/. - W. N. /W. NATANSON/. "Stolica", nr 12 /Sprawozdanie z uroczystości w PEN-Clubie/. - J. KUZYKO-PANKOWSKA. "Polonist.", nr 4 s. 69 - 74. - M. WARNENSKA. "Tryb. Lud.", nr 53 /Sprawozdanie z uroczystości/. - Zygmunt Krasiński. W stulecie śmierci. W-wa 1960. PAN IBL. Historia i Teoria Literatury. Studia. Historia Literatury 4 /przedruk pełniejszej wersji referatów wygłoszonych na Konferencji naukowej IBL/. 47

24 Z g r o m a d z e n i e o g ó l n e P o l s k i e j
A k a d e m i i N a u k. W Pałacu Staszica obradowało Ogólne Zgromadzenie członków PAN. Przedmiotem posiedzenia była dyskusja nad perspektywicznym planem rozwoju nauki w latach 1961 - 1975

oraz nad 5-letnim planem badań naukowych. Obrady zagał prezes PAN prof. dr T. Kotarbiński stwierdzając, iż Zgromadzenie Ogólne PAN obraduje w momencie, kiedy kierownictwo polityczne poddaje pod dyskusję ogólnonarodową główne wytyczne naszej gospodarki i kultury w okresie najbliższych 7 lat. Referat poświęcony zasadom i sposobom opracowywania perspektywicznego planu rozwoju nauki polskiej oraz 5-letniego planu badań naukowych wygłosił zastępca sekretarza naukowego PAN prof. dr W. Nowacki. Stwierdził on m. in., że uchwalone przez XII Plenum KC PZPR wytyczne rozwoju PRL na lata 1959 - 1965 stały się przedmiotem dyskusji również w świecie naukowym. Uczestnicy Zgromadzenia Ogólnego PAN otrzymali opinie i propozycje opracowane przez komitety i placówki PAN w sprawie tych wytycznych. Następnie mówca omówił osiągnięcia nauki polskiej w ostatnim okresie. Omawiając plany perspektywiczne rozwoju nauki, podkreślił potrzebę intensywnego kształcenia kadr naukowych.

48

27 - 28 S e s j a O ś w i e c e n i a p o ś w i ę c o n a T a d e u s z o w i M i k u l s k i e m u. Odbyła się we Wrocławiu uroczysta akademii poświęcona pamięci T. Mikulskiego oraz dwudniowa Sesja Naukowa, której tematem była literatura polskiego Oświecenia. Sesję przygotowała Katedra Literatury Polskiej z wrocławską Pracownią Oświeceniową IBL. Podczas akademii wygłoszono następujące przemówienia: Z. Libera: O Mikulskim jako badaczu polskiego Oświecenia; B. Zakrzewski: O śląskiej pracowni T. Mikulskiego; Cz. Hernas: O pracy pedagogicznej T. Mikulskiego. Na sesji referaty wygłosili: J. W. Gomulicki: Naruszewicz, poeta nieznan; S. Pietraszko: O niektórych problemach teoretycznych w badaniach nad Oświeceniem; M. Klimowicz: Romans Gellerta w li-

teraturze polskiej czasów saskich; Z. Wołoszyńska: Z problematyki komedii obyczajowej polskiego Oświecenia; Z. Goliński: Nieautoryzowane wydania Krasickiego w XVIII wieku; ponadto wygłoszono 8 komunikatów o aktualnych badaniach nad literaturą polskiego Oświecenia.

49

- 28 Posiedzenia Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W ciągu roku Komisja Filologiczna odbyła 19 posiedzeń naukowych, na których zreferowano m. in. następujące prace: Z. Szweykowski: "Pan Damazy" Blizińskiego wobec komedii francuskiej drugiego cesarstwa; R. Payet-Burin: Revolutions et tradition chez Guillaume Apollinaire, poète français (23 IV); K. Górski: Juliusz Słowacki - poeta aluzji literackiej (25 IV); T. Grabowski: Ze wspomnień walk o Słowackiego (30 V), W. Lednicki: Tematy rosyjskie w utworach Słowackiego (28 IX), M. Pa-wlikowski: "Krol Duch" Słowackiego (3X), Z. Folejewski: Technika nowelistyczna Norwida (23 XI).

Pracownia Slawistyczna Komisji Filologicznej w ciągu roku odbyła 8 posiedzeń naukowych.

50

- Artykuły pierwszej potrzeby. Notatki i uwagi 1951-1958 Antoniego Słonimskiego. Książka składa się z dwu części, pierwsza zawiera felietony, notatki i uwagi poruszające aktualne problemy naszego życia, druga - wspomnienia o nie żyjących pisarzach - przyjacielach. "Tomik ten - pisał Krzysztof Teodor Toeplitz - /.../ spełnia rolę parasola, osłaniającego minimum praw ludzkich. Chroni on przed mętniactwem, bzdurą, inwazją mistyfikacji i dyktaturą głupoty." /.../ Czytając «Artykuły pierwszej potrzeby» /.../ nie można oprzeć się refleksji, /.../ że Słonimski nie tylko zbliżył się do od dawna postulowanego typu pisarza zaangażowanego po stronie postępu, i walczącego o jego humanistyczny sens, ^{ale typ ten, typ literata społecznika, wplątanego w swój czas}

stworzył w naszych warunkach, na naszym gruncie, realizując go w swojej twórczości przez kilkadziesiąt lat."

K. T. TOEPLITZ: Parasol Antoniego Słonimskiego. "Nowa Kult.", nr 19. - J. T. ŻÓŁCINSKI: Artykuły ciągłej potrzeby. "Tyg. powsz.", nr 16.

51

MARZEC

1 Powstanie "Wiatraków", miesięcznego dodatku literackiego do "Faktów i Myśli". Pismo wydawane przez Zarząd Wojewódzki Stowarzyszenia Ateistów i Wolnomyślicieli wychodzi w Bydgoszczy. Skład Kolegium Redakcyjnego nie został podany. W pierwszym numerze miesięcznika zamieszczono wiersze: W. Broniewskiego, J. S. Sito, W. Rogowskiego, artykuły: W. Woroszylskiego, J. Rasińskiego i prozę B. Koguta. W dalszych numerach pisali J. Piórkowski, M. Jarochońska, J. Lau, T. Kubiak, W. Zechenter.

52

2 Posiedzenia Towarzystwa Naukowego w Toruniu. W ciągu roku w obrębie Wydziału II Filologiczno-Filozoficznego ^{chciały stworzyć stałe Komisje naukowe i Komitet Redakcyjny Prac Wydziału Filologiczno-Filozoficznego}. Komisja Filologiczna odbyła 6 posiedzeń naukowych, na których zreferowano następujące prace: A. Bartoszewicz: W sprawie początku pozytywistycznej ofensywy literackiej; K. Górski: Onomastyka Mickiewicza (10 III), B. Nadolski: Institutio literata - toruńskie wydawnictwo pedagogiczne za Batorego (45 IV), A. Bukowski: Z zagadnień pozytywizmu w zaborze pruskim (15 IV), L. Moszyński: Wyniki badań nad leningradzkim rękopisem Kodeksu Zografskiego (19 V), H. Misz: O tzw. znaczeniowym rozczłonkowaniu zdania (26 V), T. Skubalanka: Nowotwory językowe w polskiej poezji romantycznej (2 VI).

53

2 Zmarł w Warszawie Wilam Horzyca (ur. 1889), wybitny reżyser, krytyk teatralny, tłumacz. (Dane bio- bibliograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. 1 s. 682 - 684).

Pogrzeb W. Horzycy w Alei Zasłużonych cmentarza na Powązkach w Warszawie skupił licznych przedstawicieli świata teatralnego stolicy oraz delegacje teatrów z całego kraju. Hołd pamięci zmarłego oddali: dyrektor Teatru Polskiego S. W. Balicki, J. Iwaszkiewicz w imieniu ZLP oraz W. Krasnowiecki w imieniu Teatru Narodowego.

S. W. BALICKI: Choraży teatru idei. "Listy Teatru Pol.", 19 s. 14 - 15 /przemówienie nad grobem/. - J. IWASZKIEWICZ: W. Horzyca. "Twórcz.", 5 s. 149 - 150. - Pamięci W. Horzycy. "Teatr", nr 12 /tu: F. PAJĄCZKOWSKI: Lwowska dyrekcja Horzycy, s. 4 - 5; I. BOŁTUĆ-STASZEWSKA: Teatr W. Horzycy, s. 5 - 7; S. HEBANOWSKI: Horzyca w Poznaniu, s. 9 - 10; S. TREUGUTT: Kilka rozmów z panem Horzycą, s. 10/. 54

3 Wieczory wtorkowe zespołu literackiego "Przedmieście". W ciągu roku odbyły się następujące prelekcje: J. N. Miller: O wyjściu z przedmieścia (3 III). - J. Przyboś: Rzecz o metaforze (10 III). - P. Jasienica: Pogranicze literatury i historii (17 III). - S. Ma^{ntur}ewski i Cz. Czapow: Wewnętrzna emigracja młodzieży (24 III). - A. Kowalska: Twarze miast (31 III). - J. Pytlakowski: O dramacie władzy w "Idach marcowych" Thorntona Wildera (14 IV). - J. Witz: Malarskie i pisarskie widzenia (28 IV). - J. Ficowski: Regiony wielkich herezji. (O Brunonie Schulzu) (5 V). - Z. Bienkowski: Powieść nowoczesna (12 V). - M. Jastrun: O poezji B. Leśmiana (19 V). - M. Kozakiewicz: Nauczyciel współczesność (26 V). -

-J. Kuczyński:
Psychologiczne
funkcje religii
(21 IV).

J. J. Lipski: Polski totalizm ideologiczny i kulturalny (ONR) (6 X). - S. Połlak: "Izmy i schizmy" (kontrasty rosyjskiej poezji) (13 X). - T. Konwicki: Pogranicze literatury i filmu (20 X). - J. Przym^{o/m}owski: "Armia 59" (27 X). Cz. Czapow, A. Pawełczyńska, A. Siciński: Spoleczna funkcja badania opinii (3 XI). - J. Żabiński: Psychika zwierząt w aspekcie literackim (10 XI). - R. Karst: Z zagadnień współczesnej poezji (17 XI). - B. Czeszko: O deformacji kombatanckich środowisk (24 XI).

55

- 4 D y s k u s j a o T e a t r z e T e l e w i z j i, zainicjowana przez Klub Krytyki Teatralnej Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich odbyła się w Domu Dziennikarza w Warszawie. Po zgażeniu zebrania przez R. Szydłowskiego zabrał głos A. Hanuszkiewicz, główny reżyser Warszawskiej Telewizji. Na wstępie swojego przemówienia Hanuszkiewicz przypomniał, że Teatr Telewizji rozpoczął swoją działalność od "fałszywego stawiania na monumentalność" organizując (pod wpływem prasy i pod naciskiem władz) spektakle w teatrze PKiNu. Uważano wtedy, że można zrobić dobre przedstawienie teatralne, które równocześnie będzie dobrym przedstawieniem telewizyjnym. W tym okresie powstał nawet projekt stworzenia specjalnego teatru (z 40 aktorami), który miałby co parę tygodni przygotowywać spektakl dla telewizji, dogrywany potem w teatrze. Wg Hanuszkiewicza spektakl telewizyjny powinien być kameralny. Następnym problemem jaki omówił referent był dobór repertuaru. Hanuszkiewicz postulował dla telewizji "wszystko to, co jest przetkane poezją, co stanowi odchylenie od postaci w kierunku słowa", a więc nie Zapolska, nazbyt realistyczna, a Iwaszkiewicz, Hemingway, Czechow, Rittner, Giraudoux, Szaniawski. Kończąc swoje wystąpienie Hanuszkiewicz poinformował, iż telewizja

chcąc zdobyć więcej materiału literackiego związanego z "dnem dzisiejszym" ogłosiła konkurs na sztukę telewizyjną. /zob. poz. 80 /.

O planach repertuarowych teatru telewizji na rok 1959 mówił S. Marczak-Oborski. M. in. teatr przygotowuje: Pluskwę W. Majakowskiego (zrealiz. 16 III), Księżyc zaszedł J. Steinbecka (zrealiz. 27 III), Jezioro Bodeńskie S. Dygata (zrealiz. 4 V), Akcje "Wega" F. Dürrenmatta (zrealiz. 11 V), Nie ma nieznananych wysp S. Stampfla (zrealiz. 28 IX), Płomienie S. Brzozowskiego (zrealiz. 9 XI), Podróż S. Dygata (zrealiz. 16 XI), Rakieta Thunderbolt M. Promińskiego (zrealiz. 21 XII).

W dyskusji poruszono sprawy scenografii, krytykując jej opisowość i nadmierny realizm. Mówiono ponadto o krzywdzącej ośrodku prowincjonalne proporcji repertuaru stołecznego i warszawskiego.

Inf. "Radio i Telewizja", nr 13 s. 2.

56

8 Zmarł w Warszawie Stanisław Słoński (ur. 1879), wybitny znawca filologii słowiańskiej. (Dane bio-bibliograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich t. 3 s. 166 - 168).

A. SIECZKOWSKI: Wspomnienie o Stanisławie Słońskim. "Życie Szk. Wyższej", nr 9 s. 186 - 190.

57

10 - 19 III Zjazd Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej obradował w Warszawie. W Zjeździe uczestniczyło 1 411 delegatów oraz delegacje zagraniczne 44 partii komunistycznych i robotniczych.

Na stanowisko I Sekretarza KC wybrany został ponownie W.

Gomułka.

S p r a w y l i t e r a t u r y n a I I I Z j e ź -
d z i e P a r t i i. W. Gomułka w referacie sprawozdawczym wy-
głoszonym w pierwszym dniu obrad Zjazdu problemowi literatury
poświęcił m. in. następujące fragmenty "... literaturę - re-
alistyczną w swej formie, socjalistyczną w swej wymowie ideo-
wej i w swym stosunku do świata i losów człowieka - popieramy
przede wszystkim i uważamy za godną najszerszego upowszechnie-
nia. Popieramy również inną twórczość postępową, rozszerzającą
horyzonty myśli człowieka, kształtującą jego oblicze moralne
i poczucie piękna. Wydajemy wartościowe artystycznie dzieła
twórców dawnych i współczesnych, choć nie stojących na gruncie
marksizmu, lecz służących swą twórczością sprawie wyzwolenia
człowieka. Uznajemy także twórczość artystyczną odpowiadającą
innym zdrowym potrzebom wewnętrznym człowieka - potrzebie od-
poczynku, rozrywki kulturalnej, odprężenia itd. /.../

Chcemy sztuki wyrażającej prawdę życia, sztuki, która w
artystycznej postaci obrazować będzie niełatwe procesy kształ-
towania się nowych, socjalistycznych stosunków społecznych i
przemiany w psychice człowieka. /.../ wielu współczesnych pisa-
rzy i innych twórców od dłuższego czasu błąka się po ideowych
rozdrożach, traci więź z przodującymi socjalistycznymi siłami
narodu. Przyczyną tego są rewizjonistyczne i burżuazyjno-libe-
ralne tendencje polityczne.

Pod wpływem tych tendencji powstała pewna ilość utworów
o szkodliwej wymowie ideowej. Powstała literatura czarna, gło-
sząca rozpacz i bezsiłę człowieka wobec zła, immanentne okru-
czeństwo człowieka i beznadziejność jego poczynań społecznych.
Powstały utwory, które oczerniają socjalizm i idealizują jego
wrogów. Odmawiamy i będziemy odmawiać publikacji takich utwo-

rów /.../.

Główne zadanie partii na froncie kultury w chwili obecnej to walka o wyeliminowanie do końca wpływów antysocjalistycznych i rewizjonistycznych tendencji w środowiskach twórczych, gdyż tendencje te stanowią obecnie w warunkach słusznej polityki kulturalnej partii główną przeszkodę w rozwoju socjalistycznej polskiej kultury". (Referat sprawozdawczy na III Zjeździe PZPR w ks.: W. GOMUŁKA: Przemówienia 1959. Warszawa 1960 s. 164, 165).

W dyskusji na Zjeździe L. Kruczkowski w swoim wystąpieniu podjął próbę wskazania praktycznych konsekwencji tez referatu W. Gomułki. Mówiąc o specyfice polskiej twórczości i o płynących z tej specyfiki niektórych przyczynach kryzysu ideowego w literaturze, stwierdził: "... Druga, jeszcze ważniejsza przyczyna szczególnej podatności środowiska literackiego na wpływ rewizjonizmu tkwi znacznie głębiej, w samej istocie działalności twórczej. Podstawowym warunkiem tej działalności jest szczególna zdolność indywidualnego widzenia rzeczywistości, śmiałość i oryginalność kojarzenia spostrzeganych zjawisk, odkrywcza wrażliwość na sprawy ^{zdolność} głębiej ukryte pod powierzchnią życia, często więc również i odwaga formułowania sądów niezgodnych z powszechnie przyjętymi, a nawet czasem wręcz im przeciwnymi. Są to cechy psychiczne niezwykle cenne także ze społecznego punktu widzenia, one to decydują o doniosłej i zaszczytnej roli, jaka przypada twórczości literackiej w życiu narodu.

One jednak zarazem mają być źródłem poważnych dla twórcy niebezpieczeństw. Mogą prowadzić do wyniosłego stawiania się ponad społeczeństwem, w roli samozwańczego "sumienia", do lekceważenia prawidłowości procesu historycznego, do fałszywego rozumienia pojęć niezależności i swobody twórczej, w oderwaniu od

tego procesu. W określonych zaś sytuacjach politycznych mogą również obracać się wręcz przeciwko temu procesowi, jak to widzieliśmy u nas w okresie trzech lat ostatnich /.../

Jednym z błędów przeszłości było niedoceniecie przez wielu działaczy partyjnych na odcinku kulturalnym zasadniczego znaczenia tej niezbędnej dla twórcy zdolności samodzielnego widzenia zjawisk oraz wynikającego z niej prawa, a nawet obowiązku, formułowania odkrywczych, a więc również krytycznych sądów o rzeczywistości." (Cytowane za: B. Kogut: Co nowego w literaturze i sztuce? "Tyg. zach." nr 13: 28 III).

27 XI w Domu Literatury w Warszawie odbyło się zebranie podstawowej organizacji partyjnej przy oddziale stołecznym ZLP. W zebraniu uczestniczyli: I sekretarz KC PZPR W. Jarosiński i kierownik wydziału propagandy i agitacji KC PZPR L. Stasiak. Zapoznali oni pisarzy z aktualnymi problemami gospodarczymi i politycznymi wynikającymi z uchwał III Plenum KC.

58

10 - 20 Nagrody na festiwalu filmowym w Argentynie. Na międzynarodowym festiwalu filmowym w Mar del Plata wśród przyznanych 7 równorzędnych nagród dwie przypadły Polsce: nagroda za scenariusze J. Stawińskiego do filmów Eroica, Ewa chce spać i Zamach. Ponadto wielką nagrodę krytyki filmowej otrzymał film Eroica ze specjalnym wyróżnieniem reżyserii A. Munka. Zamach w reżyserii J. Passendorfera uzyskał drugą nagrodę argentyńskiego Komitetu Krytyki Teatralnej.

59

12 "Poniedziałki Wydawnicze". W Departamencie Ministerstwa Kultury urządzono pierwsze spotkanie z cyklu "Poniedziałki Wydawnicze". Była to wystawa wszystkich książek wydanych w styczniu i lutym br., połączona z konferencją prasową.

Ogółem pokazano ok. 7 000 poz., z czego 35% to dzieła literatury pięknej.

60

- 14 P r a p r e m i e r a w a r s z a w s k a f a n t a z j i "Z a k u l i s a m i" C y p r i a n a N o r w i d a odbyła się w Teatrze Narodowym. Insc. i reż.: W. Horzyca. Fantazję Za kulisami poprzedziła jednoaktowa komedia Norwida Miłość czysta u kąpieli morskich. Scenografię obu utworów opracowali J. Przeradzka i A. Jędrzejewski.

Redakcja "Nowej Kultury" w numerze 11 z 15 III zamieściła Glossy do sztuki Norwida "Za kulisami" z następującym komentarzem J. Pomianowskiego: "Oto ostatnia praca Wilama Horzycy. Przekazana redakcji /.../ w przeddzień śmierci, jest rozwinięciem szkicu przygotowanego dla dawnej toruńskiej premiery. Jest też przejrzystym wyciągiem z doświadczeń i rozmyślań nad ulubionym dziełem poety, którego Horzyca bronił, czytał wciąż od nowa, studiował, interpretował i lansował w teatrze. /.../ Za kulisami Norwida jest ostatnią pracą reżyserską Horzycy na scenie Państwowego Teatru Narodowego."

61

- ok. 15 S e k c j a l i t e r a c k a L u b u s k i e g o T o w a r z y s t w a K u l t u r y p r z e k s z t a ł c o n a z o s t a ł a w K l u b L i t e r a c k i. Decyzję podjęto na plenum ZG ZLP. Przewidywano, iż Klub z biegiem czasu stanie się oddziałem ZLP.

62

- 16 K o n k u r s l i t e r a c k i z o k a z j i 1 4 0 - l e c i a U n i w e r s y t e t u W a r s z a w s k i e g o z o r g a n i z o w a n y w 1 9 5 8 p r z e z R a d ę U c z e l n i a n ą Z S P U W, z o s t a ł r o z s t r z y g n i ę t y. Jury w składzie: J. Kott, S. Kieniewicz oraz przedstawiciele wydawnictw: "Iskry" i "Od Nowa", I nagrodę PAN-u (5 000 zł) przyznało A. Szymonowiczowi z Warszawy; II nagrodę

42727 43
"Iskier" (3 000 zł) J. Sierakowskiej ze Szczecina; III nagrodę Redakcji "Od Nowa" (3 000 zł) J. Stachurskiej z Warszawy. Prace były wspomnieniami absolwentów Uniwersytetu Warszawskiego.

63

17/31 Dyskusja pt.: "O reformę studiów polonistycznych". Na łamach "Współczesności" trzech publicystów: E. Bryll, Z. Irzyk i J. Z. Słojewski zaatakowali program studiów polonistycznych. Zarzuty były następujące:
1) Nadmierna specjalizacja studiów polonistycznych, 2) zbyt wielka przewaga historii literatury nad współczesnością literacką, 3) niski poziom naukowy polonistycznego środowiska uniwersyteckiego. J. Z. Słojewski poruszył ponadto sprawę językoznawstwa proponując ograniczenie tego przedmiotu do propedeutyki językoznawstwa.

Dyskutanci podkreślając wagę poruszanego problemu oraz potrzebę takiej dyskusji na ogół nie godzili się z tezami jej inicjatorów. A. Kijowski swą wypowiedź zakończył następującym stwierdzeniem: "Młodzi ci ludzie nudzą się piekielnie, domagają się - jak Słojewski - i Irzyk - aby na seminariach przerabiać Gomrowicza i Parnickiego zamiast Bałuckiego i Orzeszkowej zapominając zupełnie o tym, że studia polonistyczne przygotowują przede wszystkim historyków literatury, a nie krytyków, nie pisarzy, zapominają /.../, że w seminariach i bibliotekach uniwersyteckich tworzy się historia literatury, a nie sama literatura".

O reformę studiów polonistycznych. "Współczesność", nr 6
/tu wypowiedzi: E. BRYLLA, Z. IRZYKA, J. Z. SŁOJEWSKIEGO/. -
J. J. LIPSKI: Klucz do reformy (właśnie językoznawstwo). "Współczesność", nr 8. - A. DOBOSZ: Dywagacje o polonistyce. "Współczesność", - J. BŁOŃSKI: Profesorze, ucz mnie lepiej. "Prz. kult.", SIECZKOWSKI
nr 19. - A. ...: O polonistyce na chłodno. "Współczesność",

nr 10. - J. ŁUKASIEWICZ: Perpetuum mobile. "Współczesność",
 nr 10. - A. KIJOWSKI. "Twórcz.", z. 5 s. 150 - 152. - M. JA-
 STRUN: Na temat sztubactwa. "Współczesność", nr 12.

64

ok. 22 S e m i n a r i u m t e o r e t y c z n e w K l u b i e
 "1 3 M u z" w S z c z e c i n i e. Pierwsze seminarium teoretyczne
 zostało zorganizowane z inicjatywy Wydziału Kultury WRN w ra-
 mach programu szkoleniowego Klubu Oświatowców. W seminarium
 wzięli udział kierownicy oddziałów kultury powiatowych rad na-
 rodowych, powiatowych domów kultury oraz bibliotekarze. Wykłady
 wygłosili: St. Kowalski, kierownik katedry socjologii Uniwersy-
 tetu Poznańskiego Przedmiot socjologii oraz Z. Żechawski: Kon-
 cepcja kultury w niektórych naukach społecznych".

65

~~25 "K l u b T r z e c h". Przy Uniwersytecie Warszawskim powsta-
 ło Stowarzyszenie Miłośników Literatury i Książki pod nazwą
 "Klub Trzech" - poezja, proza, krytyka. Założycielami Klubu byli:
 M. Głowiński, J. Sławiński, K. Truchanowski. Celem Klubu było
 propagowanie literatury wśród kręgów młodej inteligencji,
 urządzenie wieczorów autorskich i dyskusyjnych na temat litera-
 tury nowej i dawnej.~~

~~66~~

26 - 28 I V W a l n y Z j a z d D e l e g a t ó w S t o w a -
 r z y s z e n i a P o l s k i c h A r t y s t ó w T e a -
 t r u i F i l m u Z A S P. Obradom przewodniczył W. Ziem-
 biński. Referat sprawozdawczy ustępującego Zarządu Głównego wy-
 głosił prezes M. Wyrzykowski. Podkreślił on, że obecny Walny
 Zjazd ma do spełnienia dwojakie zadania: przedyskutowanie aktu-
 alnej sytuacji ideowo-artystycznej w różnych dziedzinach teatru
 i filmu oraz rozważenie i rozstrzygnięcie ważnych problemów

struktury i organizacji życia Stowarzyszenia. Wyrzykowski przypomniał zasady nowej polityki kulturalnej opartej o założenia VIII Plenum: odejście od administracyjnego kierowania sztuką; uznanie prawa artystów i pisarzy do swobody twórczej i swobody poszukiwań artystycznych, z jednoczesnym podkreśleniem zasady świadomego wyboru wartości kulturalnych dla ich upowszechnienia wśród szerokich mas; decentralizacja zarządzania placówkami artystycznymi i znaczne zwiększenie wpływu czynnika społecznego na sprawę kultury. Wyrzykowski doceniając wagę nowych założeń, równocześnie dostrzegał ich niebezpieczeństwa. "Otwarcie tamy zakazów i rygorów - pisał - dało już bezpośredni rezultat w sezonie 1956/1957, wyraźne zwichnięcie repertuaru. Nastąpił zalew sztuk zachodnich, będący nie tylko reakcją na dawne ograniczenie w tym zakresie, ale będący często /.../ wyrazem snobistycznego kultu wszystkiego co zachodnie". Podkreślał ponadto "niepokojącą sytuację w dziedzinie polskiej twórczości dramatycznej" wskazywał na brak w repertuarze teatralnym współczesnych sztuk, z krajów obozu socjalistycznego. Referat postulował rozsądną proporcję dzieł polskich i obcych będących wyrazem różnokierunkowych poszukiwań.

Następny referat poświęcony problemom ideowo-artystycznym filmu wygłosił J. Toeplitz.

W. Bregy mówił o sytuacji w operze polskiej.

A. Hanuszkiewicz przedstawił problemy związane z rozpowszechnieniem telewizji i udziałem aktorów w programach telewizyjnych. Hanuszkiewicz stwierdził m. in., że potrzebna jest szkoła, która by kształciła reżyserów i aktorów dla telewizji.

W ostatnim dniu obrad dokonano wyboru nowego Zarządu Głównego. Prezesem Zarządu Głównego wybrany został H. Szletyński.

Zjazd przyznał tytuły członków honorowych SPATiF B. Drobnerowi, A. Grzymale-Siedleckiemu, F. Sobieniowskiemu i J. Szaniawskiemu.

67

- Nagrody województwa poznańskiego przyznawane przez prezydium WRN za 1958 rok przyznano w dziedzinie nauki oraz kultury i sztuki: W. Jakóbczykowi za całokształt prac w dziedzinie nauk humanistycznych, w szczególności za pracę nad historią Wielkopolski. Nagrodę publicystyczną przyznano M. Gryfin-Gałązkiewiczowi, kierownikowi działu wiejskiego "Gazety Poznańskiej" za całokształt pracy dziennikarskiej i publicystycznej na tematy wsi wielkopolskiej.

68

- Nagroda im. Karola Irzykowskiego za najwybitniejsze osiągnięcia w dziedzinie krytyki filmowej została przyznana za rok 1958 B. Michałkowi za książkę pt.: Sztuka faktów oraz cykl felietonów Kino 58, drukowanych w "Nowej Kulturze".

69

KWIECIEŃ

- 2 Rok Słowackiego. Zgodnie z uchwałą Rady Państwa z dn. 1 II 1959, która zlecała nadzór i koordynację uroczystości Roku Słowackiego Ministrowi Kultury i Sztuki oraz Polskiej Akademii Nauk, obchody Roku Słowackiego rozpoczęły się w dniu 110 rocznicy śmierci poety złożeniem wieńców (m. in. od Rady Państwa, rządu PRL, Ministerstwa Kultury i Sztuki, ZLP, SPATiFu i miejscowej ludności) na grobie Słowackiego na Wawelu.

3 IV nastąpiło odsłonięcie w hallu gmachu Prezydium St. RN (dawny pałac Corazziego) tablicy pamiątkowej z napisem:

"Tu w latach 1829 - 1831 w Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu pracował Juliusz Słowacki".

4 IV w Teatrze Polskim w Warszawie odbyło się uroczyste przedstawienie Marji Stuart, na które przybyli przedstawiciele Rządu i Partii, członkowie korpusu dyplomatycznego oraz przedstawiciele świata kulturalnego stolicy. Okolicznościowe przemówienie wygłosił członek Rady Państwa J. Zawieyski.

5 IV - 6 IV w Teatrze Łazienkowskim w Pomarańczarni w Warszawie zorganizowano staraniem Ministerstwa Kultury i Sztuki Godzinę Poezji J. Słowackiego.

4 IX w 150 rocznicę urodzin J. Słowackiego odbyła się w stolicy centralna akademicka z udziałem władz. W tym samym dniu odsłonięto pamiątkowy głaz na miejscu domu przy ul. Elektoralfnej 20/22, w którym mieszkał J. Słowacki.

17 IX odbyło się w PEN-Clubie w Warszawie, pod przewodnictwem J. Parandowskiego zebranie literackie, na którym J. Bourrilly mówił o swojej pracy nad Słowackim.

W dniach 25 - 28 XI trwała w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie sesja naukowa poświęcona uczczeniu 150 rocznicy urodzin J. Słowackiego, zorganizowana przez IBL PAN i Komisję Roku Słowackiego. Sesja zgromadziła około 600 osób, naukowców, literatów i nauczycieli-polonistów; wzięło w niej udział również kilkudziesięciu uczonych i pisarzy z 16 krajów, m. in.: M. Rylski, M. Żywow, D. Gabe, G. Kerenyi, H. Buddensieg. Obradom przewodniczył K. Wyka, uczestnicy wysłuchali 31 referatów i komunikatów naukowych. Sesja była prezentacją badań nad twórczością Słowackiego prowadzonych przez całą polonistykę. Referaty i związana z nimi dyskusja dały syntetyczny obraz obecnego stanu wiedzy o Słowackim. Obrady sesji koncentrowały się wokół trzech osi tematycznych: 1) twórczości poety i jej miejsca w literaturze roman-

tycznej, 2) stosunku dzieła poety do tradycji przeszłości, 3) recepcji dzieła poety w przeszłości i teraźniejszości. W ciągu czterech dni uczestnicy wysłuchali m. in. następujących referatów i komunikatów: K. Górski: Słowacki jako poeta aluzji literackiej; J. Fabre: "Godzina myśli" - dwa oblicza romantyzmu; M. Żmigrodzka: "Król Landawy", czyli o rewolucji konserwatywnej; S. Treugutt: "Beniowski". Próba charakterystyki poematu; Cz. Zgorzelski: Drogi rozwoju sztuki lirycznej J. Słowackiego; M. Janion: Dialektyka historii w polemice między Słowackim a Krasińskim /referat oceniono na sesji jako ^{jedno} z najwybitniejszych osiągnięć naukowych/; J. Kott: O "Śnie srebrnym Salomei"; E. Sawrymowicz: O chronologii niektórych utworów drobnych Słowackiego z lat 1844 - 1848; W. Gomułicki: W kręgu "Uspokojenia". (O poezji "krajowej" Słowackiego z lat 1845 - 1846); L. Pszczołkowska: O wierszu "Kordiana"; Z. Kopczyńska: O wierszu "Beniowskiego"; B. Zakrzewski: Krytyka romantyczna o twórczości J. Słowackiego w kraju; J. Nowakowski: Poetycka lekcja J. Słowackiego w kraju; M. Grzędzielska: Recepcja form wierszowanych Słowackiego w XIX wieku; K. Wyka: Słowacki a współczesność; K. Górski: Monografia Kleinera o Słowackim; M. Żywow: Słowacki w krytyce i przekładach rosyjskich; J. Magnuszewski: J. Słowacki w literaturach zachodnio-słowiańskich; M. Rylski: J. Słowacki a poezja ukraińska; Z. Szmydtowa: Ariostyczna droga Słowackiego; S. Ciesielska-Borkowska: Calderon w twórczości Słowackiego; Z. Folejewski: Słowackiego problem winy i kary; M. Piszczkowski: Słowacki a literatura Oświecenia; S. Fiszman: Rosja w twórczości J. Słowackiego; M. Jakóbiec: Świat słowiański J. Słowackiego; M. Ingot: Podróże Słowackiego na Wschód na tle orientalizmu romantycznego.

XII Rok Słowackiego zakończono w Warszawie uroczystym odsłonięciem popiersia Juliusza Słowackiego w hallu siedziby Stołecznej

Rady Narodowej. Popiersie jest dziełem artystki J. Layman. Kraków zakończył Rok Słowackiego koncertem Filharmonii Krakowskiej, na którym po raz pierwszy Wykonano poemat symfoniczno-wokalny Piotra Rytla pt.: Grób Agamemnona.

W y s t a w y. 4 IX w salach Muzeum Adama Mickiewicza nastąpiło otwarcie wystawy poświęconej J. Słowackiemu. Otwarcia dokonał minister kultury i sztuki T. Galiński. Koncepcję wystawy opracował dyrektor muzeum A. Mauersberger. Najcenniejszym z eksponatów był zdobyty dla Muzeum przez J. W. Gomulickiego rękopis wiersza Słowackiego Uspokojenie. Muzeum Mickiewicza przygotowało ponadto z okazji Roku Słowackiego zestaw 14 wystaw, które wysłane zostały do wielu krajów. Wystawy poświęcone Słowackiemu w głównej mierze składały się z fotografii. Obok 134 zdjęć wystawa posiadała również różne publikacje tak utworów poety, jak też dzieł o jego twórczości.

10 XI w Muzeum Adama Mickiewicza otwarto wystawę 130 pamiątek przekazanych przez Związek Radziecki (17 X), a wśród nich kilka portretów poety i jego rodziców, parę miniatur, medalionów, szkiców kostiumów i dekoracji do utworów scenicznych Słowackiego.

W czasie Sesji Naukowej IBL PAN (25 - 28 XI) w foyer Teatru Polskiego w Warszawie zorganizowano wystawę fotografii z inscenizacji dramatów J. Słowackiego wystawianych w ciągu istnienia teatru.

W Krakowie dla upamiętnienia 150 rocznicy urodzin poety przygotowano w Bibliotece Jagiellońskiej wystawę p. n. Juliusz Słowacki 1809 - 1959. Zgromadzono w niej wiele eksponatów ze zbiorów prywatnych, Muzeum Narodowego i Muzeum Czartoryskich.

K o n k u r s y. 1) Wydawnictwo "Wspólna Sprawa" przy współudziale Ministerstwa Kultury i Sztuki, Ministerstwa Oświaty,

ZG Związku Nauczycielstwa Polskiego i Związku Literatów ogłosiły w lutym konkurs na pracę popularyzującą postać i twórczość J. Słowackiego. W wyniku konkursu rozstrzygniętego w listopadzie przyznano zamiast 1 i 2 nagrody, dwie pierwsze, M. Warneńskiej (za pracę Z ziemi Juliusza) i S. Świrce (za pracę pt. Słowacki - poeta Warszawy). 3 nagrodę otrzymała W. Krzemińska.

2) Zarząd Główny Towarzystwa Wiedzy Powszechnej i Zarząd Stołeczny i Wojewódzki TWP w Warszawie ogłosiły (28 VI) konkurs na popularny odczyt o J. Słowackim przeznaczony dla Uniwersytetu Powszechnego w mieście lub na wsi. Rozstrzygnięcie konkursu nastąpiło 9 XI. Jury w składzie: E. Sawrymowicz, Z. Libera, J. Rużyło-Pawłowska, M. Knothe, W. Bereżecki, M. Dobrowolski przyznało I nagrodę (2 000 zł) E. Górcze z Jarocina, II nagrodę (1 500 zł) H. Robliczkowej z Grójca i III nagrodę (1 000 zł) M. Witkowskiej z Mszczonowa, IV nagrodę otrzymał E. Wojtowicz z Bełżyc. Wręczenie nagród odbyło się 24 XI.

3) Ogólnopolski Konkurs Recytatorski Roku Słowackiego odbywał się w dn. 5 - 17 V w Krakowie. W eliminacjach centralnych wzięło udział 180 recytatorów. Skład Centralnego Sądu Konkursu był następujący: dyr. Teatru Rapsodycznego w Krakowie M. Kotlarczyk, przedstawiciel ZLP K. Korcelli, ponadto: J. Hordyński, M. Malicha, M. Orlicz, przedstawiciele Ministerstwa Oświaty, Związku Nauczycielstwa Polskiego i Ministerstwa Kultury i Sztuki.

P r e m i e r y t e a t r a l n e. Mazepę wystawiły następujące teatry: Teatr Polski w Bielsku (9 I), Teatr im. S. Żeromskiego w Kielcach (5 II), Marię Stuart - Teatr Rozmaitości w Krakowie (11 II), Teatr im. Bogusławskiego w Kaliszu (2 IV), Teatr Nowy w Zabrze (XII), Fantazego - Teatry Dramatyczne we Wrocławiu (14 II), Teatr Ziemi Opolskiej w Opolu (21 III), Teatr Ziemi

Lubuskiej w Zielonej Górze (23 III), Teatr im. Fredry w Gnieźnie (10 IV), Teatr im. W. Siemaszko w Rzeszowie (2 VI), Kordiana - Teatr Wybrzeża w Gdańsku (21 III), Teatr Ziemi Pomorskiej w Bydgoszczy (3 X), Teatr Śląski w Katowicach (13 XII), Zawisza Czarny został przygotowany w Teatrze im. Osterwy w Lublinie () i w Teatrze im. Modrzejewskiej w Krakowie (28 XI), Beatrix Cenci wystawił Teatr Polski w Warszawie (6 V), Beniowski - Teatr Rapsodyczny w Krakowie (12 IV), Horsztyńskiego Teatr im. Słowackiego w Krakowie (6 VI), Lillę Wenedę - Teatr im. Jaracza "Ateneum" w Warszawie (16 VII), Teatr Dolnośląski w Jeleniej Górze (25 VII), Teatr Zagłębia w Sosnowcu (20 XII), Księcia Niezłomnego - Teatr im. Mickiewicza w Częstochowie (25 VII), Balladyne - Teatr Bałtycki w Koszalinie (10 XII), Sen srebrny Salomei - Teatr Ludowy w Nowej Hucie (17 X) i zespół dramatyczny im. Heleny Modrzejewskiej w Zakopanem.

W listopadzie odbył się we Wrocławiu Festiwal Słowackiego. W Festiwalu wystąpiły zespoły teatralne z różnych miast.

P u b l i k a c j e k s i ą ż k o w e. W związku z obchodami Roku Słowackiego wznowiono trzecie powojenne wydanie Dzieł poety w 14 tomach, przygotowane przez Towarzystwo Literackie im. A. Mickiewicza, pod redakcją J. Krzyżanowskiego. Ukazały się ponadto wydania poszczególnych utworów oraz wybory twórczości.

W Państwowym Instytucie Wydawniczym: Liryki Słowackiego opracowane przez P. Hertza i M. Bizana (Bibl. Poezji i Prozy), dwutomowy Wybór utworów z posłowiem S. Treugutta, wreszcie ozdobny album zawierający J. Słowackiego Preliminaria peregrynacji do Ziemi Świętej J. O. Ks. Radziwiłła Sierotki z ilustracjami A. Uniechowskiego. Czytelnik przygotował Juliusza Słowackiego myśli o literaturze i sztuce opracowane przez P. Hertza. Nakładem Ludowej Spółdzielni Wydawniczej ukazał się Rapsod o Juliuszu Sło-

wackim z jego utworów pt.: Moje za grobem zwycięstwo, przygotowany przez E. Pawłowskiego. Ponadto w związku z rokiem jubileuszowym wydano szereg publikacji poświęconych życiu i twórczości poety, m. in.: księgę pamiątkową opracowaną w Państwowym Instytucie Wydawniczym pt.: Juliusz Słowacki. W sto pięćdziesięciolecie urodzin. Materiały i szkice, pod redakcją M. Bizana i Z. Lewinówny, Rok Słowackiego. Materiały Sesji Naukowej 25 - 28 listopada 1959. (Masz. powiel.). Osobną grupę stanowią pozycje literackie: Powieść Płomień róży S. Flukowskiego (impresje o podróżach Słowackiego) i po raz piąty wznowiony Portret Słowackiego P. Hertza.

W obchodach Roku Słowackiego aktywnie współdziałało Towarzystwo Literackie im. A. Mickiewicza organizując wykłady i odczyty we wszystkich prawie swoich Oddziałach /zob. poz. 30 /.

69

Pełną bibliografię dotyczącą obchodów Roku Słowackiego (w kraju i za granicą) podaje: „Polska Bibliografia Literacka” za rok 1959, Łódź 1964 s. 203-210 oraz „Polska Bibliografia literacka” za lata 1960/1961, Łódź 1965 s. 334-340.

- 2 Umowa o współpracy kulturalnej między Polską a Irakiem podpisana została w Warszawie. Wymiana dokumentów ratyfikacyjnych nastąpiła 9 XII 1959 r. w Bagdadzie.

„Dz. U. PRL” 1960/75, 76.

70

- 4 Zmarł w Bielsku Walenty Krzyszcz (ur. 1876), pisarz ludowy ze Śląska Cieszyńskiego. (Dane bibliograficzne: L. Brożek: Bibliografia prac W. Krzyszcz. „Zaranie Śląskie”, nr 4 s. 92 - 97).

J. BRODA. „Zwrot”, nr 4. - Z. H. /Z. HIEROWSKI/. „Odra”, nr 17. - W. OSZELDA. „Orka”, nr 17.

71

- 8 - 12 Występy Opery Warszawskiej i Teatru Dramatycznego w Paryskim Teatrze Narodów. Opera Warszawska wystąpiła z baletem

Szeligowskiego i Turskiej oraz Mazepą w układzie choreograficznym St. Miszczyka. Prasa francuska skrytykowała zarówno muzykę, jak układ choreograficzny i libretto, zamieszczając jedynie pochlebne wzmianki o solistach, O. Sawickiej i S. Szymańskim. Pozytywnie natomiast ustosunkowali się ^{zarówno/}recenzenci, jak i publiczność do sztuki J. Potockiego Parady (z B. Krafftówną i W. Gołasem) przygotowanej przez Teatr Dramatyczny w Warszawie. (Inf. "Kierunki", nr 15).

72

11 - 12 O g ó l n o p o l s k a N a r a d a K r y t y k i T e a -
t r a l n e j. Klub Krytyki Teatralnej przy Stowarzyszeniu Dziennikarzy Polskich zorganizował Ogólnopolską Naradę Krytyki Teatralnej. W naradzie oprócz krytyków uczestniczyli: Minister Kultury i Sztuki T. Galiński oraz Przewodniczący Komisji Kultury KC PZPR i członek Rady Państwa L. Kruczkowski. Referat o sytuacji ogólnej oraz o problemach nurtujących współczesną krytykę wygłosił redaktor naczelny dwutygodnika "Teatr" E. Csato. Uczestnicy narady zobowiązali Zarząd Klubu Krytyki Teatralnej do organizowania corocznych konferencji, poświęconych omawianiu problemów teorii i praktyki teatru, uchwalili apel do Ministerstwa Szkół Wyższych o stworzenie dwóch katedr historii i teorii teatru wraz z możliwością studiów zaocznych, ponadto zobowiązali zarząd Klubu do podjęcia starań o ufundowanie dorocznej nagrody dla krytyka teatralnego przyznawanej od przyszłego roku wraz z nagrodą za najwybitniejsze osiągnięcia w dziedzinie teatru pod łączną nazwą "Nagrody im. Boya".

73

12 Z m a r ł w e L w o w i e K a z i m i e r z G i e b u ł -
t o w s k i (ur. 1868), długoletni dyrektor b. Krakowskiej Spółki Wydawniczej, współwydawca serii Biblioteki Narodowej i Słownika etymologicznego A. Brücknera.

"Tyg. powsz.", nr 20 /nekrolog/.

<http://rcin.org.pl>

74

ok. 15 **M a ł a E n c y k l o p e d i a P o w s z e c h n a** została wydana przez Państwowe Wydawnictwo Naukowe. Mała Encyklopedia jest pierwszą encyklopedią uniwersalną, która ukazała się w Polsce Ludowej. Nie zaniedbując spraw humanistyki stosunkowo szeroko uwzględnia wiadomości z zakresu nauk ścisłych. M. Encyklopedia Powszechna jest dziełem całkowicie oryginalnym. *Zob. ponadto Ruch wydawniczy s. 134.* 76

17 - 24 **D n i L e n i n o w s k i e**. W związku z 89 rocznicą urodzin Włodzimierza Lenina ¹ / 14 rocznicą podpisania między Polską a ZSRR Układu o przyjaźni, pomocy i wzajemnej współpracy powojennej odbyły się w Polsce Dni Leninowskie. 18 IV w Muzeum Lenina w Warszawie otwarto wystawę "Lenin w Polsce", na której eksponowane były fotokopie dokumentów, listy, rękopisy, fotografie i markietki dotyczące pobytu Lenina na ziemiach polskich w latach 1912 - 1914. 76

ok. 20 **"Q u i n z a i n e p o l o n a i s e"** w P a r y ż u, czyli tzw. "Dwa tygodnie kultury polskiej w Paryżu" trwały będą do 3 V br. Rozpoczęły się one nieoficjalnie już (8 - 12 IV) występami zespołów Opery Warszawskiej i Teatru Dramatycznego z Warszawy w paryskim Teatrze Narodów. /Zob. poz. /.

Oficjalne otwarcie uroczystości "Dwu tygodni kultury polskiej" nastąpiło w salach paryskiej Sorbony, gdzie w obecności przedstawicieli świata kulturalnego dokonano przecięcia wstęgi na wystawie książki polskiej. Wystawa skupia ponad 1 800 książek naukowych wydanych w Polsce oraz specjalne albumy poświęcone sztuce. W oddzielnej sali umieszczono dzieła francuskiej literatury pięknej tłumaczone na język polski i wydane w Polsce po ostatniej wojnie.

Program obchodów "Dni polskich" przewiduje ponadto szereg odczytów, m. in. 21 IV K. Wyka wygłosił w Instytucie Studiów <http://rcin.org.pl>

Sławistycznych w Paryżu odczyt p. n.: Badania literackie w Polsce.

Z okazji "Dni polskich" w Pałacu Uniwersyteckim w Strasburgu została otwarta wystawa poświęcona francusko-polskiej współpracy kulturalnej, zorganizowana staraniem Instytutu Słowiańskiego przy Uniwersytecie Strasburskim i konsulatu PRL w Nancy. Z okazji wystawy odbył się w Strasburgu wieczór przyjaźni francusko-polskiej.

78

- 23 Zmarł w Londynie Stefan Litauer (ur. 1891), dziennikarz i publicysta. W ciągu wielu lat S. Litauer pracował jako korespondent prasy polskiej i Polskiego Radia w Londynie. Odznaczony był Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski. Wielokrotnie wybierano go na przewodniczącego "Foreign Press Association" w Londynie. Urna z prochami S. Litauera przewieziona została do Polski i pochowana na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach.

79

A. ZAWADZKA: Wspomnienie o redaktorze S. Litauerze. "Radio i Telewizja", nr 19 s. 3.

80

- 26 Konkurs na widowisko dla teatru telewizji, rozpisany w r. 1958 przez Komitet do Spraw Radiofonii i Polskie Radio został rozstrzygnięty. I nagrodę (15 000 zł) otrzymał S. Stampfel za sztukę Nie ma nieznanych wysp. - II nagrodę (10 000 zł) otrzymał S. Mrożek za sztukę Męczeństwo Piotra Cheya. - III nagrodę (8 000 zł) otrzymał M. Promiński za sztukę Rakieta Thundebolt. Wyróżnienia po 5 000 zł otrzymali: I. Jurgielewiczowa, K. Strzałka, S. Gorczyński, J. Broszkiewicz i A. Ścibor-Rylski.

8079

- 26 Przyznanie nagród miasta Szczeci -

n a. Z okazji przypadającej rocznicy wyzwolenia Szczecina prezydium MRN przyznało doroczne nagrody, które m. in. otrzymali: literacką - za całokształt pracy M. Boniecka, publicystyczną naczelny redaktor "Głosu Szczecińskiego" J. Baran.

80

27 Konkurs na utwór poetycki o dowolnej tematyce zorganizowany w marcu 1959 przez grupę literacką "Prowincja 58" przy Łódzkim Oddziale Stowarzyszenia PAX został rozstrzygnięty. Na posiedzeniu dn. 27 IV w Warszawie jury pod przewodnictwem S. Czernika, w składzie: Z. Bieńkowski, M. J. Konowicz, Z. Lichniak, A. Piotrowski oraz A. Rymkiewicz przyznało następujące nagrody:

1. nagrodę pierwszą 2 500 zł A. Tchórzewskiemu z Warszawy. - 2. dwie nagrody drugie po 1 500 zł T. Piekle z Rzeszowa i I. Dowgielowiczowi z Gorzowa Wlkp. - 3. nagrodę trzecią 1 000 zł przyznano E. Dąbrowskiej z Łodzi. Jury przyznało ponadto szereg wyróżnień.

81

27 Rok Gogolowski w Polsce. Uroczystości związane ze 150 rocznicą urodzin M. Gogola przypadającą na dzień 1 IV rozpoczęto w dn. 16 IV seminarium zorganizowanym przez TPPR dla lektorów, nauczycieli języka i literatury rosyjskiej oraz studentów rusycystyki.

Centralne uroczystości inauguracyjne Rok Gogola odbyły się natomiast 27 IV w Teatrze Narodowym w Warszawie na specjalnie przygotowanym Wieczorze Gogolowskim z prelekcją J. Iwaszkiewicza oraz inscenizacją fragmentu dramatycznego Gracze, w przekładzie W. Zonna, reż. S. Bielińskiego i opracowaniu scenograficznym R. Nowickiego.

W maju otwarto w lokalu TPPR wystawę Gogol w Polsce, ponadto na

jesieni odbył się przegląd filmów poświęconych życiu Gogola pod hasłem Gogol na Wschodzie i Zachodzie, do którego wprowadzono archiwalne filmy z ZSRR i z krajów zachodnich.

Liczne sceny w kraju, Radio i Telewizja przygotowały premiery sztuk Gogola: P r e m i e r y t e a t r a l n e, Teatr Narodowy w Warszawie wystawił 16 XI Graczy, w przekładzie W. Zonna; Ożenek w przekładzie J. Tuwima przygotowały trzy teatry - w Rzeszowie Teatr im. Siemaszkowej (10 X), w Sosnowcu Teatr Zagłębia (20 X), w Koszalinie Teatr Dramatyczny (5 XI). P r e m i e r y t e l e w i z y j n e, Teatr Telewizji Katowickiej przygotował Ożenek w przekładzie J. Cz. Babickiego (20 IV), Teatr Telewizji Warszawskiej Graczy w przekładzie W. Zonna (27 VII). Polskie Radio zapoczątkowało 150-lecie urodzin M. Gogola 4 IV nadaniem fragmentu opowiadania Staroświeccy ziemianie, a 12 IV opowiadania Powóz. W audycjach literackich w ciągu "Roku Gogolowskiego" nadano fragmenty Portretu, Martwych dusz i Mirgorodu. Teatr Polskiego Radia przygotował Płaszcz J. Tuwima wg noweli M. Gogola (12 V) i Graczy w przekładzie J. Wyszomirskiego (22 XI). P u b l i k a c j e k s i ą ż k o w e: D. Rymśza-Zalewska opracowała Bibliografię utworów Mikołaja Gogola tłumaczonych na język polski oraz polskich prac o Mikołaju Gogolu 1945 - 1958. W-wa 1959. 82

- 27 R e a k t y w o w a n o d z i a ł a l n o ś ć T o w a r z y s t w a P o l s k o - S z w e d z k i e g o zawieszoną przed kilku laty. Prezesem tymczasowego zarządu został wybrany wice-minister S. Tołwiński, zaś w skład Towarzystwa weszli m. in. dyrektor PIW A. Ostrowski, W. Żukrowski i redaktor L. Wolanowski. 84

51759

58

odbyła się w Warszawie. W naradzie wzięło udział ponad 200 działaczy kulturalnych i oświatowych ZSL. Referat sprawozdawczy wiceministra Kultury i Sztuki Z. Garsteckiego zawierał następujące dane: w r. 1958 powstało 1000 komitetów budowy świetlic i domów kultury, które zebrały na ten cel ok. 65 milionów zł, ~~co umożliwiło przy pomocy państwa podjęcie~~ ^{to} ^{rozporządzenie} budowy 700 obiektów. W ostatnich latach powstało 100 towarzystw regionalnych i 180 lokalnych mających na celu szerzenie kultury na wsi, pielęgnowanie sztuki ludowej. Omawiając problem czytelnictwa na wsi referent wykazał, iż zaledwie 12% mieszkańców wsi korzysta z bibliotek. Na jedną wieś przypadają średnio dwa egzemplarze pism rolniczych, a wydatki na zakup literatury fachowej wynoszą ^{około} rocznie ~~hiespeina~~ 50 groszy. Uczestnicy narady podjęli uchwałę, w której stwierdzili, iż szeroki rozwój społecznego ruchu kulturalno-oświatowego na wsi możliwy jest pod warunkiem wspólnego działania organizacji społecznych, gospodarczych i kulturalnych.

Uchwała Krajowej Narady działaczy oświatowo-kulturalnych.

"Orka", nr 20.

85

28 Nagrody im. Juliana Bruna dla młodych dziennikarzy za rok 1958 jury konkursu przyznało: I nagrodę I. Sławińskiej (Katowice). - II nagrodę J. Kuczyńskiemu i M. Radogowskiemu (W-wa). - III nagrodę B. Seidler (W-wa) i J. Żukowskiemu (Kraków).

86

28 O d z n a c z e n i e J e a n C a s s o u. Minister Kultury i Sztuki T. Galiński udekorował Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski wybitnego francuskiego ^{prozaika i poetę,} historyka sztuki, dyrektora Muzeum Sztuki Współczesnej w Paryżu, podkreślając jego wyjątkowe zasługi na polu zbliżenia kulturalnego między Francją a Polską.

86

- N a r a d a l i t e r a t ó w z e s p ó ł d z i e l c a m i odbyła się pod przewodnictwem prezesa Naczelnej Rady Spółdzielczej T. Jańczyka w Centralnym Związku Spółdzielczym. ZLP reprezentowali: M. Rusinek i S. Szmaglewska. Treścią narady była sprawa nawiązania współpracy między pisarzami a ruchem spółdzielczym, ustalono m. in. następujące formy współpracy: - spotkania pisarzy i spółdzielców, - spółdzielczość udostępni literatom łamy swoich pism; - dla pisarzy chcących bliżej współpracować z ruchem spółdzielczym przewidziano stypendia.
- P o w s t a n i e m i e s i ę c z n i k a "N a d o d r z e". Ukazał się 1 numer stałego miesięcznika pt.: "Nadodrze". Pismo społeczno-kulturalne, pod redakcją T. Jasińskiego. Pismo jest organem Lubuskiego Towarzystwa Kultury, zawiera materiały literackie, reportaże, artykuły regionalne, publicystykę, humor i satyrę, jest bogato ilustrowane. Dotychczas Lubuskie Towarzystwo Kultury wydawało magazyn społeczno-literacki pt.: "Nadodrze" w postaci kolejnych jednodniówek. Zadania pisma określała nota podpisana przez Kolegium Redakcyjne i Prezydium Lubuskiego Towarzystwa Kultury: "Nareszcie możemy przejść od jednodniówek do redagowania pisma stałego. Wokół "Nadodrza" i jego wydawcy - Lubuskiego Towarzystwa Kultury skupiło się szerokie grono autorów, działaczy społecznych - dojrzały więc warunki wydawania stałego periodyku. Czy profil pisma zmieni się w związku z tym zasadniczo? Nadal naszym głównym celem będzie rozbudzanie aktywności kulturalnej, społecznej i ekonomicznej Nadodrza, tego wielkiego regionu, który tworzy wzdłuż Odry od Bałtyku po Sudety, głównie zaś środkowej jego części - Ziemi Lubuskiej." W miesięczniku pisali m. in.: J. M. Gissges, T. Podwysocki, E. Pauksza, A. Szulc, J. Koniusz, T. Jasiński,

T. Ziemecki, A. Mora, J. Engel, M. Jachimowicz, H. Szytkin, T. Flisiuk, J. Bartoszewski, R. Januszkiewicz. Do końca roku ukazało się 9 numerów.

- Niby gaj. Opowiadania 1933 - 1958 Jerzego Andrzejewskiego. Przeważającą większość tomu stanowią utwory związane tematycznie z latami wojny i okupacji. Spośród opowiadań pisanych po wojnie zamieszczono Złotego lisa, Niby gaj i Książkę dla Marcina. Przedwojenną twórczość autora reprezentują opowiadania Koniec i Kłamstwa. Wszystkie opowiadania były opublikowane w tomach lub prasie literackiej. Recenzenci zgodnie podkreślali, że nowele pozwalają stwierdzić jak poprzez lata rozwijała się sztuka pisarska Andrzejewskiego. Według H. Berezy: "Nad podziw konsekwentnie udało się Andrzejewskiemu zrealizować ideę ładu w pisarstwie pełnym sprzeczn^o

"Z książki Andrzejewskiego - pisał - da się odczytać zarys autorskiej koncepcji własnych doświadczeń pisarskich. Gdybym miał najzwężlej określić sens tej koncepcji, odwołałbym się do rozważań samego Andrzejewskiego na temat dojrzałości pisarskiej w artykule «Uwagi o młodości» (1937): «Jeśli bowiem można w sensie moralnym zmierzyć czymkolwiek wielkość pisarza, to chyba w pierwszym rzędzie napięciom walki, jaką stacza o siebie samego i o swoje dzieła». W pisarzu dojrzałym - przewidywał podówczas Andrzejewski - «instykt ładu przewycięża nieporządek». Chodziłoby więc o to, co uznał Andrzejewski z perspektywy lat za nieporządek w swoim dziele. Wydaje mi się, że coś najbardziej istotnego dla swojej działalności pisarskiej w okresie bez mała dwudziestoletnim. Andrzejewski zrezygnował po prostu ze swego credo pisarskiego, które sformułował w artykule «Samotne pokolenie» (1935). «A przecież w sztuce, tak jak wszędzie w życiu, trzeba zawsze kogoś uwielbiać, trzeba komuś wierzyć, na czyjeś słowo z biciem serca

czekać, trzeba tworzyć kulty, /.../ Bez tego entuzjazmu wobec żywego człowieka czy żywego dzieła życie jest niepełne, odarte z jednej ze swoich najgłębszych wartości».

Dzisiejsze credo Andrzejewskiego i w życiu, i w sztuce jest prostym zaprzeczeniem tego wszystkiego. Za jego dzisiejszą dewizę można by uznać zdanie z opowiadania «Niby gaj»: «Każdy człowiek powinien strzec swojego pióropusza»."

mości"; J. Wilhelmi wyróżnił opowiadanie wojenne "... najtęższa w całym zbiorze - pisał - wydała mi się jego część środkowa, wojenna. Tu osiągnął Andrzejewski najwyższą siłę wyrazu i najpełniej, we własny niepowtarzalny sposób wypowiedział sam siebie." Opowiadaniem, które uznano za najsłabsze był Wielki Tydzień, który wg A. Kijowskiego "... jest utworem pogranicznym, niedoskonałym, utworem powstałym w chwili przekroczenia Rubikonu /.../. Od tej chwili zmienia się zasadniczo literacki profil Andrzejewskiego. Zmierza w stronę wielkiej powieści o człowieku wpisanym w koło historii."

H. BEREZA: Strzec swojego pióropusza. "Nowa Kult.", nr 27. -
 A. KIJOWSKI: J. Andrzejewski - szkic do portretu. "Twórcz.", nr 6. -
 J. KWIATKOWSKI: Przyczynki do Andrzejewskiego. "Życie litera.", nr 33. -
 Z. MAŁCUŻANKA: O nowelach J. Andrzejewskiego.

"Polonistyka", nr 6 s. 58 - 60. - J. PREGER: Prawo głosu dla Alcesta. "Polityka", nr 32. - J. WILHELM: Wartości trwałe i przemijające. "Tryb. liter.", nr 25. - A. ZIEMILSKI. "Życie Warsz." nr 33. 39

- Ucieczka Leona Gomulickiego. Powieść odznaczona II nagrodą na Ogólnopolskim Konkursie Literackim Wydawnictwa Łódzkiego. Ucieczka wg recenzentów może być odczytana "I jako protest przeciwko brzydocie życia i jako smutna opowieść o młodości odartej ze złudzeń" (Jadwiga Siekierska). Debiut powieściowy nowelisty i poety ocenił wysoko Włodzimierz Maciąg. Ucieczka jest wg niego "... bardzo interesującą propozycją pisarską. Potraktowana od strony materiału realistycznego - jest zbiorem tak atrakcyjnych treści, że przewyższa pod tym względem większość współczesnych książek « środowiskowych » « autentycznych »". Historycznie - jest to książka bogatsza niż np. Leopolda Buczkowskiego Wertepy, niż Juliana Strykowskiego Głosy w ciemności nawet niż Putramenta Rzeczywistość. Powieść Gomulickiego atuty swoje ujawnia przede wszystkim jako odbicie pewnej prawdy socjalno-historycznej, prawdy o ziemiach leżących na wschód od Bugu."

H. BEREZA: We własnym świecie. "Twórcz.", nr 11 s. 128 - 130. - A. KOWALSKA. "Kierunki", nr 27. - W. MACIĄG: Ucieczka, albo o niemocy. "Życie liter.", nr 28. - J. PREGER. "Tryb. Ludu", nr 215. - W. SADKOWSKI. "Nowe Książki", nr 15 s. 909 - 910. - J. SIEKIELSKA: Ucieczka od beznadziejności. "Nowa Kult.", nr 33. 90

MAJ

3 Dni Oświaty, Książki i Prasy. Wielki kiermasz książki od ul. Pięknej do Łazienek oraz popis Ogólnopolskiego Konkursu Recytatorskiego w Stołecznym Domu Kultury otworzyły coroczne Dni Oświaty, Książki i Prasy w Warszawie i na terenie całego kraju. W warszawskim kiermaszu udział wzięło 30 wydawnictw, 40 stoisk "Domu Książki", 30 różnych wystawców itp. Przy sposobności zorganizowana została zbiórka książek dla szkół Tysiąclecia.

Do poważniejszych imprez z okazji "Dni Oświaty, Książki i Prasy" zaliczyć należy wystawy okolicznościowe, spotkania z literatami, przegląd filmów oświatowych, otwarcie "Kuźnicy Kołłątajowskiej", wystawę poświęconą Szolem Alejchemowi, ekspozycję dokumentów polskości Warmii i Mazur itp. W ramach wieczorów poezji spotkali się z czytelnikami m. in. M. Dąbrowska, J. Parandowski, A. Słonimski i M. Wańkowiec. Redakcja "Nowej Kultury" zorganizowała szereg wieczorów autorskich w Klubie na Nowym Świecie. Na program tych spotkań złożyły się następujące prelekcje: D. Horodyński mówił o swoich wrażeniach z ZSRR, T. Breza zapoznał zebranych z istniejącym stanem współpracy kulturalnej polsko-włoskiej, S. Żółkiewski wygłosił prelekcję na temat współczesnej krytyki, A. Międzyrzecki czytał fragmenty swoich utworów.

Podczas "Dni Oświaty, Książki i Prasy" odbyła się w Warszawie Konferencja Bibliotekarzy Związków Zawodowych oraz IV Warszawska Narada Bibliotekarzy.

Minister Kultury i Sztuki z okazji "Dni Oświaty Książki i Prasy" przyznał działaczom kulturalno-oświatowym z całego kraju nagrody pieniężne. Przyznano również doroczne nagrody Radia i Telewizji za najlepsze pozycje programów radiowych i telewi-

zyjnych w r. 1958.

Na zakończenie obchodów 17 V przygotowano w Warszawie na Bielanach wielki Festyn Ziem Zachodnich. 91

5 U c z e z e n i e p a m i ę c i p o l s k i c h n a u -
k o w c ó w. W auli Politechniki Wrocławskiej odbyła się aka-
demia poświęcona pamięci 28 pracowników nauki zamordowanych
przez hitlerowców we Lwowie w lipcu 1944. 92

5 1 3 0 l a t B i b l i o t e k i R a c z y ń s k i c h.
5 V minęło 130 lat od chwili rozpoczęcia działalności Bibliote-
ki Raczyńskich ufundowanej przez Edwarda Raczyńskiego.

Z okazji 130-lecia Biblioteki w sali marmurowej Prezydium MRN odbyła się jubileuszowa uroczystość z udziałem przedstawi-
cieli władz. Najbardziej zasłużeni pracownicy Biblioteki otrzy-
mali nagrody pieniężne przyznane przez Ministra Kultury i Sztu-
ki oraz pamiątkowe dyplomy. W gmachu Biblioteki otwarto wystawę
pt.: Historia Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Edwarda Ra-
czyńskiego w latach 1829 - 1959. 93

6 J u b i l e u s z T a d e u s z a B o c h e ń s k i e g o,
z okazji 40-lecia twórczości literackiej zorganizował Oddział
Lubelski ZLP.

K. A. JAWORSKI: Jubileusz poety. "Kamena", nr 10. - 94

7 - 10 P i e r w s z y O g ó l n o p o l s k i F e s t i w a l
K u l t u r a l n y S t u d e n t ó w. W ramach Dni Krakowa
odbył się Festiwal Zespołów studenckich z całej Polski. Na otwar-
ciu w sali Teatru im. Słowackiego, okolicznościowe przemówienie
wygłosił minister S. Żółkiewski. W ramach festiwalu odbyły się
liczne występy teatrów i kabaretów studenckich. Obok popularnej,
warszawskiej "Stodoły" duże uznanie publiczności zyskał łódzki

"Pstrąg", gdański cyrk "Tralabomba" oraz teatrzyk "Co to" i kabaret "To tu". W tej konkurencji wzięły udział również zespoły innych miast "Kalambur" z Wrocławia, "Skrzat" ze Szczecina. Obok STS-ów wystąpiły w Krakowie Estrady poetyckie z Warszawy, Wrocławia i Lublina (KUL), Zespoły Pieśni i Tańca z siedmiu miast uniwersyteckich, wieloosobowe chóry i małe zespoły wokalne, orkiestry kameralne i jazzowe. Ponadto łódzka PWSF przygotowała filmy zrealizowane przez jej uczniów. Zorganizowano liczne wystawy (fotografika, architektura, malarstwo, rzeźba i grafika) składane programy rewiowe, koncerty galowe, wreszcie parady piosenkarek. "Ten oryginalny stop improwizacji - pisał R. Zengel w "Nowej Kulturze" - niespodzianki, artystycznej świadomości i dyscypliny stanowi przede wszystkim o istocie studenckich teatrzyków i kabaretów. Krakowski festiwal był wyjątkową okazją do ich przeglądu, opisanie, do poważniejszej refleksji krytycznej nad nimi. Refleksji, na którą niewątpliwie zasługują. Od dłuższego już czasu stanowią poważne i oryginalne zjawisko artystyczne w Polsce." Jury Festiwalu przyznało 7 równorzędnych nagród honorowych w postaci Smoka Wawelskiego. Żywą dyskusję wywołała premiera warszawskiej "Stodoły" Król Ubu - fantazja skandaliczna na temat A. Jarry. (Zob. poz. 97).

W ramach Ogólnopolskiego Festiwalu Kulturalnego Studentów w Krakowie odbył się turniej poetycki. Jury turnieju w składzie: J. Błoński, J. Kajtoch, J. Kwiatkowski i H. Vogler przyznało następujące nagrody: I. za całokształt twórczości poetyckiej S. Grochowiakowi autorowi Ballady rycerskiej i Menueta z pogrzebaczem - pierścień z puklem włosów Miss Juwenalii 1959 r. II. za najlepsze debiuty poetyckie roku - dwie równorzędne nagrody: - E. Bryllowi - autorowi tomu Wigilie wariata - pelerynę

z purpurą, J. Iredyńskiemu - autorowi tomu Wszystko jest obok - kapelusz z piórem.

J. BUDZYŃSKI: Gaudeamus igitur. Studenckie zespoły artystyczne. Tekst ang. tłum. M. Filippi, ros. E. Tumidajne. Kr. 1959 s. 44. - B. DROZDOWSKI: Koncepcja życia. "Współczesność", nr 11. - J. F. /J. FALKOWSKI/: Krakowskie dni młodej poezji. "Współczesność", nr 11. - J. HORDYŃSKI: Wiosenny toast Krakowa. "Życie liter.", nr 20. - J. KOŁATAJ: Grajmy w zielone. "Tyg. powsz.", nr 21. - K. KORCELLI: O satyrze i teatrach studenckich. "Dialog", z. 7 s. 140 - 144. - B. MAMON: Turniej poetycki w Teatrze 38. "Tyg. powsz.", nr 21. - M. LEJA: Awaria szczęścia. "Nowa Kult.", nr 22. - R. ZENGEL: Niespodzianka "Stodoły" i ostatnia noc w "Piwnicy". "Nowa Kult.", nr 22 (polem. w rubryce Korespondencja: L. SEMPOLIŃSKI, nr 24; A. DRAWICZ, nr 27; R. ZENGEL: Praca polemiczna i pedagogiczna, nr 28). 95

8 P r a p r e m i e r a K r ó l a U b u f a n t a z j i s k a n d a l i c z n e j n a t e m a t A. J a r r y odbyła się w ramach pierwszego ogólnopolskiego Festiwalu Kulturalnego Studentów w Krakowie. Oprac. A. Gałkowskiego i J. Chońskiego. Reż. J. Biczyskiego. Scen. H. Rehowicza. Spektakl przygotowała warszawska "Stodoła".

Większość recenzentów oceniła przedstawienie entuzjastycznie. K. Puzyna pisał: Chyba nie było u nas w teatrze tak drażliwego wybuchu « racjonalistycznego absurdu » jak spektakl Króla Ubu /.../, który dała na Festiwalu warszawska «Stodoła». Bo ten spektakl, to rewolucja w skali ogólnopolskiej, nie tylko studenckiej. /.../ Ostrze przedstawienia kieruje się przeciw brz bzdurze i makabrze wojen, masowych masakr, przeciw tyranii, głupocie i cynizmowi symbolicznego Ubu, który jest Makbetem,

Hitlerem i błaznem jednocześnie. Brutalna, twarda i agresywna tonacja spektaklu, tempo i rytm, świetnie podane ^{ON} ~~scgi~~ wplecione w tekst, świadomy, surowy prymitywizm kostiumów i tła - potęgują wymowę widowiska." "Rewelacją był jednak Król Ubu - pisał J. Kott. - Trafił w styl festiwalu. Był sztuką o Mil^lenium rocznika 1939.

/.../ Ten nowy Król Ubu rozrósł się do satyry na całą historię narodową, od chrztu Polski do Października. Nie oszczędza żadnego z kompleksów, żadnej z relikwii narodowych, drwi z wszystkich Samossierr, Szczerbców i Świętości. Czasem od tego śmiechu mrowie przechodzi po kościach". J. Hor^ldyński w "Życiu Literackim" zastanawiał się, czy przedstawienie warszawskiej Stodoły nie wskazuje drogi do odrodzenia tradycyjnego teatru. "Może właśnie przez śmiałość - pisał - bezczelne i nieraz bezecne, a pełne uroku i wdzięku teatrzyki studenckie nastąpi odrodzenie naszego na ogół strupieszalego teatru?" Krytycznie ocenił Króla Ubu J. A. Szczepański w "Trybunie Ludu". "Znów poszedł hyr po ojczyźnie - pisał - nie, że teatrzyki studenckie to niezmiernie interesująca forma artystycznego ruchu młodzieży i nader owocne jej rezultaty, to by było za mało - ale, że w tych teatrzykach zbawienie narodu, i że w nich duch awangardy /.../. Ale najmniej jadowita drwina, najłagodniejsze bluźnierstwo muszą mieć jakiś sens, cel, służyć jakiejś idei. W przeciwnym razie zmieniają się w cynizm i naplewatielstwo, nie licujące z postawą zwłaszcza młodzieży. A jakim celem służy satyra polskiego Króla Ubu? Nie rozpoznasz."

BRUTUSIK /A. MOSTOWICZ/: Z mego notatnika. "Polityka", nr 23. - J. FALKOWSKI: W Polsce czyli nigdzie. "Współczesność", nr 11. - Jaszcz. /J. A. SZCZEPAŃSKI/. "Tryb. Ludu", nr 146. - J. KOTT: Król Ubu i młodzi Polacy. "Prz. kult.", nr 21. - J. J. LIPSKI: Stodolane "merdre". "Twórcz.", nr 10 s. 155 - 157. -

M. SKWARNICKI: Cyrk, jazz, plastyka. "Tyg. powsz.", nr 21. -

J. SZCZAWIŃSKI: Wykrzywiona twarz młodzieży? "Kierunki", nr 30.

96

- 9 A p e l d o w y d a w c ó w o w z n o w i e n i e
M o t o r ó w E. Z e g a d ł o w i e z a. K. Koź./niew-
 ski/ w artykule 22 lata więzienia zamieszczonym w "Polityce"
 (nr 19) przypomniał, że "Wyrok sądu zarządzającego w 1937 r. kon-
 fiskatę Motorów - wydany z przyczyn najbardziej politycznych,
 najbardziej wstecznych - ma siłę działania po dziś dzień. /.../
Motorom - wg Koźniewskiego - dzieje się wielka krzywda. Nie wy-
 daje się ich, sądy ogłaszane półgębkiem są mylne i ogólnikowe.
 Jak byśmy się wstydzieli tej jednej z najbardziej rewolucyjnych
 książek dwudziestolecia, tylko dlatego, że autor jest w niej
 (Pomimo tych apelów Motoru do roku 1965 nie zostały wznowione)
 równie śmiały ideowo, ~~tylko dlatego~~ co obyczajowo." Artykuł
 Koźniewskiego stał się ^{matomiast} przyczyną zainteresowania spuścizną po
 Zegadłowiczu, niezabezpieczoną w domu pisarza koło Wadowie.
 H. Józefowicz (członek komisji wydawniczej do spraw historii
 partii przy KM w Bielsku-Białej) poinformował w korespondencji
 nadesłanej do "Polityki" (nr 24), że w muzeum pisarza organi-
 zowanym przez rodzinę istnieje niezabezpieczona biblioteka z
 bardzo cennymi eksponatami, że muzeum nie posiada kustosa, a
 pamiątki nie są zinwentaryzowane. Istnieje więc obawa, że za pa-
 rę lat nie pozostanie po muzeum śladu.

97

- 13 T o w a r z y s t w o P r z y j a ź n i z I s l a n d i ą.
 W Warszawie odbyło się zebranie założycielskie Towarzystwa Przy-
 jaźni Polsko-Islandzkiej oraz wybrano tymczasowy zarząd, którego
 przewodniczącą została prof. M. Schlauch z Uniwersytetu Warszaw-
 skiego.

98

- 14 "W i e c z ó r s e n i o r ó w" został zorganizowany przez
 ZLP w Warszawie w sali Filharmonii Narodowej. W wieczorze udział

wzięli: W. Broniewski, M. Dąbrowska, J. Iwaszkiewicz, J. Parandowski, A. Słonimski i M. Wańkowicz. Słowo wstępne wygłosił J. Kott.

99

- 16 **M y a t r a d y c j a**. Pod takim tytułem redakcja "Współczesności" ogłosiła ankietę, która miała zorientować czytelników, jakie tradycje literackie są najżywsze w pokoleniu młodych pisarzy. Na ankietę nadeszło 12 odpowiedzi, które "Współczesność" opublikowała w numerach 10-ym (S. Stanuch, A. Bartyński, A. Dobosz, J. Łukasiewicz); 12-ym (B. Drozdowski, L. Elektorowicz, A. Minkowski, M. Ośniałowski, J. Ratajczak) i 16-ym (S. Kryśka, L. W. Terlecki).

W pierwszych odpowiedziach bezsporny prymat przyznano twórczości Franza Kafki. W następnych lista nazwisk zdecydowanie się rozszerzyła, uczestnicy ankiety zrezygnowali z odpowiedzi wyróżniających jednego pisarza na rzecz ogólnych rozważań o literaturze. Tą partią głosów rozpoczął B. Drozdowski, który w swojej wypowiedzi starał się wykazać wyższość twórczości T. Dostojewskiego nad twórczością Kafki oraz nieporównywalnie wg niego większą wartość dorobku Simony Weil od dorobku W. Gombrowicza.

Uczestnicy ankiety stwierdzali wielokrotnie, że stosunek do tradycji literackiej zależy jest od wielu czynników (wieku ankietowanego, aktualnej mody itd.). L. Elektorowicz pisał: "Wybieram literaturę, która się nie starzeje i nie obawia konkurencji innych sztuk: literaturę wewnętrznego świata. A zatem: Dostojewski - Proust - Joyce - Faulkner - Beckett. Moje upodobania poetyckie - myślę o tradycji nowszej - są szersze i może mniej świadome, dlatego ich nie tłumaczę: T. S. Elliot - W. Stevens - R. Jeffers, Apollinaire, Eluard, Superville, Rilke, Leśmian, Czechowicz, Przybóś (z jego przedwojennego okresu)." Z. J. Bolek w swojej odpowiedzi pisał m. in.: "Najbliżsi są mi poeci mojego pokolenia: Bohdan Drozdowski, Witold Dąbrowski, Stanisław Grochowiak, Ernest Bryll, Marian

oparty na zasadzie oddzielności postaw ale raczej jednej postawy, klimatu, no niech padnie to wielkie słowo - tradycji, którą razem współtworzymy."

100

177 - 19 · D r u g i Z j a z d P i s a r z y Z i e m Z a c h o d -
n i c h obradował w Katowicach i Swierklańcu, zorganizowany przez
ZLP w Katowicach i Wydział Kultury WRN. Na Zjazd przybyło około
150 pisarzy - bądź mieszkających w województwach zachodnich, bądź
też zajmujących się w swojej twórczości problematyką tych obsza-
rów. Przemówienie inauguracyjne wygłosił członek Biura Politycz-
nego i I sekretarz KW PZPR w Katowicach E. Gierek, obecny był
również minister Kultury i Sztuki T. Galiński. Na Zjeździe wygło-
szono dwa referaty Z. Hierowskiego: Literatura współczesna wobec
problematyki Ziemi Zachodnich i W. Szewczyka: Problem Ziemi Zachod-
nich w zachodnio-niemieckiej literaturze pięknej. W referatach i

dyskusji dokonano podsumowania dorobku literackiego i kulturalnego środowisk twórczych Ziemi Zachodnich oraz omówiono warunki ich rozwoju. "...sprawa literatury na Ziemiach Zachodnich - powiedział Hierowski - sprawa tematyki tych ziem w literaturze to przede wszystkim sprawa rozwoju istniejących środowisk literackich i artystycznych w ogóle. Procesu, który się na skutek centralizacji dokonał, już nie odwrócimy. Musimy budować życie kulturalne i twórcze w naszych ośrodkach powoli od podstaw, z perspektywą obliczoną na lata. /.../ Środowiska takie mogą się rozwinąć i okrzepnąć tylko w warunkach stałej i konkretnej opieki władz, w atmosferze wyczuwania i zrozumienia ich potrzeb, skutecznego poparcia dla każdej zdrowej i sensownej inicjatywy. Traktowanie spraw kultury jako imponderabiliów, jako rzeczy marginesowej, stanowiącej tylko obciążenie i kłopot, załatwianie ich raz do roku drogą przyznawania nagród artystycznych czy ~~czy~~ jakiegoś innego daru - taki stosunek przekreśla możliwości rozwoju, rodzi kompleksy niepotrzebności i głębokiej prowincji." Referenci poruszyli również zagadnienie nastrojów antypolskich i odwetowych w literaturze niemieckiej poświęconej problematyce Ziemi Zachodnich. Rezolucję w tej sprawie przesłano na konferencję genewską.

W następnych dniach Zjazdu, w Świerklańcu, obrady toczyły się w sekcjach poświęconych następującym tematom: 1) upowszechnienie kultury i jej rola w przebiegu procesów integralnych na Ziemiach Zachodnich, oprac. W. Gębik z Olsztyna; 2) regionalizm w literaturze, oprac. Z. Kubikowskiego z Wrocławia; 3) czasopisma kulturalne wobec problematyki Ziemi Zachodnich, oprac. B. Kogut z Poznania; 4) specyfika poezji i twórczości poetyckiej, oprac. T. Karpowicz z Wrocławia.

E. GIEREK. "Dzien. Zach.", nr 117 /przemówienie/. - Z. HIEROWSKI. "Odra", nr 21. - I. KARPOWICZ: Po II Zjeździe. "Prz. kult.", nr 24. - "Dzien. zach.", nr 115 /wypowiedź L. Kruczkowskie-

go/. - W. SZEWCZYK. "Odra", nr 22. - "Życie Warsz.", nr 118 -
- 120.

101

18 L e n i n g r a d z k i T e a t r D r a m a t y c z n y
w W a r s z a w i e. Do Warszawy przybył 70-osobowy zespół
Leningradzkiego Akademickiego Teatru Dramatycznego im. Puszkina.
Teatr Leningradzki zainaugurował swe występy w Polsce dn. 18 V
w Teatrze Polskim w Warszawie Tragedią optymistyczną W. Wiszniew-
skiego. W dn. 21 i 23 zespół wystawił Graczy Dostojewskiego.

102

18 - 24 D e l e g a c j a p i s a r z y p o l s k i c h n a I I I
Z j e ż d z i e P i s a r z y R a d z i e c k i c h. Polskę
reprezentowała delegacja ZLP, której przewodniczył J. Iwaszkiewicz.
W obradach toczących się w Moskwie wzięło udział 500 delegatów
ze wszystkich republik oraz gości z 40 krajów świata.

103

19 - 21 K o n f e r e n c j a n a u k o w a p o ś w i ę c o n a
z a g a d n i e n i o m f o r m l i t e r a c k i c h
zorganizowana w Instytucie Badań Literackich PAN. Na konferencji
wygłoszono następujące referaty i komunikaty: A. Okopieniowa:
Krasiński, Mickiewicz. Z dziejów kształtowania się pewnych form
lirycznych; M. Głowiński: Poetyka Tuwima a tradycje liryki mło-
dopolskiej; K. Pomorska: Teorie stylistyczne formalistów; Z.
Siatkowski: Z zagadnień wiersza liryki mickiewiczowskiej; L.
Pszczółowska: O wierszu "Dziadów", Z. Kopczyńska: Wiersz epicki
Mickiewicza; M. Dłuska: Wersyfikacja i stylistyka; H. Dziech-
cińska: Z zagadnień kształtowania się form epickich w prozie;
J. Pelc: Kilka uwag w sprawie rozumienia literackości tekstów
piśmiennictwa polskiego w XVI w.; J. Sławiński: XVIII-wieczne
początki powieści; Z. Florczak: Komunikat pt.: "Francuskie

10/59 73
źródła niektórych języko-stylistycznych polemik w okresie polskiego Oświecenia"; M. R. Mayenowa: Metody statystyczne w stylistyce.

104

- 23 D y s k u s j a o "k r y z y s i e" t y g o d n i k ó w.
Dyskusję o tygodnikach rozpoczął w 21 numerze "Polityki" D. Fikus artykułem "Tygodniki w obliczu kryzysu"? Autor zwrócił uwagę na malejące systematycznie od roku 1957 nakłady pism literackich, kulturalnych i społecznych. "W 1957 roku nakład « Przeglądu Kulturalnego » wynosił 75 300 egz. dziś 25 950 - pisał Fikus - « Nowa Kultura » miała w tym samym czasie 52 000, dziś ma 22 600; « Życie Literackie » spadło z 25 000 egz. do 15 600, « Orka » z 9 000 do 2 700; « Świat » z 283 000 do 166 000. W tym samym czasie « Kulisy » osiągnęły nakład 307 000 egz., « Przekrój » znika w półmilionowym nakładzie, « Filipinka » dociera do 248 000 młodych czytelników, tygodnikom wtóruje nakład « Expressu Wieczornego », który wzrósł z 386 000 do 550 000 egz." Przyczyny takiego stanu rzeczy zdaniem publicysty były różne, wzrost cen, stabilizacja polityczna i /.../ wreszcie błędna polityka w redagowaniu pism nie nadążająca za przemianami w modelu kulturowym. Fikus posłużył się tu dwoma przykładami - negatywnym "Nowej Kultury" i pozytywnym "Przeglądu Kulturalnego".¹⁾ Doskonałym przykładem chaosu - pisał - może być « Nowa Kultura ». Stanowi ona połączenie dwóch przeciwstawnych tendencji. Jedną z nich skrótowo można określić jako model « Kuźnica » a więc aspiracje stworzenia pisma dla wąskiego kręgu intelektualistów, podejmującego najbardziej doniosłe i aktualne kwestie społeczne i kulturalne, estetyczne i filozoficzne. Drugą można dla uproszczenia nazwać modelem « Wiadomości Literackich », a więc pisma o mniejszych ambicjach intelektualnych, którego pozycję centralną stanowi

felieton programowy, a nie szkic czy esej. Obu tych tendencji w moim przekonaniu połączyć się nie da." Przykładem godnym naśladowania była wg Fikusa polityka redakcyjna « Przeglądu Kulturalnego » , gdzie metody pracy wynikają ze stałego kontaktu z czytelnikiem. Redakcja « Przeglądu » po zapoznaniu się z wynikami ogłoszonej w sierpniu 1958 Ankiety czytelniczej pod wpływem opinii powiększyła ilość informacji z różnych dziedzin życia, poszerzyła dział "Problemy XX wieku", ponadto uwzględniono postulat (314 uczestników ankiety na ogólną liczbę 515) rozszerzenia problematyki społecznej. Inne przyczyny "kryzysu tygodników" widział S. Kisielewski. Wg niego zniechęcenie czytelników do prasy literackiej pochodzi z braku zaufania do poruszanych tam problemów. Wg Kisielewskiego tygodniki jako głos opinii publicznej - nie mają żadnego wpływu na bieg spraw. "Dzisiejszy odbiorca masowy nie lubi czytać « prasy pobożnych życzeń » ceni sobie natomiast bardzo osiągnięcia konkretne, choćby małe". Do dyskusji włączył się również D. Passent, wg którego o jakości pisma nie decyduje liczba czytelników, decyduje tylko o popularności jakiejś koncepcji redakcyjnej, która nie musi być wcale "najwyższej próby". "Bowiem tylko z faktu, że poczytność « Nowej Kultury » zmalała ponad dwukrotnie nie wynika wcale, że stała się ona pismem gorszym. Odwrotnie nie jestem skłonny wnioskować - pisał - ze zdobycia 200 tys. nowych czytelników o wzniesieniu się na wyższy poziom « Expressu Wieczornego ». Zdaniem Passenta powinny istnieć pisma elitarne, zwolnione od walki o nakład oraz pisma bardziej popularne, dla inteligencji, wreszcie magazyny ilustrowane i pisma polityczne. Dyskusję podsumował M. R. Rakowski artykułem Rozszerzać elitę intelektualną. "Wydaje mi się - pisał - że źródłem kryzysu trzeba szukać przede wszystkim w sytuacji ideowej, jaka wytwor-

rzyła się w ostatnich kilku latach w środowiskach skupionych wokół czasopism społeczno-kulturalnych. Sytuacja ta, a ściślej mówiąc atmosfera, jaka wytworzyła się, miała przecież bezpośredni wpływ na treść publicystyki, która zapełniała łamy czasopism. /.../ Określona, znana wszystkim sytuacja polityczna, która panowała w roku 1956, sprowadziła na łamy tygodników zupełnie nową problematykę. Sprawy polityczne wyparły rozważania o literaturze, sztuce etc. W tym właśnie okresie czytelnikami tygodników stali się ludzie, na których do tego czasu tytuły literackich ^{periodyków} tygodników nie robiły żadnego wrażenia. /.../ Nie ulega wątpliwości, że wraz z nadejściem stabilizacji spadło zainteresowanie dla spraw politycznych. "Czasopisma - wg Rakowskiego - /.../ stały się elitarne, /.../ zrezygnowały one nie tylko z ideowego oddziaływania na środowiska intelektualne, ale także na tę część inteligencji, która w latach 1956 - 1957 podbijała nakłady. /.../ rolę tygodników społeczno-literackich - pisał na zakończenie Rakowski - widzę nie tylko w tym, że powinny one oddziaływać na środowiska twórcze. Powinny rozszerzać elitę intelektualną kraju. Powinny pomagać w rozwoju masowej kadry kulturalnej i społecznej."

D. FIKUS: Tygodniki w obliczu kryzysu? (Artykuł dyskusyjny). "Polityka", nr 21. - D. PASSENT: Istota kryzysu. "Polityka", nr 23. - J. SIERADZKI: Wariant jednego i tego samego modelu. "Polityka", nr 24. - KISIEL /S. KISIELEWSKI/: Mówi dziad do obrazu. "Tyg. powsz.", nr 24. - A. MOSTOWICZ: Impertynencje albo o czasopismach uwag kilka. "Polityka", nr 25. - M. R. RAKOWSKI: Rozszerzać elitę intelektualną... "Polityka", nr 27.

105

26 Nagrody artystyczne m. Krakowa.
Komitet nagród artystycznych m. Krakowa przyznał nagrodę lite-

racką za rok 1959 T. Różewiczowi. Dwie równorzędne nagrody za upowszechnianie kultury przyznano J. Korpale i A. Słapie.

Równocześnie po raz pierwszy została przyznana nagroda dla działacza Ziemi Opolskiej - otrzymał ją poeta i prozaik A. Niedworak (debiut w 1957 r. tomikiem Śląskie słowa).

106

27 Klub "Orki" w Lublinie. Na zebraniu dyskusyjnym WK ZSL poświęconym specjalnemu numerowi "Orki" o lubelszczyźnie postanowiono utworzyć ^{przy} WK ZSL w Lublinie stały klub pisarzy, dziennikarzy i działaczy społeczno-kulturalnych, których zadaniem będzie współpraca z "Orką". Do Zarządu klubu zostali wybrani: na przewodniczącego, wiceprezes WK poseł S. Lejwoda i na członków, S. Weremczuk i L. Gzella. Do zadań klubu należy poza współpracą z redakcją "Orki" popularyzowanie i rozpowszechnianie pisma w terenie, szczególnie wśród kręgów działaczy społeczno-kulturalnych lubelskiej wsi.

107

29 - 31 Miron Białoszewski ze swym teatrem amatorskim gościł w Lublinie, na specjalne zaproszenie Lubelskiego Domu Kultury. Białoszewski przyjechał do Lublina z programem składającym się z trzech części: Wiwisekcja, 16 pieśni na krzesło i głos oraz czterech jednoaktówek wchodzących w skład sześciu dramatów z Teatru Osobnego (druk w nr 12 "Dialogu" z r. 1958). Wykonawcami byli autor i L. Murawska. Zarówno spektakl teatralny jak i wieczór poezji Białoszewskiego spotkały się z życzliwym przyjęciem publiczności lubelskiej.

W. J. ZIEBA: Trzy wieczory z Mironem Białoszewskim. "Kamena", nr 11 s. 10 - 11.

108

30 - 7 VI Międzynarodowe Targi Książki zorganizowane zostały w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie przez

Centralę Handlu Zagranicznego "Ars Polona". W targach uczestniczyło 108 wystawców, w tym 64 zagranicznych, z 24 państw. Wystawionych było 36 tysięcy książek wydanych przez ok. 1 200 wydawnictw z całego świata. Wzrosły tranzakcje handlowe w porównaniu z Targami w poprzednich latach. Targi zwiedziło ponad 55 tysięcy osób.

109

- Profesor Uniwersytetu harwardzkiego (USA) dr Wiktor Weintraub, wychowanek Uniwersytetu Jagiellońskiego przebywał parę dni w Krakowie. W gmachu Instytutu Językoznawstwa wygłosił kilka odczytów o slawistyce w USA, o Mickiewiczu i poetyce Saint-Martina oraz o problematyce polskiego baroku.

110

- Nagrody artystyczne miasta Opola za rok 1958 otrzymali m. in.: poeta i satyryk S. Chmielnicki oraz dyrektor Teatru Ziemi Opolskiej Marian Godlewski.

111

- Nagrody artystyczne miasta Wrocławia za rok 1958 otrzymali m. in.: publicysta W. Drozdowski, nagrodę filmową S. Lenartowicz oraz teatralną I. Przegrodzki.

112

- Komitet Obchodu 300-lecia Prasy Polskiej. W Warszawie ukonstytuował się Komitet obchodu 300-lecia Prasy Polskiej pod przewodnictwem M. Rakowskiego, przewodniczącego Zarządu Głównego Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich. Na wiceprzewodniczących wybrano: dziekana Wydziału Dziennikarskiego Uniwersytetu Warszawskiego prof. Z. Młynarskiego i J. Siemka z Biura Prasy KC PZPR. Organizację

obchodu planuje się w ramach uroczystości Tysiąclecia.

- 113
- O d z n a c z e n i e d l a f r a n c u s k i e g o n a -
u k o w c a. Ambasador PRL w Paryżu S. Gajewski udekorował
Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski prof. Maxima Her-
mana, wybitnego znawcę i wykładowcę literatury polskiej w Lil-
le, za wybitne zasługi położone w dziedzinie krzewienia znajo-
mości literatury polskiej we Francji. 114

 - T e a t r i m. J. S ł o w a c k i e g o z K r a k o -
w a w Czechosłowacji. Zespół krakowskiego teatru zaprezento-
wał w maju w Bratysławie Zbrodnię i karę Dostojewskiego, Bał
pożegnanych Zvona i Popas króla jegomości Grzymały-Siedleckie-
go. 115

 - T e a t r n i e m i e c k i w e W r o c ł a w i u.
Z okazji "Dni Wrocławia" przybył na występy gościnne do stolicy
Dolnego Śląska teatr niemiecki z Drezna "Landsbuhne Sachsen"
ze sztuką E. Tollera Feuer aus den Keseln. 116

 - K o n k u r s T o w a r z y s t w a R o z w o j u Z i e m
Z a c h o d n i c h na jednoaktówkę dla Polonii zagranicznej
ogłoszony w grudniu 1958 r. został rozstrzygnięty. Pierwszej
nagrody jury postanowiło nie przyznawać; drugą otrzymał H.
Panas z Olsztyna za sztukę Patrzymy w słońce, zaś dwie równo-
rzędne trzecie nagrody - A. Siekierski z Katowic za sztukę
pt.: Szarwark i S. Iwaszkiewicz z Opola za jednoaktówkę pt.:
Walerka. Przyznano ponadto sześć wyróżnień. 117

 - W y b ó r o p o w i a d a ń T a d e u s z a B o r o w -
s k i e g o. Wybór i wstęp Jerzy
A n d r z e j e w s k i. Wznowienie opowiadań stało się po-
wodem do ponownego stwierdzenia wysokiej rangi pisarskiej T.

Borowskiego, zwłaszcza jeśli idzie o jego opowiadania obozowe "... najlepsze - jak pisał Grzegorz Lasota - w literaturze światowej stronie prozy poświęcone czasom pogardy. Zwłaszcza dziś, gdy poznaliśmy książki Gascara, Merlego, Shawa, Bölla i legion innych, lepszych lub gorszych beletrystów, prozę Borowskiego możemy ocenić jako najautentyczniejszy, najbardziej konsekwentny artystycznie i myślowo dokument i przekaz literacki tych czasów."

A. Kijowski znaczną część swojej recenzji poświęcił również opowiadaniom obozowym. "/.../ on przecież - pisał - odmistyfikował rzeczywistość obozową z martyrologicznej legendy. /.../ Borowski w «Dniu na Harmezanach» zmienił aspekt obozu i uczynił to w momencie kiedy doświadczenie obozowe było dla powojennej literatury ideowym i artystycznym katalizatorem, kiedy w temacie tym pisarze próbowali odnaleźć kryterium wartości. I jeśli młode pokolenie jest przeciwko tradycji, Borowski jest jego naturalnym sprzymierzeńcem, gdyż twórczość jego jest jedyną namiętną inwektywą przeciwko kulturze, przeciwko literaturze w szczególności."

Starano się ^{ponadto} jeszcze raz odpowiedzieć na pytanie, czy podporządkowanie przez Borowskiego pisarstwa publicystyce miało obiektywny walor. "... jeśli byliśmy skłonni - wg Lasoty - z perspektywy « trzęsienia ziemi » 1956 r. widzieć w tym zbędne poświęcenie, (wówczas, gdzie w szych konsekwencjach niezdrowy krok dla sztuki, to nie należy owego błędu demonizować. Wg recenzenta "Nowej Kultury" był on fałszywym wnioskiem z rozsądnej postawy ideowej".

J. ANDRZEJEWSKI: /Wstęp do ks.:/ T. BOROWSKI: Wybór opowiadań... W-wa, s. 5 - 8. - J. IWASZKIEWICZ. "Życie Warsz.", nr 226. - G. LASOTA: "Proszę państwa do gazu." "Nowa Kult.", nr 34. - J. ŁUKASIEWICZ: Nauka u Borowskiego. "Współczesność", nr 17; (polem.: A. KIJOWSKI: Debiutant o debiutancie. "Prz. kult.", nr 37; J. ŁUKASIEWICZ: Dziwne harce Andrzeja Kijowskiego. "Współczesność", nr 19). - A. KIJOWSKI: Akt zniszczenia. "Twórcz.", nr 11 s. 107 - 115. - A. SZMIDT: Poeta snu i Auschwitzu. "Współczesność", nr 20. - J. WILHELMI: "Tryb. Ludu", nr 184. - (az). "Życie Warsz.", nr 166.

118

- Dziura w niebie Tadeusza Konwickiego. "Nie często można przeczytać tak nieupupioną opowieść o dzieciach - napisał z okazji powieści B. Czeszko - /.../ Cenna przewrotność tej książki polega na tym, że uśmiech pobłażania i owe rozczenie nad własnym dzieciństwem, z jakim

rozpoczynamy lekturę, rychło zostają wykpione i człowiek czytający spostrzega, że uśmiechać się nie ma do czego."

Książce Konwickiego towarzyszył od pierwszej do ostatniej recenzji entuzjazm, krytycy stwierdzali zgodnie (W. Mach i A. Kowalska), że książka jest zjawiskiem niezwykłym. Chronologicznie pierwszą była recenzja - zalecenie W. Macha: Przeczytaj "Dziurę w niebie". "Ta powieść, okrutnie zwodnicza, - pisał - magicznie myląca, wciągnęła cię w zasadzkę. Wraz z Polkiem, jej młodocianym bohaterem, osiągniesz dna studni w podziemiach jego i twojej Puzzkarni, twierdzy marzeń, gdzie trud życia i miłość daremna zastygły w upór milczenia, gdzie milczenie w chwili rozpaczy ostatecznej wybuchło krzykiem o ratunek: - Ludzie! I wraz z nim, przy żalosnej i małoradnej ludzkiej pomocy, wydobędziesz się jednak z matni, uboższy o złudzenia, bogatszy o wypróbowaną cenę życia. /.../ Jest to opowieść ważna i znacząca dla każdego pokolenia. Jest to opowieść o nieuniknionych zdradach, jakich musimy doznać, i o wierności, która mimo wszystko ocali nasze przymierze z życiem. /.../ Niezwykła książka. Jedna z najbardziej niezwykłych jakie czytałem."

Z. Żabicki oceniając w "Roczniku Literackim" prozę lat 1958-1960 pisał o tej książce: "Autor znakomicie potrafił tu zespolić rzeczowe studium środowiskowe z atmosferą trochę baśniową, nasyconą humorem, sentymentem i liryzmem. /.../ W małym światku jego powieści raz po raz rozlegają się echa głębokich konfliktów klasowych, rozbrzmiewa odległy lecz głośny rytm historii. Zakończenie utworu wskazuje wreszcie perspektywę ideałów socjalistycznych: taki sens ma końcowy symbol opuszczonej Puzzkarni - symbol nadziei, które podówczas jeszcze nie mogły doczekać się spełnienia."

H. BEREZA: Tylko na ziemi. "Argumenty", nr 43. - B. CZESZKO: Dorośle dzieci. "Prz. kult.", nr 37. - B. DANEK: Wielkie dramaty dorosłych dzieci. "Twórcz.", nr 12 s. 107 - 109. - A. KOWALSKA: Apologia "Dziury w niebie". "Kierunki", nr 39. - K. KULICZKOWSKA. "Nowe książki", nr 20 s. 1229 - 1230. - R. MATUSZEWSKI: Konwickiego czas odnaleziony. "Nowa Kult.", nr 51/52. - W. MACH: Przeczytaj "Dziurę w niebie". "Nowa Kult.", nr 33. - J. WILHELMI: "Tryb. Ludu", nr 215. - Z. ŻABICKI, "Roczn. Lit." 1958, 1959, 1960. Wers. 1964. s. 64-65.

119

- Życie duże i małe Wilhelma Macha. Powieść uzyskała I nagrodę na Ogólnopolskim Konkursie Literackim Wydawnictwa Łódzkiego. Książka Macha "o wspomnieniach dzieciństwa" dała krytykom okazję do wykroczenia poza zwykłe ramy recenzji.

S. Żółkiewski polemizując z J. Pregerówną, dla której Życie duże i małe nie było utworem realistycznym podkreślił wagę samego problemu realizmu w literaturze. "Jestem przekonany - pisał - że jednym z głównych problemów estetycznych, których interpretacja może mieć wpływ na dalszy rozwój życia literackiego w Polsce jest zrozumienie realizmu. /.../ Dlatego wszelkie polemiki na temat realizmu wydają mi się tak ważne. /.../ Życie duże i małe jest jedną z wielu możliwych postaci powieści realistycznej. Dziś, gdy dyskutujemy właśnie o przewyżczeniu wszelkich nieuzasadnionych, ciasnych, wulgarnych i dogmatycznych ograniczeń koncepcji realizmu, trzeba koniecznie powiedzieć sobie, że i taka problematyka mieści się całkowicie w granicach właściwie rozumianej realistycznej poetyki."

Książkę Macha omówiono ponadto jako jedną z pięciu nagrodzonych na konkursie łódzkim. ~~Urobił to Z. Pędziński we "Współczes-~~

"Jest to książka - pisała W. Leopold w "Polityce" - niemal wyzywająco przeciwna ostatnim modom literackim i obiegowym nastrojom filozoficznym. Decyzje Macha nie płyną jednak z przekory. Być może jedynie napór mody spowodował dobitniejszą formę zamianifestowania własnej postawy. /.../ Książka Macha jest prostą opowieścią - i w stylistyce i w fabule - i to w dodatku opowieścią z tezą. Teza jest wyłożona przy końcu książki przez narratora, jest jednoznaczna i przystaje do utworu jak ulał. /.../

Nie po raz pierwszy Mach "choć może nie w tak wyraźnej formule występuje przeciwko odzieraniu życia ludzkiego z jego wielopostaciowości, w obronie nawet złudzeń jeśli pomagają one bogacić życie człowieka i nadawać mu blask. ^z zaakcentowania dziś takiego właśnie stanowiska wzbudza szczególny szacunek."

~~ności". "Aż dziw zrazu bierze - pisał - że pięć powieści wyróżnionych na ubiegłorocznym konkursie /.../ wiąże ze sobą coś, co by można określić jako wspólny motyw ideowo-artystyczny. /.../ Samotność człowieka, przeciw której buntowali się prozaicy z okupacyjnego pokolenia Borowskiego, którą zacierali, zamazywali wazeliną i lakierem schematycy /.../ - jest dla Karczewskiej, Macha, Kabatca, Gomolickiego i Radzywińskiej faktem ideowo-artystycznym, fundamentem dla ich powieściowych koncepcji i konstrukcji.~~

Dla W. Maciąga książka Macha to jego udział "w wielkiej dyskusji nad kształtem kulturalnym współczesnego świata. Mach zaproponował - wg Maciąga - pewien wzór dramatu wewnętrznego, pewien model osobowości, to jest cenne w jego koncepcji. Wszyscy - pisał dalej - ^{recenzent} dysponujemy jakimś kapitałem duchowym, skąd się on wzięł, jaka jest jego prawda, jego wartość? Jest to pytanie współczesnej li-

19759

82

teratury, w szerszym zakresie jest to pytanie o współczesną kulturę."

H. BEREZA: Jak pisze Mach? "Twórcz.", nr 10 s. 110 - 113. -
M. CZERWIŃSKI: Żal odczarowany. "Prz. kult.", nr 27. - M. JARO-
CHOWSKA. "Orka", nr 48. - W. LEOPOLD: Obrońca pięknych mitów.
"Polityka", nr 28. - S. LICHANŃSKI. "Nowe Książki", nr 14. - W.
MACIĄG: Wezwanie do Erato. "Życie liter.", nr 27. - Z. PĘDZIŃSKI:
Wokół człowieka na pustyni. "Współczesność", nr 18. - J. PREGER.
"Tryb. Ludu", nr 185 (polem. S. ŻÓŁKIEWSKI: Z powodu Wilhelma
Macha. "Nowa Kult.", nr 31; J. PREGER: Jeszcze w sprawie książ-
ki Wilhelma Macha. "Nowa Kult.", nr 34; S. ŻÓŁKIEWSKI: Odpowiedź.
"Nowa Kult.", nr 34).

120

CZERWIEC

1 Nagrody za twórczość dla dzieci.
Prezes Rady Ministrów J. Cyrankiewicz przyznał na wniosek jury
z okazji Międzynarodowego Dnia Dziecka nagrody za twórczość dla
dzieci i młodzieży. W dziedzinie literatury nagrody otrzymały
H. Ożogowska i S. Szuchowa, plastyki - E. Różańska, twórczości
radiowej - A. Bogucki, teatru - K. Krymkowa, muzyki - F. Lesz-
czyńska.

121

7 Konkurs Literacki "Świata Młodych",
Wydawnictwa Harcerskiego i Głównej
Kwatery ZHP na teksty estradowe
dla dzieci ogłoszony w lutym 1959, został rozstrzygnię-
ty. Jury w składzie: J. Brzechwa, T. Kubiak, K. Kuliczowska
oraz przedstawiciele instytucji organizujących Konkurs postano-
wiło pierwszej nagrody nie przyznawać. Dwie drugie nagrody po

4 000 zł otrzymali: W. Chotomska za scenkę satyryczną Parada sprawności i J. Litwiniuk za widowisko Miłe złego początku. Trzy trzecie nagrody po 3 000 zł otrzymali: K. Korđ za program estradowy Ślad Młodych, L. Konopiński za żartobliwą balladę Druh Ogórek, S. Ćmielniccki za monolog Gwiazdor.

Ponadto jury przyznało dwa wyróżnienia po 1 000 zł J. Kierstowi i J. Korczakowskiej.

122

10 Władze Klubu Krytyki filmowej. Na walnym zebraniu Klubu Krytyki filmowej Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich dokonano wyboru nowego zarządu Klubu. Przewodniczącym został po raz czwarty z rzędu B. Michałek, w skład zarządu weszli: I. Bielińska, L. Armatys, J. Giżycki i S. Grzelecki.

123

12 Plenum Zarządu Głównego Związku Literatów Polskich. Na plenarnym zebraniu Zarządu Głównego Związku Literatów Polskich omówiono niektóre problemy życia literackiego oraz udział pisarzy w różnorodnych akcjach społecznych i kulturalnych. W związku z 15-leciem Polski Ludowej plenum zaapelowało do członków Związku o aktywny udział w obchodach i związanych z nimi imprezach. Przyjęto szereg wniosków organizacyjnych, zweryfikowano 20 osób w prawach członków Związku, przyjęto 34 osoby, 2 reaktywowano. Omówiono działalność Związku w czasie Dni Oświaty. Jak wynika ze sprawozdań w całym kraju odbyło się ponad 500 spotkań autorów z czytelnikami, z tego pisarze - członkowie oddziału warszawskiego mieli 191 spotkań, krakowskiego - 113. Na Opolszczyźnie odbyło się 50 spotkań pisarzy z czytelnikami.

Na zakończenie obrad na wniosek oddziału lubelskiego, postanowiono zorganizować obchód ku czci tragicznie zmarłego, wybitnego

poety J. Czechowicza, którego 20 rocznica śmierci przypada we wrześniu 1959 r. /Por. poz. 165 /. Plenum ZG ZLP postanowiło również uczcić pamięć wybitnego poety ukraińskiego, tragicznie zmarłego w czasie wojny J. Hawryluka, urodzonego na terenie Polski w Zabłociu, pow. Biała Podlaska. 124

13 - 22 F e s t i w a l t e a t r ó w P o l s k i p ó ł n o c n e j został zorganizowany w Toruniu z inicjatywy Teatru Ziemi Pomorskiej przy współpracy władz terenowych - PWRN w Bydgoszczy i PMRN w Toruniu. Ogółem odbyło się 10 spektakli. Teatr Dramatyczny ze Szczecina pokazał Beatrice Cenci Słowackiego, Teatr Wybrzeża (Gdańsk - Gdynia) wystawił farsę J. Broszkiewicza Jonasz i błazen oraz utwór Gazzy Kapelusz pełen deszczu, Teatr Bałtycki im. J. Słowackiego (Koszalin - Słupsk) grał Wieczór Trzech Króli, Teatr Ziemi Pomorskiej (scena bydgoska) - Opowieść zimową Szekspira i (scena toruńska) Ojca Strindberga, zespół teatru z Olsztyna i Elbląga pokazał Tramwaj zwany pożądaniem T. Williamsa oraz Tołstojowską Wojnę i Pokój w adaptacji Piscatora. Na festiwalu wystąpiły również teatry z Grudziądza i Białegostoku. Teatr Popularny z Grudziądza wystawił Cudzoziemców S. Fleszarowej, a Teatr im. Węgierki z Białegostoku Operę za trzy grosze B. Brechta. Festiwal był pierwszym terenowym przeglądem teatrów odległych miejscowości.

Z okazji Festiwalu teatrów Polski północnej redakcja pisma "Pomorze" (Bydgoszcz - Gdańsk) wydała specjalny teatralny numer dwutygodnika (1 - 15 IV), poświęcony w całości I Festiwalowi. Zawierał on artykuły o poszczególnych teatrach biorących udział w Festiwalu oraz sylwetki kilku kierowników artystycznych i reżyserów pracujących na scenach Polski północnej. M. in. pisali tu: o Teatrze "Wybrzeże" R. Ostrowska, o teatrach szczecińskich

F. Fornalczyk, teatr w Bydgoszczy i Toruniu omówił A. Kowalowski, teatr olsztyński E. Martuszcwski, teatr koszaliński A. Baszkowski.

Po Festiwalu Teatrów Północnej Polski przyznane zostały (13 IX) pierwsze po wojnie nagrody za recenzje teatralne. Jury, któremu przewodniczył prezes Klubu Krytyki Teatralnej SDP - R. Szydłowski - przyznało sześć nagród i dwa wyróżnienia. Pierwszą nagrodę 2 000 zł otrzymał J. P. Gawlik z Krakowa za artykuł pt.: Turniej żywego teatru. Dwie drugie nagrody po 1 500 zł otrzymali: prof. dr K. Górski z Torunia za artykuł pt.: Toruński Festiwal Teatralny i J. Pomianowski za artykuły w "Swiecie" i "Perspectives polonaise", Trzecie nagrody przyznano: D. Czaplickiemu, J. Pugetowi i J. Szymkiewiczowi.

I. KELLNER : Po I Festiwalu Teatrów Polski Północnej. "Teatr", nr 14 s. 15 - 18. - A. J. WIECZORKOWSKI: Na marginesie I FPPP. Atmosfera toruńskiego festiwalu. "Polityka", nr 30.

125

18 D y s k u s j a o c y b e r n e t y c e. Zorganizowana przez Redakcję "Nowej Kultury" dyskusja, poświęcona była humanistycznym i ahumanistycznym aspektom cybernetyki. Udział w dyskusji obok specjalistów wzięli pisarze oraz przedstawiciele nauk społecznych. Zagaił dyskusję H. Greniewski artykułem: Proteza, Robot, Golem ("Nowa Kultura" nr 25). Szczegółowe sprawozdanie z przebiegu dyskusji zamieściła "Nowa Kultura" pt.: Przygoda cybernetyczna, nr 27.

E. GRODZICKI: Na marginesie "Przygody cybernetycznej". "Nowa Kult.", nr 33.

126

20 P r a p r e m i e r a s z t u k i Geniusz sierocy Marii Dąbrowskiej odbyła się w Nowej Hucie w Teatrze Ludowym. Adaptacja sceniczna i reż.: J. Krasowski, scen.: J. Szajna, oprac. muz.: J. Błocki. Dramat wystawiono z okazji

10-lecia Nowej Huty. Uroczystość, w której uczestniczyli liczni goście m. in.: autorka Geniuszu sierocego oraz prezes Rady Ministrów J. Cyrankiewicz, zbiegła się z 70-leciem urodzin M. Dąbrowskiej. Recenzenci zgodnie podkreślali cenną inicjatywę przypomnienia dramatu sprzed lat dwudziestu, negatywnie natomiast ocenili inscenizację przedstawienia. "... trudno nowohucką inscenizację Geniusza sierocego - pisał w "Dialogu" W. Maciąg - uznać za udaną. Zatrzymała się ona na powierzchni tekstu, wygrywała jego niezbyt interesującą fabularność, a lekkomyślnie usunęła autorską koncepcję dramatu między wielkimi politykami. Tekst daje szansę na spektakl o charakterze intelektualnym; pozostawiono w nim tylko nauczycielskie aluzje. Jest to zjawisko dość u nas typowe, że pozytywistyczne pisarstwo widzi się jako pisarstwo naiwne, wbrew jego ukrytym wartościom. Szkoda,

że Teatr Ludowy zgodził się z tą opinią."

L. FWAŚZEN: Władcyświat Król albo Półkról. "Przeł. kult." nr 28. -

→ Z. GREN: Dramat "racji stanu". "Życie liter.", nr 26. -

T. Kudliński, "Tyg. powst." nr 28. -

A. W. KRAL. "Teatr", nr 16 s. 4 - 6. - W. MACIĄG: Konfrontacje,

Dąbrowska na scenie. "Dialog", nr 8 s. 145. - R. MATUSZEWSKI:

Polski dramat władzy. "Nowa Kult.", nr 27. 127

- 24 Konkurs na reportaż ogłoszony w roku 1958, został rozstrzygnięty. Jury konkursu w składzie: K. Brandys, Z. Isaak, K. Koźniewski, M. Rakowski, Z. Stolarek, M. Wańkowiec i W. Zalewski postanowiło, nie przyznawać I nagrody. Przyznać dwie II nagrody (równorzędne) za prace: Kraj nad Wisłą A. Magrowińskiego oraz Kierunek - Babice J. Ambroziewicza. Przyznać dwie III równorzędne nagrody, za pracę Niezwykła historia z tej ziemi W. Wierzewskiego i za pracę Eseje o Kurpiach i Mazurach L. Koyorc-Radzikowskiego. Nagrodę IV przyznano M. Warneńskiej za Przylądek ludzi utraconych. 128

25 Z g r o m a d z e n i e O g ó l n e P A N. Przedmiotem obrad były osiągnięcia nauki polskiej w okresie 15-lecia Polski Ludowej. W obradach uczestniczyli minister Szkolnictwa Wyższego H. Golański, minister Zdrowia prof. dr R. Barański, ^{elno} pomocnik do spraw energii atomowej W. Billig, prezes ZNP prof. dr T. Wojeński oraz przewodniczący Sejmowej Komisji Oświaty i Nauki poseł K. Maj. Referat pt.: Osiągnięcia nauki polskiej w 15-leciu Polski Ludowej wygłosił prezes PAN prof. dr T. Kotarbiński. W części referatu poświęconej naukom humanistycznym T. Kotarbiński stwierdził, że rozwija się znana w świecie polska szkoła logiki, ponadto, że dużym rozgłosem cieszą się prace z zakresu ekonomii matematycznej, na jednym z czołowych miejsc w świecie stoją badania z zakresu językoznawstwa ogólnego, indoeuropejskiego, słowiańskiego i polskiego oraz studia z dziedziny prawa antycznego. Państwo Ludowe umożliwiło podjęcie zakrojonych na szerszą skalę prac naukowych, m. in. takich jak Słowniki języka polskiego różnych epok, a wśród nich współczesny słownik języka polskiego, atlasy gwar polskich, atlasy etnograficzny i archeologiczny. Szczególne miejsce zajmują wielotomowe opracowania historii Polski. Drugi referat poświęcony był roli PAN w systemie organizacji badań naukowych w Polsce oraz osiągnięciom nauki w ostatnim okresie, wygłosił go sekretarz naukowy PAN prof. dr H. Jabłoński. Na zakończenie obrad Zgromadzenie Ogólne PAN zaakceptowało tezy referatu H. Jabłońskiego, dotyczące zasad planowania i koordynacji rozwoju nauki w skali krajowej. W uchwale podkreślono konieczność powierzenia PAN funkcji centralnego planowania i merytorycznej koordynacji badań naukowych. Zgromadzenie dokonało wyboru nowych członków Akademii. Tytuły członków rzeczywistych PAN otrzymało 34 uczonych zagranicznych. Są to m. in. profesorowie: językoznawca - E. Benveniste (Francja), historyk literatury - G. Fabre, językoznawca -

R. Jakobson, językoznawcy - W. Winogradow (ZSRR) i J. Vendryes (Francja).

129

26 Spotkanie ministra Henryka Golańskiego z pomocniczymi pracownikami nauki. Spotkanie odbyło się z inicjatywy ^{Klubu} Młodych Pracowników Nauki Uniwersytetu Warszawskiego. W dyskusji poruszono następujące problemy: 1) sprawą zapotrzebowania społecznego w rozwoju młodej kadry naukowej; 2) konsekwencje wynikające dla młodych pracowników nauki z przyjętej pół roku temu ustawy o szkolnictwie wyższym /por. poz. /; 3) problem, który można określić jako przyczyny hamujące rozwój młodej kadry naukowej. Trzeci z poruszonych problemów wywołał najżywszą dyskusję, w wyniku której próbowano określić dwie najważniejsze przyczyny hamujące rozwój naukowy młodej kadry: 1) obecną, sytuację materialną młodych pracowników, która nie ^{jąca} pozwala na skoncentrowanie wysiłków na pracy naukowo-badawczej i 2) brak należytego kierownictwa pracami naukowymi młodych pracowników nauki. 130

26 - 28 LVI Zjazd Polskiego Towarzystwa Filologicznego we Wrocławiu. Tematyka naukowa Zjazdu skupiła się wokół dwu kręgów zagadnień. Odkrycie w ostatnich latach prawie całej komedii Menandra, autora znanego dotąd tylko z urywków, zadecydowało o ześrodkowaniu tematyki wokół tego komediopisarza i epoki aleksandryjskiej. Umieszczenie obrad we Wrocławiu skłoniło do zapoznania ogółu filologów klasycznych w Polsce z pracami dotyczącymi humanizmu na Śląsku powstającymi obecnie we wrocławskim środowisku naukowym. Nowo odkrytą komedię Menandra pt. Dyskolos omówił J. Łanowski, Hellenizm na Bliskim Wschodzie J. Wolski (Uniwersytet Jagielloński), Aleksandryjską poezję panegiryczną W. Steffen (Uniwersytet Pozań-

ski), I Hymn Kallimacha do Zeusa J. Horowski (j. w.). O regionalizmie śląskim mówili: J. Krókowski (omówił stan badań nad Wawrzyńcem Korwinem) K. Głombiowski (o recepcji Erazma z Rotterdamu na Śląsku w dobie Humanizmu). 131

28 Ostatni numer "Trybuny Literackiej". Przeszła się ukazywać "Trybuna Literacka" dodatek niedzielny "Trybuny Ludu". Wedle wyjaśnień redakcji "Trybuny Ludu" dalsze wydawanie dodatku stało się niepotrzebne wobec dezaktualizacji motywów stojących u źródeł decyzji uruchomienia "Trybuny Literackiej"; wymienia się tu: "... konieczność zwalczania elementów rewizjonistycznych w literaturze oraz troskę o dotarcie z problematyką literacką do szerokich rzesz działaczy kulturalnych i aktywistów społecznych." 132

- Stanisław Maria Saliński laureatem nagrody marynistycznej. Laureatem tegorocznej nagrody im. Mariusza Zaruskiego ustanowionej przez Klub Marynistów LPŻ został St. M. Saliński, autor wielu powieści i opowiadań morskich. 133

- Uchwała Rady Ministrów w związku z 600-leciem Uniwersytetu Jagiellońskiego. W związku z przypadającym w 1964 r. 600-leciem Uniwersytetu w Krakowie Rada Ministrów podjęła uchwałę dotyczącą obchodów jubileuszu. Program obchodów poza uroczystościami jubileuszowymi obejmować będzie również sesje naukowe, wystawy oraz liczne imprezy kulturalno-rozrywkowe i turystyczne. Niezależnie od tego zostaną przygotowane specjalne wydawnictwa jubileuszowe. Z okazji jubileuszu przyznano poważne dotacje na rozbudowę gmachów i zakup aparatów naukowych. 134

- O d z n a k a " B i a ł e g o k r u k a ". Odznakę "Białego kruka" nadawaną osobom wyróżniającym się wielkim umiłowaniem książki, udekorowany został dr Zygmunt Klukowski, znany bibliofil z Lublina. 135

- T o w a r z y s t w o P r z y j a ź n i P o l s k o - D u Ń s k i e j p o w s t a ł o w W a r s z a w i e. Na zebraniu organizacyjnym wybrano tymczasowy zarząd Towarzystwa, którego przewodniczącym został wiceminister rolnictwa S. Guwa. Celem Towarzystwa jest zacieśnienie łączności i współpracy kulturalnej, naukowej i gospodarczej między obu narodami. Towarzystwo organizuje ponadto seminaria kulturalno-oświatowe. 136

- O t w a r t y k o n k u r s f i l m o w y n a s c e n a r i u s z f i l m u f a b u l a r n e g o p e ł n o m e t r a ż o w e g o o t e m a t y c e w s p ó ł c z e s n e j został rozstrzygnięty. Konkurs był ogłoszony 22 I 1959 r. przez Ministerstwo Kultury i Sztuki i Naczelny Zarząd Kinematografii. Jury, w którego skład wchodziłi członkowie Sekcji Filmowej Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich, Stowarzyszenia Polskich Artystów Teatru i Filmu oraz Związku Literatów, nie przyznało I i II nagrody. Dwie III (po 45 tys. zł) otrzymali: A. Szypulski z Warszawy za scenariusz pt.: Reportaż z miasta młodości i W. Stopkowa za scenariusz pt.: Zwyciężyłaś Paulino. 137

LIPIEC

3 1 8 r o c z n i c a ^{śmierci} podstępnie zamordowanych przez hitlerowców lwowskich

u e z o n y c h. W celu upamiętnienia strat, jakie poniosła z ich śmiercią 3 lipca 1941 r. nauka polska - Międzyuczelniany Komitet uczczenia pamięci lwowskich pracowników nauki postanowił wydać księgę pamiątkową, wznieść obelisk i umieścić tablice pamiątkowe w polskich uczelniach. Komitet działał pod patronatem ministra Zdrowia prof. dr R. Barańskiego, prezesa PAN prof. dr T. Kotarbińskiego, zastępcy Przewodniczącego Rady Państwa prof. dr S. Kuleczyńskiego oraz prof. dr S. Żółkiewskiego. 138

ok. 5 Społeczny Instytut Wydawniczy "Znak" uzyskał "osobowość prawną w postaci spółki z ograniczoną odpowiedzialnością" oraz koncesję na wydawanie książek. Redakcja wydawnictwa z tej okazji opublikowała następujące oświadczenie: "Fakt ukonstytuowania się naszego wydawnictwa z o. o. podyktowany został koniecznościami formalno-prawnymi, ale nie oznacza powstania przedsiębiorstwa zarobkowego: w myśl statutu spółki, wspólnicy zrzekają się wszystkich zysków przekazując je na dalszą rozbudowę wydawnictwa, na cele kulturalne i społeczne. Pierwszą pozycją Instytutu Wydawniczego "Znak" było wznowienie Listów do przyjaciela A. Gołubiewa. 139

6 ~~Rozstrzygnięcie konkursu~~ Konkurs na jednoktówkę dla Polonii Zagranicznej ogłoszony w styczniu 1959 r. przez Towarzystwo Rozwoju Ziem Zachodnich, w porozumieniu ze Związkiem Literatów Polskich został rozstrzygnięty. Konkurs poświęcony był problematyce Ziem Zachodnich, dotyczyć miał tematyki historycznej lub współczesnej. Jury konkursu w składzie: M. Rusinek, J. Izydoreczyk, W. Natanson, A. Maliszewski, J. Szczawiej i W. Hensel, I nagrodę 10 000 zł przyznało A. Olsze za utwór Rok 1329, II nagrodę 8 000 zł J. Szkopowi za utwór Szczęśliwy Dzień, III na-

grode 6 000 zł J. Radlińskiej za utwór "I będziecie uczyć w Warmińskiej szkole". Dwie równorzędne IV nagrody po 2 500 zł otrzymali: J. M. Gisges za utwór Jezioro ślad wygładza i J. Rychlewski za utwór "Hasło: Korridor". 140

- 9 P r a p r e m i e r a s z t u k i W e s e l e P a n a B a l z a k a J a r o s ł a w a I w a s z k i e w i c z a odbyła się w Warszawie w Teatrze Kameralnym. Reż. W. Hańcza, scen. K. Horecka. Krytyka sztukę Iwaszkiewicza przyjęła przychylnie.. "Wesele Pana Balzaka - pisał Jaszc. /J. A. Szczepański/ w "Trybunie Ludu"- jest wybitnym utworem literatury dramatycznej, który pozostanie w teatrze i będzie grywany, wznawiany, gdy nikt już nie wspomni o dziesiątkach sztuk, dzisiaj fetowanych i ogłaszanych za rewelacje. /.../ W Polsce, wiadomo, roi się od geniuszy, mało tylko pis^{arz}y. Iwaszkiewicz jest pisarzem. Jest pisarzem europejskim". Podobnie ocenił sztukę J. Lau w "Argumentach". "Należę do krytyków - pisał - którzy prowokują długi żywot nowej sztuce Jarosława Iwaszkiewicza. /.../ Od dawna lubię sztuki tego typu, w których autor nie zagęszcza na scenie losów ludzkich, nie przyspiesza zegara życia ani nie komplikuje sytuacji w poszukiwaniu efektów scenicznych. /.../ Taką właśnie sztuką wydaje mi się Wesele pana Balzaka".

H. BEREZA. "Teatr", nr 21 s. 4 - 5. - J. LAU. "Argumenty", nr 38. - St. P. "Śl. powsz.", nr 215. - JASZCZ /J. A. SZCZEPAŃSKI/. "Tryb. Ludu", nr 247. - S. TREUGUTT. "Przeł. kult.", nr 44. - A. WIRTH: Europa po polsku. "Nowa Kult.", nr 40. 144

- 13 S p o t k a n i a z p i s a r z a m i, pod takim tytułem Polskie Radio rozpoczęło nowy cykl audycji, w którym przed mikrofonem wystąpili najwybitniejsi współcześni twórcy. Audycja składała się z wypowiedzi pisarza na temat własnej twórczości oraz fragmentu nowego, niedrukowanego jeszcze utworu. W au-

dyejach udział wzięli: L. Rudnicki, J. Parandowski, J. Strykowski, L. Kruczkowski, A. Słonimski, M. Wańkiewicz, M. Dąbrowska, Z. Kossak, J. Putrament, G. Morcinek, A. Kowalska, J. Wiktor, S. Wygodzki, J. Iwaszkiewicz, T. Breza, J. Andrzejewski, S. Dygat, W. Żukrowski, K. Brandys, M. Jarochowska, A. Rudnicki, M. Brandys, J. Broszkiewicz, W. Melcer, K. Truchanowski. 142

18 - 25 Delegacja polska na XXX Międzynarodowym Kongresie PEN-Clubów. Kongres odbył się we Frankfurcie nad Menem, a następnie w Heidelbergu. Na Kongresie Polskę reprezentowała delegacja w składzie: J. Parandowski, M. Dąbrowska, M. Rusinek, W. Natanson. Kongres dokonał wyboru nowego prezesa, którym został pisarz włoski Alberto Moravia. Delegaci podjęli m. in. uchwałę reaktywującą działalność PEN-Clubu węgierskiego.

10 IX polski PEN-Club zorganizował zebranie literackie poświęcone omówieniu międzynarodowego kongresu PEN-Clubów. Wzięli w nim udział również zaproszeni goście A. Chamson, M. Sauvage i A. Pierhal. Dyskusja toczyła się wokół zagadnienia, które określił J. Parandowski jako "literatura piękna w wieku nauki." 143

22 15 - ta rocznica Polski Ludowej. W sali kolumnowej Rady Państwa udekorowano najwyższymi odznaczeniami państwowymi zasłużonych działaczy partyjnych, politycznych, naukowych, górników, robotników i aktorów. Literatom przyznano następujące odznaczenia państwowe: Order "Sztandaru ^{Pracy}" I kl. - M. Dąbrowskiej; Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski - A. Grzymale-Siedleckiemu i J. Parandowskiemu; Order "Sztandaru Pracy" II kl. otrzymali: A. Fiedler, T. Hołuj, A. Kowalska, W. Machejek, J. Meissner, L. Pasternak i W. Szewczyk; Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski: S. W. Balicki, G. Morcinek, I.

Newerly, J. Wiktor i S. Wygodzki; Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski: K. Koźniewski i M. Zientara-Malewska.

Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie w związku z piętnastolecie Polski Ludowej przyznało po raz pierwszy trzy nagrody pieniężne za wybitną twórczość artystyczną i działalność społeczno-kulturalną. Nagrody wraz z dyplomami przyznano: J. Szaniawskiemu za całokształt twórczości literackiej (10 000 zł); H. Sysce - autorowi, którego twórczość związana jest z Mazowszem (10 000 zł) i F. Dzierżanowskiemu, kompozytorowi i dyrygentowi kapeli ludowej (10 000 zł).

W Łodzi, Wojewódzka Rada Narodowa - na wniosek Wojewódzkiego Komitetu Frontu Jedności Narodu i Komisji Kultury WRN - ufundowała dla uczczenia 15-lecia Polski Ludowej oraz 15 rocznicy powstania WRN w Łodzi nagrody województwa łódzkiego w dziedzinie nauki, twórczości artystycznej, ludowej i za społeczną działalność kulturalno-oświatową. Wysokość każdej z nagród - 20 000 zł. Nagrodę za całokształt społecznej pracy kulturalno-oświatowej w województwie przyznano dyrektorowi Państwowego Archiwum prof. R. Kaczmarkowi. x44

22 Nowa rozgłośnia Polskiego Radia została uruchomiona w Olsztynie. Otwarcie radiostacji jest pierwszym etapem wprowadzenia w życie generalnego planu radiofonizacji woj. olsztyńskiego. 145

- Wielki plebiscyt "Życia". ^{Wernicyj} Najlepsza książka 15-lecia. Najlepszy film 15-lecia. Na ogłoszony przez "Życie Warszawy" w maju 1959 r. plebiscyt nadeszło 8 000 odpowiedzi. 1 243 uczestników plebiscytu głosowało na Popiół i diament J. Andrzejewskiego; dalsze miejsca zajęły książki Bolesław Chrobry A. Gołubiewa /723

głosy) i Ziele na kraterze M. Wańkowicza (516 głosów). W głosowaniu na film wzięło udział 6 000 czytelników "Życia Warszawy". Pierwsze dwa miejsca zajęły filmy A. Wajdy Kanał (1 643 głosy), Popiół i diament (1 092 głosy), trzecie miejsce uzyskała Eroika (525 głosów) A. Munka.

Omówienia plebiscytu "Życia Warszawy" ukazały się w "Nowej Kulturze" i w "Argumentach". Komentarze kwitowały z uznaniem fakt, iż książką bezapelacyjnie najlepszą okazał się Popiół i diament oraz to, że w zasadzie w pierwszej dziesiątce znalazły się książki artystycznie wartościowe, że zabrakło tam miejsca dla "literatury pośledniejszego lotu". Równocześnie jednak w tych samych wypowiedziach stwierdzono, że w tej pierwszej dziesiątce wylosowanych książek zabrakło pozycji naprawdę wybitnych, i że lista wskazuje, iż gusty czytelników "Życia Warszawy" są niedwuznacznie konserwatywne i tradycjonalistyczne. J. Przyboś w swojej wypowiedzi wykazywał zwodniczość opierania się na gustach czytelniczych w walce o nową literaturę, nową zarówno ideowo, jak artystycznie.

Obserwator: Na marginesie plebiscytu. "Nowa Kult.", nr 32. - J. PRZYBOŚ: Najlepsza książka? "Argumenty", nr 34. 146

- P ł y t a z n a g r a n y m g ł o s e m Ż e r o m - s k i e g o. Odnaleziono płytę, na której utrwalony został fragment Myśli wybranych S. Żeromskiego odczytany przez samego Żeromskiego. Płyta była wyprodukowana w latach 1922 - 1924. 147
- D o m K a s p r o w i c z a n a H a r e n d z i e p a - m i ą t k ą n a r o d o w ą. Wdowa po Janie Kasproviczu, Maria Kasproviczowa, mieszkająca stale na Harendzie koło Zakopanego, zdeponowała w oddziale kultury Prezydium MRN w Zakopanem

swój testament, mocą którego zapisuje narodowi polskiemu część domu na Harendzie, w której tworzył poeta. Zapis obejmuje również meble, księgozbiór poety i pamiątki po Kasprówcu. W najbliższych dniach Prezydium MRN w Zakopanem przystąpi do kapitalnego remontu części muzealnej domu oraz mauzoleum Jana Kasprówca.

148

- Polacy w Międzynarodowej Radzie Artystycznej. Z inicjatywy Międzynarodowej Konfederacji Związków Autorskich, której wiceprzewodniczącym jest dyrektor ZAIKS-u W. Jastrzębiec-Rudnicki, powołano na wiosnę br. do życia Najwyższą Radę Artystyczną w składzie 20 - 30 osób z grona kompozytorów i autorów. Na dwa przyznane miejsca, PRL zgłosiła jako członków Rady J. Iwaszkiewicza i W. Lutosławskiego.

149

- Nagrody artystyczne miasta Gdańska za rok 1959 otrzymali m. in. w dziedzinie literatury: J. Piepka literat regionu kaszubskiego i M. Szczepkowska, kierownik artystyczny Rozgłośni Gdańskiej i Studia Rapsodycznego.

150

- Nagrody Wojewódzkiej Rady Narodowej w Olsztynie w roku 1959 za działalność artystyczną otrzymali m. in.: poeta L. Turowski i publicysta rozgłośni Polskiego Radia w Olsztynie E. Martuszewski.

151

~~Rzecz wyobraźni Kazimierza Wyki Tom zawiera rozprawy i eseje drukowane w latach 1938 - 1958. "Jest to pierwsza książka krytyczna w Polsce - pisał R. Martuszewski - która po r. 1956 zbiera w całość i próbuje scharakteryzować łącznie nowe zjawiska w poezji polskiej, jakie się bądź nieco wcześniej już, bądź począwszy od tej daty zarysowały. /.../~~

- Rzecz wyobraźni Kazimierza Wyki. Tem zawiera rozprawy i eseje drukowane w latach 1938-1958. Książka została przyjęta przez krytykę z aprobatą. R. Matuszewski napisał w "Roczniku Literackim", że "jest to pierwsza książka krytyczna w Polsce - która po r. 1956 zbiera w całość i próbuje scharakteryzować łącznie nowe zjawiska w poezji polskiej jakie się bądź nieco wcześniej, już bądź począwszy od tej daty zarysowały". "Ja bym inaczej komplementował autora Rzeczy Rzeczy wyobraźni - napisał Z. Bienkowski w "Twórczości" - jego wrażliwość na poezję jest znakomitym narzędziem do analizy kluczowych dzieł literatury współczesnej; jest on predystynowany do wyprowadzenia polskiej krytyki z partykularza przypadkowości sądów."

Według A. Lisieckiej "Książka Wyki jest przede wszystkim szkołą gustu - bardziej niż szkołą krytyki /.../ Kazimierza Wyki walka o wyobraźnię wbrew przeświadczeniom niektórych jego młodych naśladowców, to nie walka o «poetykę czystą» . «Wyobraźnia jest po prostu *metaforyczną* próbą określenia poetyki od strony psychologii twórcy: oznacza to, co powołało tę poetykę do życia - obrazy, tropy, rytmy - ale i inne elementy uczestniczące w procesie twórczym: wybór postawy wobec świata, świadomość związków społecznych. /.../ Wyka-krytyk dysponuje całym bogatym warształem Wyki-historyka literatury. /.../ Metafory mieszają się nierzadko w Rzeczy wyobraźni z pojęciami ze słownika historycznoliterackiego. Wyka nie waha się mówić o prądach, nazywać i różnicować tradycję, odwoływać się do historii i socjologii, do lingwistyki i wersyfikacji, do dzieł filozoficznych i ekonomicznych."

Z. JASTRZĘBSKI, "Kamena", nr 23/24 - A. RYJOWSKI: Nad wodami Jordana. "Twórcz.", nr 12 s. 96-101 (Polem.: Z. BIENKOWSKI: Partykularze. "Twórcz." 1960 nr 2 s. 180-181) - A. BEREZA, "Argumenty" 1960 nr 5. - f. Z. "Przegl. humn." 1960 z. 3 s. 185-189 - A. LISIECKA: Szkolę gustu Wyki. "Nowa Kult." 1960 nr 2. - R. MATUSZEWSKI, "Roczn. lit." 1958, 1959, 1960 "Wiersz." 1964 s. 188.

98

~~Kompozycja książki /.../ dział ostatni (debiutanci 1956 - 1958) ustawia w środku, nadając mu wagę szczególną, kładąc autorytet świetnego krytyka na szalę głoszonej tezy o odrodzeniu młodej poezji w Polsce, odrodzeniu, którego symptomem jest « przebudzenie wyobraźni »".~~

~~Z. JASTRZĘBSKI. "Kamena", hr 23/24. - A. KIJOWSKI: Nad wodami Jordanu. "Twórcz.", nr 12 s. 96 - 101. - R. MATUSZEWSKI: Krytyka. Esej. Szkic. Felieton. "Rocz. lit." 1958, 1959, 1960. Warsz. 1964 s. 188.~~ 153

SIERPIEŃ

10 P r e m i e r a f i l m u p o l s k i e g o Baza ludzi umarłych wg opowiadania Marka Hłaski Ostatni do raju odbyła się w Warszawie w kinie Moskwa. Reż. Cz. Petelski. "Baza ludzi umarłych jest filmem udanym - napisał Z. Kałużyński w «Polityce» - i fakt ten już sam w sobie wart jest analizy. Film był bowiem terenem starcia dwóch tendencji krańcowo różnych, gwałtownie walczących z sobą, i jak się na ogół sądzi, wykluczających się wzajemnie: « czarnej » , oraz « socrealistycznej » . Ze spotkania podobnego - tak wszyscy przypuszczali - mógł wyniknąć twór li tylko pokraczny; tak więc sukces Bazy ludzi umarłych stanowi niespodziankę, skłaniającą nas do rewizji zbyt może uproszczonych poglądów na temat antagonizmu, który przecież stanowi główną treść naszej kultury w ciągu lat ostatnich.

Z. KAŁUŻYŃSKI: W krainie socrealizmu "CZARNEGO". "Polityka", nr 34. 153

ok. 15 K o r e s p o n d e n c y j n y K l u b M ł o d y c h

(Pisarzy). Korespondencyjny Klub Młodych powstał przy Zarządzie Głównym Związku Młodzieży Wiejskiej i redakcjach "Zarzewia" i "Nowej Wsi" w sierpniu 1959 roku. Na pierwszym zebraniu organizacyjnym w Warszawie wybrano radę Klubu i postanowiono wydawać biuletyn. Przewodniczącym Rady został T. Chudy, a w skład Rady weszli: B. Gołębiowski, J. Budzyński, W. Łowicki, Z. Wójeik.

Podstawy do powstania Klubu dała wieloletnia działalność redakcji "Zarzewia" i "Nowej Wsi", które systematycznie drukowały utwory młodych, organizowały z nimi spotkania, próbowały oceniać korespondencyjnie ich twórczość. Wszystkie te zadania realizowano poprzez wydanie ^{wa} jednodniówek Próby Literackie (najpierw na powielaczu, później drukiem), redagowanie kolumn literackich w kilku pismach wiejskich ("Zarzewie", "Nowa Wieś", "Tygodnik Kulturalny", "Gromada", "Chłopska Droga"), oraz poprzez systematyczne recenzowanie wartościowszych utworów, którego dokonywali m. in.: St. Pięta^{A.)}k, A. Międzyrzecki, Słucki, St. J. Lec, H. Bereza, J. Śpiewak i inni literaci i krytycy. KKM nie formułował dla swych członków żadnych programów twórczych, a poza regulaminem określającym, że członkiem jego może zostać każdy kto nadesłał przynajmniej kilka utworów i angażuje się do pracy społecznej na polu kulturalnym w swoim środowisku, nie wymagał żadnych innych zobowiązań.

Z inicjatyw społecznych, jakie podejmował KKM, należy wspomnieć o konkursie Najpiękniejszy dzień mojego miasteczka, mojej wsi, który przez dwa lata organizowany był wspólnie z Ministerstwem Kultury, następnie wieczory autorskie (odbyło się ich w ciągu działalności KKM ok. 1500), pomoc w tworzeniu teatrzyków poezji, zespołów recytatorskich itp. Przewodniczącym KKM jest W. Łowicki, sekretarzem Z. Wójeik, a członkami Zarządu B. Gołębiowski i T. Chudy.

22 - 23 KKM zorganizował w Warszawie spotkanie młodych po-

etów i pisarzy wiejskich. Ta pierwsza narada krajowa skupiła 50 poetów, którzy debiutowali w "Orce", "Nowej Wsi" i "Zarzewiu". Uczestnicy narady wysłuchali dwugłosu W. Macha i S. Pięta o współczesnej literaturze, spotkali się z poetami i prozaikami starszego pokolenia. W ramach narady odbył się wieczór autorski W. Broniewskiego i wieczór poetycki debiutantów.

154

ok. 16 Polacy we władzach centralnych Międzynarodowej Federacji Tłumaczy. Wyboru władz dokonano na Międzynarodowym Kongresie Tłumaczy w Bad Godesberg (NRF) - grupującym delegacje z 20 krajów świata; do Centralnej Rady Federacji wszedł m. in. B. Zieliński, przewodniczący Sekcji Tłumaczy przy polskim PEN-Clubie. Ponadto do komisji Karty Praw Tłumacza powołano M. Wisłowską.

155

21 Setna rocznica urodzin Ludwika Krzywickiego. W związku z rocznicą urodzin wybitnego socjologa, antropologa i ekonomisty polskiego L. Krzywickiego, kierownika Instytutu Gospodarstwa Społecznego - odbyła się uroczystość złożenia wieńców na jego grobie przez delegacje świata nauki.

16 X - 17 X PAN oraz IGS uczciły 100 rocznicę urodzin dwudniową sesją poświęconą dorobkowi naukowemu i ideologicznemu w zakresie socjologii. Sesja odbyła się w Warszawie i Płocku, rodzinnym mieście uczonego. W pierwszym dniu sesji wygłoszono m. in. następujące referaty: E. Lipiński: Znaczenie Ludwika Krzywickiego w rozwoju nauk ekonomicznych w Polsce, A. Schaff: Rola Ludwika Krzywickiego w rozwoju marksistowskiej

socjologii w Polsce. W drugim dniu: E. Strzelecki: Ludwik Krzywicki w oczach współczesnych, F. Dorobek: Młodość i pierwsze lata Ludwika Krzywickiego, J. Z. Jakubowski: Ludwik Krzywicki jako krytyk literacki ("Prz. humanist.", nr 6 s. 1 - 15).

Staraniem IGS, którego kierownikiem i właściwym twórcą był L. Krzywicki, urządzono w Warszawie w Szkole Głównej Planowania i Statystyki wystawę dzieł, rękopisów, fotografii i dokumentów związanych z życiem i twórczością tego przedstawiciela polskiej myśli postępowej.

W 1959 kontynuowano wydawanie Dzieł Krzywickiego, zapoczątkowane w ostatnich latach z inicjatywy Komitetu Filozoficznego PAN. W roku tym ukazały się 3 tom Dzieł, Artykuły i rozprawy 1886 - 1888 i 3 tom Wspomnień. 156

- Grupa artystyczno-literacka "Labirynt". Tygodnik "Życie Bydgoskie" ogłosił powstanie nowej grupy twórczej pod nazwą "Labirynt". Redakcja zapewniła członkom grupy łamy pisma na druk wierszy, prozy poetyckiej i reprodukcje malarsko-graficzne.

~~...~~ 157

- Polski Słownik Biograficzny. Po dziesięcioletniej przerwie ukazał się kolejny zeszyt Polskiego Słownika Biograficznego (T. VIII/1 z. 36 Girdwoyn M. - Gocman A. s. 1 - 160); T. VIII/2 z. 37 Gocman K. - Górski S. s. 161 - 320.

Polski Słownik Biograficzny zaczął ukazywać się w 1935 r. do r. 1948 wydano 34 zeszyty, a w 1958 opublikowano brakujący zeszyt 35. Po ukończeniu całości przewiduje się ponowne wyda-

nie brakujących już pierwszych tomów i suplementów. Całość mieć będzie 20 t. Słownik wydaje PAN i Zakład Narodowy im. Ossolińskich.

158

- O Gałczyńskim Andrzeja Stawara.

"Wartość studiów Stawara - pisał R. Matuszewski - leży /.../ głównie w umiejętności spojrzenia z dystansu na wielkie procesy rozwojowe literatury i odnalezienia w nich właściwego miejsca dla postaci pisarzy, na których skupia swoją uwagę."

H. Markiewicz oceniając prace monograficzne Stawara, książkę o Gałczyńskim uznał za najlepszą, niewolną jednak od wad.

"W pracy o Gałczyńskim - pisał - wykazał Stawar umiejętność wnikliwej analizy utworów lirycznych; trafnie scharakteryzował trwałe i zmienne wątki ideowo-wzruszeniowe jego twórczości, synkretyczny i dysonansowy charakter jego sztuki poetyckiej (udział w niej jednak parodii i czystego nonsensu pozostał niedoceniony, a strona wersyfikacyjna pominięta)."

Zupełnie odmienne stanowisko reprezentował W. Szymański w "Kierunkach". "Gdyby Stawar zdecydowanie przesunął proporcje na korzyść liryki - pytał - czy książka jego stałaby się naprawdę pożyteczną monografią o twórczości K. I. Gałczyńskiego, a nie jedynie tłem społecznym dla niej? W książce można znaleźć szereg słusznych odczytań, jak na przykład analizy groteski, żartu, ironii (zwłaszcza cenne jest mocne akcentowanie sensowności pozornego nonsensu «Zielonych Gęsi»), ale mimo to odpowiedź musi być przecząca. Monografia Stawara nie tylko dlatego mija się z właściwym celem, że socjologia nie pasuje do poezji, a zwłaszcza do poezji Gałczyńskiego (!). Minęłyby się i przy rezygnacji z niej, gdyż warsztat krytyczny Stawara ma w gruncie rzeczy możliwości analityczne jedynie dla tego

wszystkiego, co nie przekracza właściwie XIX wieku. Wszystkie «izmy» pierwszych dziesiątków lat wieku naszego są mu już zupełnie obce."

W. LEOPOLD: Symbol współczesności. "Polityka", nr 49. -
 W. SZYMAŃSKI: Dwaj Panowie «S» czyli socjologia «limfatyczna» i sarkastyczna. "Tyg. powsz.", nr 51. - A. LISIECKA:
Zoil redivivus. "Nowa kult." 1960 nr 5. - H. MARKIEWICZ: Literatura po roku 1864. "Roczn. liter." 1958, 1959, 1960. W-wa
 1964 s. 264. - R. MATUSZEWSKI: Krytyka, Esej, Szkic. "Roczn.
 liter." 1958, 1959, 1960. W-wa 1964 s. 190. 159

WRZESIEŃ

- 1 Nowy teatr w Zabrze. Z dniem 1 września rozpoczął próby zespół nowego teatru Śląska w Zabrzu. Jest to pierwszy stały teatr w tym 180-tysięcznym mieście. Kierownictwo nowej placówki objęła Danuta Bleicherówna. 160
- 3 Konkurs literacki ogłoszony 26 I I 1959 r. w "Przeglądzie Kulturalnym" pt.: Najtrudniejsza decyzja w moim życiu została rozstrzygnięta. Redakcja "Przeglądu Kulturalnego" wybrała i zgodnie z warunkami konkursu opublikowała następujące prace: M. Rutkiewiczą Małgorzata, nr 13; W. Oliwy, "Być albo nie być", nr 24; B. Bieńskiego, Decyzja powzięta na dachu, nr 24; B. Komorowskiego, Wspomnienie sprzed lat trzydziestu, nr 28; A. Dubierowej, Łapówka, nr 28; B. Bojarskiej, Primum non nocere. 161

3 - 7 Polska delegacja na obradach IV

Międzynarodowego Biennale Poezji w miejscowości Knokke-le Zoule (Belgia). Wzięli w nim udział przedstawiciele literatury 42 krajów, Polskę reprezentowali A. Międzyrzecki, J. Przyboś i A. Wat. Duży sukces odniosły wyświetlane na Biennale polskie filmy o tematyce poetyckiej: Wspomnienie o poecie i Zmiana warty. Czwarty tom antologii poezji powszechnej ukazujący się pod egidą Biennale zawiera m. in. utwory Polaków, A. Słonimskiego i J. Iwaszkiewicza.

A. MIĘDZYRZECKI: Biennale poezji. "Nowa Kult.", nr 39. 162

6 Ocena sytuacji we współczesnej prozie polskiej. S. Żółkiewski opublikował w "Nowej Kulturze" (nr 36) artykuł Wyjście z impasu dotyczący polskiej prozy. Rozpoczyna go stwierdzeniem: "W ciągu ostatnich dwu lat dość często spotykaliśmy w naszej krytyce literackiej sądy, że proza polska znajduje się w "impasie". Sądzę, że obecnie już nikt w sposób jako tako uzasadniony nie może sformułować podobnego twierdzenia. Dziś, gdy oglądając się wstecz, widzimy całą półkę wybitnych, nowych książek prozatorskich. Mamy na niej Podróż Dygata, Wspomnienia z teraźniejszości (i Wywiad z Ballmayerem - "Nowa Kultura") Brandysa, Statek zezowatych Zielińskiego, Niby gaj Andrzejewskiego, częściowo opublikowany Notatnik rzymski Brezy, tomy Wygodzkiego, Życie duże i małe Macha, nowele Różewicza, wreszcie Dziurę w niebie Konwickiego. A przy tym tak ciekawie rozwijają się talenty Nowakowskiego, Grochowiaka, Kabatca, Magdy Leji, która stworzyła własny, odrębny styl, nacechowany niecodziennym wdziękiem.

Nie chciałbym tego stanu rzeczy określić jako "wyjście z impasu". Sądzę bowiem, że takiego impasu w ogóle nie było. Była jedynie nasza własna niecierpliwość". (Por. poz. 11).

- 6 Konkurs "Nowej Kultury" Wrzesień po latach ogłoszony 21 VI 1959 r. został rozstrzygnięty. Jury konkursu: S. Arski, K. Brandys, J. Broszkiewicz, P. Jasienica, J. Rzepecki, M. Wańkiewicz, S. Żółkiewski uznało za najlepsze prace: W. Paszkowskiego Wspomnienie o Krwawej Niedzieli w Bydgoszczy; A. Uhmy Opis działań 5 P.A.L.; T. Jaszczyka Po jabłkach spadły bomby. Fragmenty nagrodzonych prac Redakcja wydrukowała w 38 numerze "Nowej Kultury". 164
- 8 20 rocznica śmierci Józefa Czechowicza. W przeddzień 20 rocznicy śmierci poety, który zginął ^{w Lublinie} 9 września 1939 roku od bomb hitlerowskich, delegacje Prezydium MRN, Komitetu Miejskiego PZPR i Związku Literatów Polskich złożyły na jego grobie na cmentarzu wojskowym w Lublinie wieńce i wiązanki kwiatów.

Redakcja "Kamery" poświęciła ^{Czechowiczowi} podwójny numer 19/20, w którym zamieszczono ^{w nim jego} wiersze Czechowicza oraz fragmenty dramatyczne pt.: Czasu jutrzejszego, Poemat o mieście Lublinie.

O poecie pisali: A. Kamińska, K. Bielski, K. A. Jaworski, Cz. Janczarski, S. Pięta, S. Czernik, A. Słucki, W. Słobodnik, J. Brzostowska, J. Śpiewak, J. Kurek, J. Zagórski, J. Huszcza, J. Nagrabiecki, S. Skoneczny, G. Timofiejew, ~~K. Bielski~~, W. Szewczyk i M. Piechal. "Kamery" zapowiedziała ponadto od października Rok Czechowiczowski.

Zarząd Lubelskiej Spółdzielni Wydawniczej dn. 30 XI podjął uchwałę, aby dla uczczenia 25-lecia śmierci "wielkiego poety lubelskiego" wydać w latach 1961 - 1964 1) dzieła J. Czechowicza obejmujące: utwory poetyckie, prozę i listy, 2) Monografię poety.

W Warszawie 30 IX odbył się w Domu Literatury wieczór poezji J. Czechowicza.

Z okazji rocznicy wiele pism literackich zamieściło wspomnienia i artykuły poświęcone Czechowiczowi. 165

- 12 "P o l i t y k a" w z n o w i ł a r u b r y k ę p o ś -
w i ę c o n ą s p r a w o m t e a t r a l n y m, "pragnąc
szerzej poinformować /.../ czytelników o problemach kultural-
nych kraju, wśród których teatr zajmuje - wg Redakcji - tra-
dycyjnie czołowe miejsce nie tylko jako rozrywka, ale przede
wszystkim jako czynnik kształtujący ambicje twórcze środowis-
ka." Do końca roku w rubryce zamieszczono omówienia, działal-
ności teatrów pozawarszawskich, recenzje z przedstawień, po-
nadto wypowiedzi ludzi kierujących tymi teatrami, m. in.:
K. Borowskiego (Łódź), J. Zegalskiego (Zielona Góra), W. Wró-
blewskiej (dyr. Teatru Ziemi Mazowieckiej), A. Rodziewicza
(Szczecin), M. Godlewskiego (Opole). 166
- 14 Z m a r ł w G d a ń s k u G u s t a w O l e c h o w s k i
(ur. 1874), członek Związku Literatów Polskich, autor kilku-
dziesięciu powieści, książek podróżniczych, przekładów oraz
kilkunastu sztuk scenicznych. 167
- 14 - 17 X X V s e s j a R a d y M i ę d z y n a r o d o w e j
F e d e r a c j i B i b l i o t e k a r z y (I F L A) odby-
ła się w Warszawie z udziałem przedstawicieli stowarzyszeń z
26 krajów oraz 30 delegatów i obserwatorów z Polski. Zasadni-
czym tematem obrad była międzynarodowa wymiana wydawnictw i
sprawa opracowania katalogów centralnych. Dokonano też wyboru
władz Federacji. Wiceprzewodniczącą została prof. H. Więckow-
ska, dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi.

Nagrodę IFLA przyznawaną co roku za najlepszą pracę na temat wybrany przez Federację (1000 fr. szwajc.) ufundowaną w 1939 przez holenderskiego bibliofila Sevensmana przyznano W. Polaszewskiej z Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu. 168

20 D y s k u s j a o e g z y s t e n c j a l i z m i e.

"Nowa Kultura" rozpoczęła druk cyklu artykułów A. Schaffa (Dlaczego egzystencjalizm stał się u nas modą, nr 38; Marksizm i egzystencjalizm, nr 40; O efektywną krytykę nie-marxistowskiej ideologii, nr 12) pod wspólnym tytułem Filozoficzne ob-rachunki. W artykule wstępnym Schaff stwierdził, że "Jednym z najciekawszych zjawisk w naszym życiu intelektualnym ostatnich lat jest /.../ nagły «wybuch» w ¹wpływow egzystencjalizmu", wg niego przedtem prąd ten w Polsce nie istniał, nawet w latach 1945 - 1948, gdy egzystencjalizm na zachodzie przeżywał swój "okres heroiczny". W roku 1951 przy ustalaniu "planu ofensywy marksistowskiej przeciw niemarksistowskim kierunkom w filozofii, egzystencjalizm został w tym planie całkowicie pominięty." Przyczyny zainteresowania się egzystencjalizmem po roku 1956 wg Schaffa miały źródło z jednej strony w założeniach samego systemu filozoficznego, który podjął realną problematykę jednostki ludzkiej, z drugiej sprzyjał temu wstrząs polityczny związany z ujawnieniami wypaczeń minionego okresu. "To był realny i głęboki proces - pisał Schaff - który trzeba odróżnić od narosłych na nim nawarstwień, wrogości, snobizmu, karierowiczostwa." Tematem dalszych artykułów cyklu była analiza egzystencjalizmu sartrowskiego i stosunku filozofii marksistowskiej do problematyki egzystencjalizmu. Ponadto Schaff wysunął¹ postulat "pozytywnej krytyki" ideologii nie-marxistowskich. "Doświadczenia ostatnich lat wykazały - pisał - /.../,

że walkę ideologiczną można naprawdę wygrać tylko w otwartym boju, tylko drogą przekonania przeciwnika przy pomocy rzeczowych argumentów.

Te same zagadnienia poruszył autor cyklu po raz drugi w wywiadzie udzielonym redakcji "Współczesności" (z profesorem Schaffem o egzystencjalizmie, nr 22). Ponadto na temat egzystencjalizmu w roku 1959 pisali: J. Gawroński i B. Suchodolski.

J. GAWROŃSKI: Egzystencjalizm. "Kierunki", nr 52. - B. SUCHODOLSKI: Egzystencjalizm. "Encyklopedia Współcz.", z. 4. s. 154 - 155. - A. SCHAFF: Filozofia człowieka. Marksizm a egzystencjalizm. W-wa 1961; wyd. 2 rozszerzone. W-wa 1962. 169

20 P o l e m i k a w o k ó ł p o d r ę c z n i k a R y s z a r d a M a t u s z e w s k i e g o L i t e r a t u r a p o l s k a l a t 1 9 1 8 - 1 9 5 6.

W "Życiu Literackim" ukazały się dwie polemiczne wypowiedzi dotyczące 3 wydania Literatury polskiej lat 1918 - 1956, opatrzone przez Redakcję następującym komentarzem: "Zamieszczając artykuły J. N. Millera i J. Koprowskiego, traktujące krytycznie o książce R. Matuszewskiego Literatura polska lat 1918 - 1956, Redakcja ma na uwadze pobudzenie dyskusji, w której niewątpliwie udział weźmie również strona atakowana, przede wszystkim IBL oraz bezpośrednio atakowani pisarze." Niestety dyskusja się nie rozwinęła.

W sprawie przypisu od Redakcji zabrał głos Kazimierz Wyka w artykule Pozew w przypisie wyjaśniając, że nastąpiło tu nieporozumienie, gdyż Ryszard Matuszewski nie jest pracownikiem naukowym Instytutu Badań Literackich, a proceder powstawania podręcznika w zakresie literatury polskiej jest następujący: " /.../ indywidualny i osobiście odpowiedzialny autor na zamówienie Państwowych Zakładów Wydawnictw Szkolnych (PZWS) pisze podręcznik. Jego zgodność bądź niezgodność z obowiązującym programem szkolnym, jego przydatność bądź nieprzydatność dydaktyczną określa specjalna komisja ocen działająca w Ministerstwie Oświaty. I to wszystko. Instytut Badań Literackich w tym procederze nie uczestniczy, programu szkolnego nie układa, podręczników w ich obecnym wyglądzie nie opiniuje i nie ocenia. Piszący te słowa również."

R. Matuszewski odpowiedział natomiast obydwu polemistom, którzy stwierdzili m. in., że podręcznik nie uwzględnia wielu autorów w sposób dostateczny i pełny. ~~"Nie mając możności swobodnego omówienia i nadwątlenia tej całej piramidy dowolności i rozreklamowanej przez badania «naukowe» Instytutu Badań Literackich - pisał J. N. Miller - dla przykładu chociaż chciałbym stwierdzić, że źródłem, z którego wyrosła cała nowa sztuka międzywojennego~~

dwadziestolecia był ~~nie~~ nie rozreklamowany po kabaretach
 «Skamander», lecz «Zrój» poznański i «Katarzynka» krakowska."

J. Koprowski swoje zarzuty sformułował nieco inaczej: " Lite-
ratura polska Ryszarda Matuszewskiego, ^{- pisał J. Koprowski -} poza szlachetnymi
 ambicjami objęcia dwa skomplikowanych okresów literatury pol-
 skiej (międzywojennego i powojennego), poza godną pochwałą
 próbą spojrzenia na jej dzieje z pozycji społecznego realizmu
 - zawiera wprawdzie wiele cennych rzeczy, ale jako całość jest,
 niestety, książką powierzchowną i rażącą uproszczeniami. /.../
 Podręcznikowi temu postawiłbym dwa generalne zarzuty. Pierwszy:
 nieuwzględnienie wielu twórców, których w żadnym podręczniku
 historii literatury pominąć nie wolno ze względu na uznany wa-
 lor ich twórczości, oraz po drugie: hierarchie twórców i pro-
 porcje ocen, które niejednokrotnie nie znajdują istniejącego
 w obiektywnej rzeczywistości uzasadnienia". R. Matuszewski w
 odpowiedzi pisał: "Zgadzam się całkowicie z Janem Koprowskim,
 że istnieje paląca potrzeba opracowania, i to nie jednej, ale
 kilku książek informacyjnych o literaturze współczesnej, książ-
 żek typu Czachowskiego czy Feldmana u nas, Thibaudeta, Haeden-
 sa czy Lalou we Francji, nie mówiąc o książkach jeszcze innego
 typu sproblematyzowanych, bilansujących, jak szeroko ostatnio
 dyskutowany u nas Bilans literatury XX wieku Alberesa itp.
 Tylko rzecz w tym, że ja takiej książki wcale nie miałem w
 swoim zamyśle pisząc swoją Literaturę polską 1918 - 1956 dla
 PZWS. /.../ Inaczej ma się rzecz - pisał w dalszym ciągu Matu-
 szewski - z polemiką, którą podejmuje w oparciu o moją książkę
 Jan Nepomucen Miller. Zdaję sobie sprawę, że w tym wypadku
 książka jest dla polemisty jedynie pretekstem, że chodzi mu
 w grancie rzeczy o coś zupełnie innego, niż dyskusja nad pod-

~~ręcznikiem i wszystko, co dotąd napisałem, jest dla niego sprawą zgoła nieistotną. Chodzi mu po prostu o jeszcze jeden mały skandalik literacki z cyklu «rewidujemy stosunek do dwudziestolecia»~~

J. KOPROWSKI: Kilka uwag o "Literaturze polskiej lat 1918 - 1956". "Życie liter.", nr 38. - J. N. MILLER: Z klapą na oczach. "Życie liter.", nr 38. - KTT /K. T. TOEPLITZ/: Katarynka kra-
były autor podręcznika szkolnego: Pożew w prypine.
 kowska. "Nowa Kult.", nr 40. - K. WYKA, "Życie liter.", nr 40. -
 R. MATUSZEWSKI: Niestety - niewypał. "Życie liter.", nr 41. 170

24 - 4 X D n i k u l t u r y G r u z i ń s k i e j, po raz pierwszy
 w Polsce. Zainaugurował je w sali Kongresowej PKiN w Warszawie.
 (koncert
 Z okazji "Dni" przybyła do Warszawy 26 IX gruzińska delegacja
 kulturalna z ministrem kultury GSRR D. J. Czchikwiszwili. Goście wręczyli ministrowi kultury i sztuki T. Galińskiemu 12 rysunków i obrazów polskiego malarza Z. Waliszewskiego, który całe niemal życie spędził w Gruzji.

Na "Tydzień kultury polskiej w Gruzji" (19 - 25 X) wyjechała do Gruzji polska delegacja kulturalna z wiceministrem kultury i sztuki K. Rusinkiem. Z okazji "Tygodnia" otwarto w Tbilisi wystawę p. n. "Inwencje ludowe w polskim wzornictwie przemysłowym". Od 19 X trwał festiwal polskich filmów. W związku z dniami kultury polskiej wydano szereg utworów pisarzy gruzińskich o Polsce, a nakładem "Sowietskaja Gruzja" ukazała się książka pt.: Proza i poezja polska. 171

27 Numer poetycki "Życia Literackiego".
 39 numer "Życia Literackiego" poświęcony został poezji współczesnej. Ma on wg Redakcji "obrazować sytuację poezji współczesnej, zarówno od strony osiągnięć twórczych jak i poprzez próby ujęć krytycznych." W numerze Parada poetów, tu wiersze: T. Kubiaka,

101759

111

W. Wirpszy, J. Ficowskiego, W. Woroszylskiego, A. Pogonowskiej, L. Elektorowicza, B. Koguta, A. Międzyrzeckiego, S. Czycza, S. Grochowiaka, J. B. Ozoga, T. Nowaka, B. Drozdowskiego, J. Harysowicza i M. Buczkówny. O poezji m. in. pisali: J. Kwiatkowski: Młoda poezja polska (1956 - 1959) i A. Kamińska: Nie to, kraj nowej poezji otwarty... 172

27 - 28 400 - l e c i e u r o d z i n S z y m o n a S z y m o n o - w i c z a. W b. Akademii Zamojskiej - obecnie Liceum Jana Zamoyskiego w Zamościu - odbyła się sesja naukowa w związku z rocznicą urodzin znakomitego poety polskiego Odrodzenia. W sesji wzięli udział uczeni z Warszawy, Krakowa, Poznania i Lublina. M. in. prof. dr L. Winniczuk z UJ mówiła o łacinie utworów Szymonowicza, doc. dr S. Papierkowski z KUL omówił niektóre właściwości języka Szymonowicza, prof. dr J. Dobrzański z UMCS przedstawił historię Akademii Zamojskiej i sylwetkę jej rektora Sz. Szymonowicza.

W tym samym czasie odbyła się w Zamościu zjazd wychowawców i wychowanków zamojskich szkół średnich. z okazji 40-lecia istnienia gimnazjum w Zamościu. 173

30 J u b i l e u s z W ł a d y s ł a w a J a n a G r a b s k i e - g o z okazji 40-lecia pracy pisarskiej został zorganizowany staraniem Stowarzyszenia "Pax". Uroczystość odbyła się w Teatrze Ateneum, w części artystycznej przedstawiono inscenizację Rapsodii świdnickiej. 174

30 O d z n a c z e n i a p o l s k i e h w y s t a w c ó w na Międzynarodowej Wystawie Książki i Sztuki Edytorskiej w Lipsku. Polska zajęła 4 miejsce (po NRD, ZSRR i CSRR). Złote medale otrzymali

polscy wystawcy: R. Glücksman - za całokształt działalności wydawniczej ze szczególnym uwzględnieniem monografii (Michałowski, Canaletto, Rzeźba nagrobna Wita Stwosza); Polskie Wydawnictwo Muzyczne za dzieło Muzyka Polskiego Odrodzenia, O. Siemaszkowa za ilustracje do książek dziecięcych. Złote medale przyznano również komitetowi polskiemu za udział w przygotowaniu do wystawy i wspólnej ekspozycji starodruków. Za prace graficzne w konkursie "Pokój świata" srebrny medal otrzymała M. Hiszpańska-Neumannowa. Złoty medal za układ i opracowanie graficzne bibliofilskiej edycji wiersza K. I. Gałczyńskiego Gołębie Warszawy (wyd. Nasza Księgarnia) otrzymał J. Wilkoń. 175

~~Michał Rusinek honorowym członkiem Brazylijskiej Akademii. Na dorocznej sesji w Paranie Academia de Letras Científica, Artistica, Literatura nadała godność członka korespondenta sekretarzowi generalnemu polskiego PEN-Clubu M. Rusinkowi. Godność przyznano polskiemu pisarzowi za zasługi na polu krzewienia międzynarodowej współpracy kulturalnej oraz za propagowanie w literaturze kultury Brazylii. 176~~

- Polskie filmy zdobyły liczne nagrody na międzynarodowych festiwalach. W Wenecji polski film Pociąg J. Kawalerowicza otrzymał nagrodę im. G. Meliesa, a L. Winnicka - wyróżnienie za kreację aktorską. Wyświetlany poza konkursem Popiół i diament A. Wajdy zdobył uznanie krytyki, filmowi przyznano specjalną nagrodę FIPRESCI (Międzynarodowej Federacji Krytyki Filmowej).

Na Festiwalu w Edynburgu wyróżnienia uzyskały dwa polskie filmy Biały niedźwiedź J. Zarzyckiego i krótkometrażówka A. Munka Spacerek staromiejski. 175

Telewizja szkocka przyznała specjalną nagrodę pieniężną W. Haupe i H. Bielińskiej za krótkometrażówkę Zmiana warty. 176

- "Teatr propozycji" w Szczecinie zamieniony został na stałą scenę eksperymentalną - satyryczną, z siedzibą w skrzydle Zamku Szczecińskiego. Teatr powstał staraniem dyrekcji Szczecińskich Teatrów Dramatycznych oraz Wydziału Kultury Prezydium WRN w Szczecinie. 177
- "Dedinske Divadlo". W ramach wymiany z Państwowym Teatrem Ziemi Mazowieckiej przyjechał do Polski Państwowy Teatr Objazdowy z Pragi. Goście przewidzieli w repertuarze: Preissowej Jej pasierbicę i Remarque'a Ostatni akt. Teatr czeski wystąpił w następujących miastach województwa warszawskiego i olsztyńskiego: Płońsku, Szczytnie, Ostródzie, Pasłęku, Pułtusku, Płocku, Mińsku Mazowieckim. Na zakończenie występów w Polsce teatr z Pragi dał parę spektakli w Warszawie. 178
- Muzeum Jana Kasprowicza w Inowrocławiu. Otwarte we wrześniu Muzeum Kasprowicza, gromadzi liczne pamiątki i eksponaty po wielkim poecie. 179
- Miejsca nawiedzone Włodzimierza Odjowskiego. Powieść wyróżniona na Ogólnopolskim Konkursie Literackim Wydawnictwa Łódzkiego.

Zainteresowanie książką, której recenzenci zarzucali zbyt-
nie uleganie wpływom egzystencjalistycznej literatury zachod-
nioeuropejskiej, wynikało stąd, że książka ^{że uchochita, ona za} ~~była~~ symptomatyczna
dla młodego pokolenia prozaików. Wg Z. Żabińskiego można ją uz-
nać za "sumę ^{mi)} tendencji eksperymentatorskich ^{pojawiających się wśród} tego pokolenia
^{młodych prozaików piących} piszącego « pod Butora » i « pod Camusa ».

E. BRYL. "Współczesność", nr 84. - A. KOWALSKA: Po ile mi-
łość? "Kierunki", nr 48. - B. WOJDOWSKI. "Współczesność", nr
1. - B. DANEK: Eksperyment schematyczny. "Twórcz." 1960 nr 2
s. 141 - 143. - J. WILHELMI. "Tryb. Ludu" 1960 nr 7. - Z. ŻA-
BICKI: Powieść. Opowiadanie. Reportaż. "Rocz. liter." 1958,
1959, 1960. W-wa 1964 s. 80. 120

- Bez taryfy ulgowej Artura Sanda-
u e r a.

Eseje i pamflety Sandauera budzące polemiki w trakcie ukazy-
wania się w prasie literackiej /zob. 1957/ /zebrane w to-
mie krytycy przyjęli dość niechętnie. "/.../ antybrązownicze
ambicje Sandauera - pisał w "Argumentach" H. Bereza - nie
przynoszą interesujących efektów. Po chwilowym wzburzeniu
opinii literackiej książka Sandauera nikogo nie skandalizuje.
/.../ Sama książka jest tylko dokumentem do poznania osobowo-
ści Artura Sandauera...". Wg Alicji Lisieckiej "Najsłabsze mie-
jsce krytyki sandauerowskiej: tendencyjne, wręcz obsesyjne wy-
szukiwanie mielizn, kampania przeciwko «nieuctwu», intelektu-
alnym i stylistycznym hybrydom, mimo że skomasowane w jedną
całość, nie czynią już wrażenia «skandalu» - ustępują miejsca
kampanii o nowoczesność." R. Matuszewski nazwał książkę feno-
menem, "który mógłby być rozpatrywany w świetle tezy Wacława
Nałkowskiego «o skandalach jako czynnikach ewolucji»." W dal-
szym ciągu swoich rozważań doszedł jednak do wniosku, że "...
polemiczny temperament krytyka, walory publicystyczne i cel-
ność wielu poszczególnych uwag analitycznych /.../ czynią z
/książki/ zjawisko dość w naszej krytyce niezwykle, przysło-
wiowy «kij w mrowisku». Toteż obok takich zjawisk, jak krytyka
postulująca Żółkiewskiego i «przyjaźnie towarzysząca» Wyki -

demaskatorstwo Sandauera na pewno zasługuje na należne mu miejsce w ogólnym wachlarzu postaw krytycznych, najbardziej znamienych dla omawianego przez nas okresu."

A LISIECKA: *Jubileusz krytyki (I)*. "Nowa kult." nr 49. - S. PIETRASZKO "Dobry" nr 50 -
W. SZYMANSKI: Dwaj panowie «S» czyli socjologia «limfatyczna» i sarkastyczna. "Tyg. powsz.", nr 51. - H. BEREZA: Zbiór pamfletów. "Argumenty" 1960 nr 5. - A. LISIECKA: O Sandauerze bez uprzedzeń. "Życie liter." 1960 nr 4. - A. KIJOWSKI: Środowisko czyli nienawiść. "Prz. kult." 1960 nr 5. - A. KIJOWSKI: Plebejskość czyli nowoczesność. "Prz. kult." 1960 nr 6. - J. MACIEJEWSKI. "Współczesność" 1960 nr 3. - W. SADKOWSKI. "Nowe Książki" 1960 nr 5 s. 280 - 282. - R. MATUSZEWSKI: Krytyka. Esej. Szkic. Felieton. "Roczn. lit." 1958, 1959, 1960. W-wa 1964 s. 189.

181

Modernizm polski Kazimierza Wyki, to poszerzona rozprawa doktorska autora z r. 1938 (której publikacji przeszkodziła wojna) uzupełniona przedwojennymi szkicami z problematyki modernizmu. "Mimo stosunkowo odległej daty powstania /.../ - pisał H. Markiewicz - pracę tę można i trzeba traktować jako wypowiedź współczesną. Można - bo zachowała w pełni aktualność naukową, trzeba - bo stała się jedynym przewodnikiem po wyznaczonym przez jej tytuł obszarze literatury." Książka przynosi nową interpretację zjawisk epoki przy zastosowaniu socjologicznej teorii pokolenia literackiego oraz istotne osiągnięcia w zakresie badania świadomości kulturalnej Młodej Polski. "Termin «modernizm» - kontynuował H. Markiewicz - pod piórem Wyki oznacza «wcześniejszą przygotowaną fazę twórczości pokolenia Młodej Polski tak związaną przede wszystkim z powstaniem indywidualizmu z odrodzeniem metafizyki, z przesyceciem rodzajów literackich liryzmem i symboliką». Wszystkie te zjawiska opisuje Wyka w sposób precyzyjny, subtelny i bogaty w obserwacje. Znakomite rozdziały tej książki to zwłaszcza analiza różnych form uczuciowości modernistycznej /.../, i głównych

środków wyrazu artystycznego, /.../." M. Głowiński nazwał modernizm Wyki "książką o dynamice przełomu literackiego, proponującą nowe ujęcie tego przełomu." "Wnioskiem wynikającym z toku rozważań zawartych w Modernizmie - pisał Głowiński - jest myśl, że w tak specyficznych sytuacjach kulturalnych jak przełomy literackie zjawiskiem konstytutywnym jest ściśle współistnienie elementów starych i nowych, że przewyciężenie tego, co należało do kierunku poprzedniego, dokonuje się na dwu drogach: albo przez bezpośrednią negację, albo - przypadek o dużo większej doniosłości historycznoliterackiej - poprzez wprowadzenie ele-

mentów negowanych w nowy kontekst, tak że stają się składnikiem nowego systemu. Wniosek ten zdaje się być jednym z najważniejszych osiągnięć teoretycznych Modernizmu polskiego."

Oddział PAN w Krakowie przyznał w grudniu 1960 (poz.) nagrodę naukową w dziale nauk humanistycznych m. in. K. Wyce za Modernizm polski.

Z. GREŃ: Dynamika nagiej duszy. "Życie Lit." 1959 nr 52. - /Id./ "Orka", 1960 nr 36. - J. EUKASIEWICZ: W stronę modernizmu. "Tyg. Powsz." 1960 z. 5. - W. MACIĄG: Wzór polonistycznych doświadczeń. "Twórczość" 1960 z 3 s. 72-77. - J. E. PŁOMIENSKI "Kierunki", Modernizm polski pod reflektorem badawczym. 1960 nr 13. - M. GŁOWIŃSKI. "Pam. Lit.", 1961 z. 3 s. 266-275. - "Nauka Pol." 1961 nr 1 s. 268 (notatka o nagrodzie/. - Z. PE-DZIŃSKI. Przegląd literacki. "Kamena", 1961 nr 2. - H. MARKIEWICZ: Literatura po roku 1864. "Rocz. Lit." Warsz. 1964 s. 260-261.

182

PAŹDZIERNIK

3 - 4 Biblioteka Naukowa w Płocku im. Gustawa Zielińskiego obchodziła 150-lecie swego istnienia. Biblioteka posiadająca w swych zbiorach ok. 50 tys. tomów pozostaje w gestii PAN.

183

ok. 4 René Marill Alberès w Polsce. Przybył do Polski krytyk, historyk literatury i pisarz francuski R. M. Alberès, autor m. in. wydanego w roku bieżącym Bilansu literatury XX w., w przekładzie M. Tazbira. R. M. Alberès wygłosił w Polsce kilka odczytów o współczesnej literaturze francuskiej w Krakowie, Warszawie i Łodzi.

184

ok 5 Nowe władze Klubu Krytyki Teatralnej. Na walnym zebraniu zwołanym w Warszawie Klub Krytyki Teatralnej działający przy Stowarzyszeniu Dziennikarzy Polskich,

uchwalił swój regulamin (w formie krótkiego statutu) oraz wybrał nowe władze. Prezesem klubu został wybrany dotychczasowy jego kierownik i organizator R. Szydłowski. Sekretarzem została Z. Sieradzka, a jako członkowie zarządu do władz Klubu weszli: E. Csato, J. Kott, T. Lutogniewski, J. Pomianowski, K. Puzyna, A. Wróblewski i K. Zbijewska.

Po sprawozdaniu, zaproszony na zebranie dyrektor zespołu do spraw teatru w Ministerstwie Kultury i Sztuki Jerzy Jasieński zapoznał zebranych z planami repertuarowymi na bieżący sezon, złożonymi przez teatry całego kraju.

185

- 14 Nadanie uczonym radzieckim tytułów członków rzeczywistych PAN. W ambasadzie PRB w Moskwie wręczono 14 wybitnym uczonym radzieckim dyplomy członków rzeczywistych PAN. Dyplomy otrzymali m. in. profesorowie: historyk literatury - W. Winogradow, historycy: J. Kosmiński i M. Tichomirow.

186

- 14 Jubileusz Michała Rusinka. Związek Literatów Polskich wspólnie z koleżeńskim komitetem zorganizował wieczór jubileuszowy z okazji 35-lecia pracy literackiej M. Rusinka. Jubilat odznaczony został Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. W związku z tą uroczystością nakładem Ludowej Spółdzielni Wydawniczej ukazała się broszura poświęcona omówieniu twórczości jubilata. (Michał Rusinek. 35-lecie pracy twórczej. W-wa).

Michał Rusinek pełni od 15 lat obowiązki sekretarza generalnego polskiego PEN-Clubu a ostatnio także wiceprezesa ZAIKS i Związku Literatów Polskich. Za zasługi na polu międzynarodowej współpracy kulturalnej Brazylijska Akademia Nauk w Paranie nadała M. Rusinkowi honorową godność członka korespondenta.

187

- 16 S i e d e m d z i e s i ę c i o l e c i e u r o d z i n
M a r i i D ą b r o w s k i e j. Związek Literatów Polskich
 urządził spotkanie z M. Dąbrowską z okazji 70-lecia jej urodzin.
 Pisarkę powitał prezes ZLP A. Słonimski, następnie przemawiali:
 J. Parandowski, J. Iwaszkiewicz i A. Międzyrzecki. J. Kreczmar
 odczytał niedrukowane opowiadanie M. Dąbrowskiej Szczęśliwa isto-
ta (ukazało się w październikowym numerze "Twórczości").

Biblioteka Narodowa zorganizowała wystawę poświęconą twórczości pisarki.

Wg relacjonowanych u nas sprawozdań z prasy francuskiej spośród licznych kandydatur na tegoroczną nagrodę Nobla - szanse mieli: francuski pisarz Andre Malroux i M. Dąbrowska. 188

- 18 N a g r o d y i w y r ó ż n i e n i a p r z y z n a n e
p r z e z M i n i s t r a O b r o n y N a r o d o w e j.
 Minister Obrony Narodowej gen. broni M. Spychalski na wniosek komisji nagród i stypendiów MON, przyznał doroczne nagrody i wyróżnienia za prace związane z dziejami oręża polskiego, współczesnym życiem wojska i zagadnieniami obronności kraju.

Za dzieło literackie, nagrodę w wysokości 30 000 zł przyznano W. Kotowiczowi za książkę Frontowe drogi oraz wyróżnienie w wysokości 10 000 zł H. Hubertowi za książkę Lenino.

Wyróżnienie w wysokości 10 000 zł przyznano Z. Flisowskiemu za opracowanie publikacji pt.: Westerplatte.

Wyróżnienia w wysokości 5 000 zł, przyznano także autorom pamiętników: J. Łyżwie za książkę Od Wisłoka do czarnej Elstery, S. Truszkowskiemu za książkę Mój wrzesień i G. Alefowi-Bolkowiakowi za książkę Gorące dni. Dalsze dwa wyróżnienia przyznano ppłk. J. Przymanowskiemu i ppłk. ^{Z.} Załuskiemu za całokształt działalności publicystycznej związanej z Ludowym Wojskiem Polskim.

Ponadto minister Obrony Narodowej przyznał 4 roczne stypendia dla historyków i literatów, mających na swym warsztacie prace związane z dziejami i współczesnym życiem Wojska Polskiego.

- 19 Zmarł tragicznie w Warszawie Ryszard Zengel (ur. 1938) utalentowany krytyk najmłodszego pokolenia, współpracownik m. in. "Nowej Kultury" i "Współczesności".

A. KIJOWSKI: Zmarł Ryszard Zengel. "Twórcz.", nr 12 s. 156. - J. KOTT: Ryszard Zengel. "Współczesność", nr 21 s. 2. - "Nowa Kult.", nr 46 /notatka/.

- ok 20 Konkurs na jednoaktówkę i małe formy estradowe ogłoszony w czerwcu 1959 przez Zarząd Oświaty i Kultury Głównego Zarządu Politycznego Wojska Polskiego został rozstrzygnięty. Jury w którego skład wchodził przedstawiciel ZLP, przedstawiciel Centralnej Poradni Amatorskiego Ruchu Artystycznego, przedstawiciel Związku Teatrów i Chórów Ludowych oraz przedstawiciel Głównego Zarządu Politycznego WP przydzieliło nagrodę J. E. Kucharskiemu za pracę pt.: W leśniczówce. Ponadto ^{przyznano} 5 wyróżnień. W konkursie na małe formy nie przyznano ani nagrody ani wyróżnienia.

- 20 Powstał Klub Poetycki "Różni". Staniem grona poetów powstał w Warszawie Klub Poetycki pod nazwą "Różni". "Klub nie opierając się na żadnym ekskluzywnym programie, pragnie stać się ośrodkiem krystalizacji postępowej myśli i twórczości poetyckiej i spełniać konstruktywną rolę w naszym życiu literackim. Klub organizować będzie liczne zebrania dyskusyjne poświęcone najżywotniejszym problemom literackim w kraju

i na świecie, wieczory poezji, spotkania z autorami". /Expr. wiecz.", nr z 18 X).

Pierwszy wieczór odbył się 20 X w Klubie Księgarza. Udział wzięli M. Buczkówna, J. Ficowski, A. Kamińska, St. J. Lec, B. Ostromecki, St. Pięta, A. Słucki i J. Śpiewak. 192

24 - 25 S e m i n a r i u m M ł o d y c h P r o z a i k ó w Z i e m Z a c h o d n i c h. W Poznaniu odbyło się pod patronatem miejscowego Oddziału ZLP dwudniowe Seminarium Literackie z zakresu prozy, przeznaczone dla młodzieży pisarskiej Ziem Zachodnich. Zorganizowano je w wyniku uchwały I Zjazdu Pisarzy Ziem Zachodnich w Świerklińcu (zob. poz. 102) powziętej w maju br. W ramach seminarium R. Karst wygłosił prelekcję o metamorfozach współczesnej prozy światowej, H. Bereza mówił o współczesnej młodej prozie polskiej, a A. Rogalski o prozie i krytyce. 193

25 N a g r o d a i m. W ł o d z i m i e r z a P i e t r z a k a. Jury nagrody w składzie prof. dr A. Klafkowski - rektor Uniw. im. Adama Mickiewicza w Poznaniu - przewodniczący; A. Bocheński, R. Brandstaetter, J. Dobraczyński, Wł. J. Grabski, J. Hagmajer, Z. Kossak-Szatowska, prof. dr. S. Skwarczyńska - przyznało tegoroczną nagrodę dla twórców zagranicznych w wysokości 15 000 zł - B. Marshallowi za całokształt twórczości literackiej.

8 XI Jury przyznało po raz drugi Nagrodę im. Włodzimierza Pietrzaka w wysokości 25 000 zł A. Górskiemu za całokształt twórczości literackiej. Nagrodę publicystyczną w wysokości 10 000 zł W. Jankowskiemu. Dwie nagrody młodych w wysokości 5 000 zł Sz. Balickiemu z Rybnika Śl. i A. Kowalskiej z Warszawy. 194

25 5 0 0 - n y (43) n u m e r "N o w e j K u l t u r y"

ukazał się w zwiększonej objętości. W numerze jubileuszowym pisali m. in.: J. Andrzejewski, H. Berez, K. Brandys, M. Brandys, ^{T. Breza,} J. Guze, P. Hertz, J. Iwaszkiewicz, P. Jasienica, M. Jastrun, T. Konwicky, M. Leja, R. Matuszewski, A. Międzyrzecki, B. Michałek, A. Rudnicki, A. Słonimski, K. T. Toeplitz, A. Wirth, K. Wyka, S. Żółkiewski. Z okazji jubileuszu w "Nowej Kulturze" zamieszczono dwa felietony poświęcone piśmie, obydwa w żartobliwej formie charakteryzowały ubiegły okres piśmi. ~~"Dziesięć lat żyje już «Nowa Kultura»". - Pisał T. Konwicky. - Przez cały ten czas obiecywaliśmy sobie stale, że po wstępnym rozrachunku zrobimy wreszcie dobre pismo. Co tydzień, na ogólnym zebraniu, przebiegał gwałtowny dreszcz odnowy, budziła się prze- można chęć czynu. Każdego roku pięćdziesiąt dwa razy inauguro- waliśmy pismo, które miało zadziwić ojczyznę i większą część Europy. Co z tego wynikło, można się przekonać nabywając za jed- ne 2,50 zł kolejny numer «Nowej Kultury»."~~

T. KONWICKI: Relax. "Nowa Kult.", nr 43. - KTT. /K. T. TOE- PLITZ/: Jubileusz. "Nowa Kult.", nr 43. 195

- Nagroda polskiego Oddziału PEN-Clubu dla węgierskiego tłumacza. Laureatem tegorocznej nagrody dla tłumacza literatury polskiej na języki obce został Węgier J. Mészáros. Nagrodę przyznano mu za całe- kształt twórczości przekładowej. W skład jury, któremu przewod- niczył J. Parandowski, wchodzili m. in.: W. Natanson, J. Przyboś, J. Zagórski, J. Zawieyski i Br. Zieliński.

J. Mészáros tłumaczył m. in. dzieła Sienkiewicza, Prusa, Orzeszkowej, Żeromskiego i Reymonta oraz wiele utworów polskich pisarzy współczesnych. 196

- Mieczysław Kafel wiceprzewodniczą-

cym Międzynarodowej Organizacji Badań Prasoznawczych (AIERI). Na Kongresie, który odbył się w Mediolanie z udziałem przedstawicieli 63 instytutów oraz uniwersytetów 35 państw z całego świata - wiceprzewodniczącym AIERI wybrany został Polak M. Kafel.

197

- Artystyczne zespoły amatorskie.

Centralna Poradnia Ruchu Amatorskiego przy Ministerstwie Kultury i Sztuki zbadała działalność zespołów amatorskich na terenie wojew. krakowskiego, łódzkiego i poznańskiego. Wyniki badań pozwalają ocenić szacunkowo liczbę istniejących w całym kraju amatorskich zespołów na ok. 10 000. Stwierdzono, że (z wyjątkiem miast wojewódzkich) na zbadanym terenie istnieją 1943 zespoły artystyczne, w tym 884 (45%) stanowią teatralne, 834 (43%) - muzyczne, 202 (10%) - taneczne, a 23 - plastyczne.

495 zespołów muzycznych (chóry i orkiestry) to zespoły miejskie, 339 - wiejskie. 701 zespołów teatralnych działa na wsi, zaś zespoły pieśni i tańca, dawniej najliczniejsze, stanowią teraz mniej liczną grupę. Najwięcej zespołów muzycznych posiada woj. poznańskie, w krakowskim przeważają zespoły teatralne, a w łódzkim zachowane są proporcje 1:1.

Największą grupę stanowią zespoły pracujące systematycznie (52% ogółu), a wśród nich I miejsce zajmują zespoły muzyczne i taneczne. Zespoły teatralne cechuje sezonowość. Jak wykazały badania zw. zawodowe posiadają 427 zespołów artystycznych (21,9%), rady narodowe - 384, ZMW - 221, Ochotnicza Straż Pożarna - 138, Spółdzielczość Pracy - 102. Zbadane zespoły skupiają 39 751 członków, z których 74% nie przekroczyło 30 roku życia.

198

LISTOPAD

2 Zmarł w Warszawie Wiktor Hahn (ur. 1871), profesor Uniwersytetu Warszawskiego, historyk literatury. (Dane bio-bibliograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. 1 s. 640 - 650).

S. VRTEL-WIERCZYŃSKI: Wiktor Hahn. "Sprawoz. Poz. Tow. Przyjaciół Nauk", z. 3 s. 274 - 279. 199

ok. 4 Laureaci nagród Towarzystwa Przyjaciół Polski - Radzieckiej za rok 1959. TPPR przyznało nagrodę m. in. L. Pasternakowi, tłumaczowi wierszy i pieśni ~~autorów~~ radzieckich. 200

6 20 rocznica aresztowania 180 profesorów krakowskich wyższych uczelni. W auli Uniwersytetu Jagiellońskiego odbyło się uroczyste zehranie, na które przybyli rektorzy, profesorowie i młodzież uczelni krakowskich. Po otwarciu zebrania przez rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego, głos zabrał b. więzień hitlerowskiego obozu w Sachsenhausen prof. dr St. Pigoń. Wspomnienie o losach grupy więźniów-naukowców, którzy przebywali w hitlerowskim obozie w Dachau, wygłosił prof. dr K. Piwarski. Na zakończenie odczytano listę nazwisk krakowskich pracowników nauki, którzy zginęli w obozie. 201

6 Odznaczenia zasłużonych dla m. Krakowa. Na sesji Rady Narodowej m. Krakowa udekorowano wysokimi odznaczeniami twórców i pracowników nauki, kultury i sztuki. Order "Sztandar Pracy" II klasy otrzymali: literat J. Meissner oraz prof. ASP, twórca pomnika grunwaldzkiego J.

Bandura; Krzyż Komandorski; Orderu Odrodzenia Polski - literat J. Wiktor. Kilkunastu osobom wręczono Oficerskie i Kawalerskie Ordery Odrodzenia Polski oraz Złote i Srebrne Krzyże Zasługi.

202

8 I I I W o j e w ó d z k i K o n k u r s L i t e r a c k i w K o s z a l i n i e ogłoszony w marcu 1959 przez Wydział Kultury WRN został rozstrzygnięty. Jury w składzie B. Kogut, E. Buczak i P. Bystrzycki postanowiło nie przyznawać pierwszej nagrody, dwie drugie po 2 500 zł otrzymali: Z. Kiwka, za obszerne fragmenty powieści Świt nad Parsętą i J. Nadolski, za cykl opowiadań pt.: Pisane karabinem. Dwie trzecie nagrody po 2 000 zł dostali M. Aluchna-Emelianow i T. Sokół (za zbiory wierszy). Ponadto jury wyróżniło nagrodami po 500 zł autorkę wspomnień Dom przy pl. Zwycięstwa - J. Zgrzebiecką oraz za zbiory wierszy: S. Missakowskiego, T. Pawlaka, Cz. Kuriatę, E. Hajduka i H. Rodkiewicz.

203

ok. 8 P i e r w s z e w y d a n i e Hamleta odnalezione we Wrocławiu. Badania prof. W. Chwalewika z Warszawy wykazały, że znajdujący się w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu egzemplarz szekspirowskiego Hamleta pochodzi z pierwszego wydania tego dzieła. Jest to duża rzadkość bibliofilska, na świecie istnieje tylko siedem egzemplarzy tego wydania z roku 1604-1605; trzy znajdują się w Wielkiej Brytanii, trzy w USA; siódmy we Wrocławiu.

204

ok. 8 "A n a b a s i s". Powstała w Warszawie grupa poetów młodszego pokolenia "Anabasis". Do grupy należą: J. Kulmowa, M. Szypowska, J. Jęmczyk, S. Kryśka, M. Ośmiałowski i A. Ściegienny. W manifestie - czy raczej programie - członkowie grupy piszą: "«Anabasis» nie jest szkołą i nie ma ambicji szkoły. Nie chcemy usta-

łać żadnych, choćby najbardziej atrakcyjnych reguł gry, które i tak później przyszłoby łamać. Łączą nas podobne, choć nie jednakowe poglądy na sprawy poezji". (Inf. "Nowa Kult.", nr 45). 205

- 8 P i s a r z e r a d z i e c y o l i t e r a t u r z e .
 A n k i e t a "N o w e j K u l t u r y". Redakcja "Nowej Kultury" zwróciła się do kilku pisarzy radzieckich z prośbą o odpowiedź na następujące pytania: 1) Co uważacie za najciekawsze wydarzenie w literaturze radzieckiej ostatniego dziesięciolecia?, 2) Jakie cechy są, waszym zdaniem, charakterystyczne dla pisarstwa młodych?, 3) Czy i w jakim stopniu nowe możliwości tematyczne literatury radzieckiej wymagają, waszym zdaniem, eksperymentów formalnych i na czym one miałyby polegać?, 4) Jakie dzieła współczesnej literatury zachodniej uważacie za interesujące i dlaczego te, a nie inne?, 5) Często czyta się w prasie radzieckiej, że literatura jest opóźniona wobec życia. Na czym, waszym zdaniem, polega to opóźnienie? Jakie widzicie środki jego przezwyciężenia?
 Interesujące odpowiedzi W. Inber, L. Martynowa i W. Niekrasowa zamieszczone zostały w numerze 45 "Nowej Kultury". 206

- 12 - 13 I I I O g ó l n o p o l s k i F e s t i w a l M ł o d e j P o e z j i odbył się w Poznaniu. Komitet Organizacyjny Festiwalu - grupa literacka "Wierzbak" poszerzony został w tym roku o redakcję tygodnika społeczno-kulturalnego "Od nowa". Na zjazd przybyło około 1000 młodych poetów oraz przedstawiciele starszego i ^{sredniego} pokolenia: Z. Bienkowski, K. Iłkiewiczówna, M. Jastrun, A. Międzyrzecki, J. Przyboś. W dyskusji młodzi twórcy ~~ustosunkowali się niechętnie do skrajności~~

(w poezji) domagając się ^{li} równocześnie swobody dla eksperymentu. Nagrodę za najciekawszy tom debiutancki otrzymał pośmiertnie A. Bursa, a wyróżnienia - J. Łukasiewicz, I. Iredeński, H. Poświatowska i T. Socha-Lisowska.

W czasie zjazdu odbyły się liczne spotkania literackie, Turniej Jednego Wiersza dla autorów nie posiadających debiutów książkowych, kiermasz wydawnictw poetyckich oraz spektakle poetyckie. W Turnieju Jednego Wiersza I nagrodę otrzymał M. Grześczak (Poznań), II nagrodę E. Stachura (Lublin), III nagrodę J. Jęczmyk (Warszawa). 207

- 15 Nagrody za rozwijanie amatorskiego ruchu artystycznego. Centralna Komisja Koordynacyjna przy Ministerstwie Kultury i Sztuki przyznała szereg nagród pieniężnych autorom, których twórczość w ciągu ostatnich dwu lat przyczyniła się do rozwijania amatorskiego ruchu artystycznego. Nagrody przyznano: H. Auderskiej, K. Banasiowi, N. Gołębskiej, S. Iłowskiemu, K. Jeżewskiej, M. Juroszkowi, M. Kann, M. Karwatowej, M. Kownackiej, L. Krzemienieckiemu, A. Maliszewskiemu, A. Nieborowskiej, ponadto nagrody otrzymali: A. Olcha, M. Rokoszowa, K. Salaburska, A. Skierski, M. Szablicka, P. Szewka, A. Wydrzyński, T. Żeremski. 208

- 21 15 - lecie pracy artystycznej Teatru im. J. Osterwy. Rozpoczęły się w Lublinie uroczystości związane z 15-leciem pracy artystycznej pierwszej sceny polskiej otwartej po wyzwoleniu kraju. W okresie piętnastolecia teatr dał łącznie ponad 4,5 tys. przedstawień, w tym 70 premier. 209

- ok. 23 Nagroda bułgarskiego PEN-Clubu.

Bułgarski PEN-Club przyznał nagrodę za najlepszy przekład z języka bułgarskiego na polski J. Śpiewakowi i A. Kamińskiej (za tłumaczenie bułgarskich pieśni ludowych pt. Oj lesie, le- sie zielony. W-wa 1956).

200

25-28 XI
1959 w W-wie
sesja nauki. posied-
zenie
Sobor -
K. B. B.

26 Zmarł w Lublinie Józef Nikodem Kłoso-
wski (ur. 1904), pisarz, członek rzeczywisty Związku
Literatów Polskich, odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Od-
rodzenia Polski, Srebrnym Krzyżem Zasługi. (Dane bio- biblio-
graficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. 2
s. 138 - 140).

T. KŁAK: Pamięci pisarza. "Kamena", nr 22 s. 2.

204

27 - 30 S p r a w y o s w i a t y , k u l t u r y i w y c h o w a n i a m ł o d z i e ż y d y s k u t o w a n e
były na wielu zebraniach poprzedzających I I I K o n g r e s
Z j e d n o c z o n e g o S t r o n n i c t w a L u d o w e -
g o. 6 XI obradowała Komisja Kultury i Sztuki Naczelnego Ko-
mitetu ZSL. Obrady poświęcone były projektowi uchwał w sprawie
kultury, oświaty, młodzieży i zdrowia. Dyskusja koncentrowała
się na takich zagadnieniach m. in., jak przedmiot, treść i
kierunek twórczości literackiej w Polsce oraz pomoc pisarzom
chłopskim w ich pracy.

Po podsumowaniu działalności Stronnictwa w dziedzinie oś-
wiaty, kultury oraz wychowania młodzieży, podkreślono "wielką
rolę społeczną i narodową oświaty w pomyślnym rozwiązywaniu
żywotnych spraw wsi polskiej." Sprawom kultury fragmenty swo-
ich wypowiedzi poświęcili J. Ozga-Michalski i Cz. Wycech. Oby-
dwaj mówcy stwierdzali, że "głównym zadaniem całego systemu
oświaty i kultury kraju /.../ jest gruntowne przygotowanie
młodzieży i dorosłych do wykonania ^{yw} zadań socjalistycznego bu-
downictwa. Zadanie to określa plan rozwoju Polskiej Rzeczpos-
politej Ludowej w latach 1959 - 1965".

- Konkurs na drobne formy literackie ogłoszony w marcu 1959 przez wydawnictwo "Nasza Księgarnia" i ZG Związku Nauczycielstwa Polskiego pod hasłem: Piękno i trud nauczycielskiej pracy został rozstrzygnięty. 19 nagrodzonych opowiadań "Nasza Księgarnia" opublikowała w książce pt.: Trudny siew, 1959. 213

- Piętnastolecie "Czytelnika". W listopadzie minęło piętnaście lat od chwili zorganizowania Spółdzielni Wydawniczej "Czytelnik". Z okazji tej rocznicy J. Okopień pisał w "Polityce" (nr 45): "W ciągu 15 lat Spółdzielnia Wydawnicza "Czytelnik" wydała 3 628 tytułów w nakładzie 64 767 000 egzemplarzy (w tym Brzechwa, Newerly i Orzeszkowa osiągnęli ponad milion, Kraszewski i Mickiewicz ponad dwa, a Żeromski aż 4 654 000 egzemplarzy) 30 serii wydawniczych. W ciągu minionego piętnastolecia "Czytelnik" wiernie odzwierciedlał zmieniające się tendencje w naszym życiu kulturalnym i wydawniczym. Utworami klasyków i pisarzy XX-lecia sycił powszechny głód książki. W pierwszym okresie powojennym wydawał monumentalne dzieła zbiorowe Mickiewicza i Żeromskiego, Gogola i Erenburga, Balzaca i Dickensa, a jednocześnie puszczał w świat tomy taniutkich, przeznaczonych dla masowego czytelnika serii bibliotek, podejmował ogromne wysiłki organizacyjne dla publikowania powieści i opowiadań o tzw. tematyce produkcyjnej, a kiedy czas pozwolił, wdarł się na niedostępny dlań dotąd teren zachodnioeuropejskiej i amerykańskiej literatury". 214

- Pięćdziesięciolecie istnienia Przemyskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W ciągu pół wieku istnienia Towarzystwo prowadziło na swoim terenie szeroką akcję naukową, wydało 8

tomów "Rocznika Przemyskiego", dotyczących przemyskiego regionu, doprowadziło do założenia miejscowego muzeum i biblioteki-archiwum oraz wydało wiele prac drukowanych, dotyczących dziejów lokalnych. W swoim obecnym roku jubileuszowym Towarzystwo wznowiło "Rocznik Przemyski", który liczy 258 stron druku i zawiera prace dotyczące 1 000-letnich dziejów Przemyśla, historii miasteczek danego regionu oraz historii ruchów chłopskich ziemi sanockiej lat 1638 - 1648. 215

- J u b i l e u s z J e r z e g o T o e p l i t z a. Teoretyk, krytyk i historyk filmu J. Toeplitz obchodził 50 rocznicę urodzin i 30-lecie pracy twórczej. Jest on autorem prac z dziedziny teorii i historii filmu w tym 3 tomowej Historii sztuki filmowej. Od 12 lat pełni funkcję prezesa Międzynarodowej Federacji Archiwów Filmowych i bierze udział w pracach jury licznych międzynarodowych festiwalu. 216

- S z k i c e o C o n r a d z i e M a r i i D a b r o w s k i e j. Na tom szkiców z lat (1914 - 1959) składają się drukowane w prasie literackiej wspomnienia, wywiady z pisarzem, recenzje z polskich przekładów Conrada, polemiki i dyskusje.

M. in. dyskusja w roku 1946 z J. Kottem "O Conradowskie pojęcie wierności i honoru" /zob. poz. / przypomniana teraz w recenzji J. Pregerówny, a skomentowana przez M. Orzelskiego, który w swoim polemicznym wystąpieniu napisał: "J. Pregerówna pisząc o tej dyskusji ograniczyła się do słusznej uwagi, iż Dąbrowska przypominała w niej, że dorobek elementarnych kryteriów etycznych mieści się w idei socjalistycznej i socjalizm się bez niego nie obejdzie. To prawda, ale niesprawiedliwością byłoby nie powiedzieć, że w tym sporze - z dzisiejszego punktu widzenia - racja była po stronie Kotta a nie Dąbrowskiej".

P. Hertz powitał książkę z entuzjazmem. Wg niego: "Książka Dąbrowskiej o Conradzie z dwóch względów jest fascynująca. Po pierwsze ukazuje jak powoli, z biegiem czasu rozszerzał się pogląd autorki na Conrada, /.../ Po drugie - książka o Conradzie jest nie tylko książką o Conradzie. Jest to przede wszystkim rzecz o istocie literatury, o tym co stanowi jej kamień węgielny. /.../ Do tej kategorii książek, które mogą się stać, używając określenia zastosowanego przez Dąbrowską do dzieł Conrada «przygodą duszy» całego pokolenia, zaliczyłbym - pisał Hertz - też i ostatnią książkę autorki Nocy i dni, a mianowicie

Szkice o Conradzie "

P. HERTZ: Z dziennika lektury. "Nowa Kult.", 1960 nr 5. - <
 J. PREGER: Dąbrowska, Conrad i nowocześni. "Polityka" 1960 nr 1;
 (polem.: M. ORZELSKI: O conradowskim pojęciu wierności i wiernoś-
ci... cytatom. "Polityka" 1960 nr 3). - J. WILKHELM: Stoicyzm i
stoicyzm. "Nowa Kult." 1960 nr 17. - " 217

GRUDZIEN

3 -6

X Zjazd Związku Literatów Pol-
 skich w Warszawie. Na obrady przybyli - wicepre-
 zes Rady Ministrów P. Jaroszewicz, minister Kultury i Sztuki T.
 Galiński oraz 78 delegatów wybranych na zebraniach 12 terenowych
 oddziałów PZL.

Po przyjęciu sprawozdania ustępującego Zarządu Głównego ZLP
 przemówienie wygłosił w imieniu rządu ^{premier} minister P. Jaroszewicz.
 "Nie jest moim zadaniem - powiedział m. in. - rozważać jakimi
 środkami pisarz osiąga to, że staje się ludziom bliski i potrzebny,
 że służy ich życiu i pracy, ich postępowej walce społecznej. Wy
 sami musicie wybierać tematy swych dzieł, wy sami też możecie wy-
 bierać i formę, która zdobędzie dla współczesnej książki polskiej
 te milionowe rzesze nowych (...) czytelników. Ja chciałbym wspo-
 mnieć tylko o niektórych zagadnieniach wielkiej wagi społecznej
 i wychowawczej, które czekają na pióro pisarza, na słowo poety,
 na pasję satyryka. Bolesnie odczuwamy wszyscy to, że obok ogromnej
 ofiarności podstawowych mas narodu /.../ - mamy do czynienia
 z hamującymi nasz postęp przeżytkami dnia wczorajszego - z sob-
 kostwem, oglądaniem się jedynie na doraźne korzyści, z owym cynicz-
 nym hasłem « śmierć frajerom » , które demoralizuje ludzi, prowa-
 dzi do okradania państwa i społeczeństwa." Po przemówieniu Jaro-
 szewicza, referat Pisarz a społeczeństwo wygłosił S. Żółkiewski.

Stwierdził on m. in., że "Ostatnie trzylecie obok wielu osiągnięć przyniosło alarmująco mało książek ideowo zaangażowanych, wyraźnie walczących o postęp przemian socjalistycznych w Polsce." W dyskusji jaka toczyła się po referacie za jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy uznano osłabienie działalności ZLP w ostatnich latach. Po Walnym Zjeździe w r. 1956 - jak przypomniano w dyskusji, władze związkowe ograniczyły działalność Związku do spraw zawodowych pisarzy i przestały zajmować się bezpośrednio tymi formami działalności związkowej, które miały charakter oceny, dyskusji ideowej czy artystycznej, wyrazem tego stanowiska była likwidacja Sekcji Twórczych, zaś kolejne zjazdy literatów w Poznaniu i Wrocławiu nie miały referatów sumujących i oceniających dorobek literacki.

W trzecim dniu obrad dokonano wyboru nowych władz. Prezesem ZLP został wybrany J. Iwaszkiewicz, wiceprezesami: P. Jasienica, J. Putrament, J. Zawieyski. Ponadto wybrano członków nowego Zarządu Głównego, komisji rewizyjnej, komisji kwalifikacyjnej i sądu koleżeńskiegó. W skład 14-osobowego Zarządu Głównego weszli: T. Breza, J. Brzechwa, M. Dąbrowska, T. Hołuj, P. Jasienica, A. Kowalska, L. Kruczkowski, A. Międzyrzecki, S. Otwinowski, S. Piętak, J. Putrament, A. Słonimski, J. Zawieyski, S. Żółkiewski.

Zjazd ZLP zarówno w czasie trzydniowych obrad jak i potem był w centrum zainteresowania wszystkich pism literackich i społeczno kulturalnych. S. Żółkiewski w artykule ogłoszonym w "Nowej Kulturze" pt. : Przygoda intelektualna czy walka ideowa (nr 48) pisał o problemie realizmu socjalistycznego, wyjaśniając jego jednostronne rozumienie i wskazując jego genealogie historyczne: "Jest antyhistoryczną niedorzecznością identyfikować

realizm socjalistyczny z nieudalnymi dziełami, które w drugim powojennym pięcioleciu były rezultatem hamujących rozwój sztuki błędów polityki kulturalnej w krajach socjalistycznych. W historii lit. realizm socjalistyczny określa złożony zespół zjawisk ideowych i artystycznych występujących w wielu krajach w ciągu przynajmniej pół wieku. Nazwą tą określa nie tylko twórczość Gorkiego, Szołochowa, Erenburga, Majakowskiego, Kruczkowskiego, Brechta, Aragona. Nazwą tą określa także ów swoisty proces np. przekształcania ideowego ekspresjonizmu, który doprowadził do nowej jedności stylistycznej, której przykładem jednym z bardzo wielu może być teatr Brechta i proza (także młodzieńcza) Erenburga." Zdaniem Żółkiewskiego realizm socjalistyczny - to szeroko pojęta metoda twórcza, metoda jednocząca bogactwo różnych konkretyzacji artystycznych, obejmująca dzieła pod względem stylu często niepodobne lecz bliskie ideowo. "Wydaje mi się - pisał Żółkiewski - że nie ci pisarze gorzkich ograniczeń są siłą decydującą w walce o zasadniczy kierunek rozwojowy sztuki naszej epoki. Tą siłą wydaje mi się realizm socjalistyczny właśnie ze względu na konsekwentne kształtowanie idei i form wyrazu literatury w związku z walką o postęp nie tylko artystyczny i jakoś wąsko autonomicznie pojęty rozwój poznania, ale w związku z rzeczywistą politycznie i społecznie określoną walką o nowe stosunki społeczne. /.../ W tym jak sądzę historycznie uzasadnionym wyborze siły głównej przemian ideowych nie zawiera się bynajmniej nawet cień braku zaufania czy echęci niedoceny doniosłej roli kulturalnej istotnych osiągnięć pisarzy, którzy nie uczestniczą bezpośrednio w procesie rozwojowym realizmu socjalistycznego. /.../ Nie te zjawiska jednak decydują o ideowej walce artystycznej naszego wieku. Bez rea-

lizmu socjalistycznego nie dochodziłaby do głosu w sztuce ideologia klasy robotniczej /.../ nie znajdowałby wyrazu najdonioślejszy fakt współczesności i jej kultury - budownictwo socjalistyczne. Bez realizmu socjalistycznego nie dokonywałaby się rzeczywista polaryzacja idei". 218

- 4 Nagrody literackie "Nowej Kultury".
Jury zespołu "Nowej Kultury" przyznało za rok 1959 dwie nagrody literackie w wysokości 15 000 zł każda. Otrzymali je: T. Konwicki za książkę pt. Dziura w niebie i K. Kumaniecki za dzieło pt. Cycceron i jego współcześni.

W czasie dyskusji jury brano pod uwagę ponadto następujące kandydatury do nagrody: W. Mach (Życie duże i małe), S. Zieliński (Statek zezowaty) K. Wyka (Modernizm), A. Sandauer (Bez taryfy ulgowej), M. Brandys (O królach i kapuście), A. Wালlicki (Osobowość i historia), A. Stawar (O Gałczyńskim), T. Hołuj (Koniec naszych czasów). 219

- 6 50 rocznica śmierci M. Konopnickiej.
W Warszawie obradował walny zjazd Towarzystwa im. Marii Konopnickiej. Towarzystwo powołane zostało do życia w roku 1958 w celu krzewienia kultu pisarki.

Sprawozdanie z działalności Towarzystwa złożył przewodniczący Zarządu Głównego St. Szwalbe. Jednym z głównych tematów obrad były przygotowania do obchodów związanych z przypadającą w październiku 1960 roku 50 rocznicą śmierci M. Konopnickiej.
/Zob. poz. 68 /60/. 220

- 7 Zmarł w Warszawie Artur Górski
(ur. 1870) pisarz i publicysta.

Z. KOSSAK. "Słowo powsz.", nr 284. - Z. LICHNIAK. "Kierunki", nr 52/53. - "Tyg. powsz.", nr 51 /Wspomnienie pośmiertne/. - "Życie Warsz.", nr 296 /notatka o zgonie, sprawozdanie z pogrzebu/. 228

12 P r a p r e m i e r a d r a m a t u P i e r w s z y
dzień wolności L e o n a K r u c z k o w s k i e -
 g o odbyła się w Teatrze Współczesnym w Warszawie. Reż. E.
 Axer, scenogr. W. Krakowski. Krytyka i publiczność przyjęła pre-
 mierę jako wielkie wydarzenie kulturalne. "Od dobrych trzech
 lat - pisał w "Nowej Kulturze" A. Wirth - życie artystyczne i
 umysłowe w naszym kraju rozwija się w oparciu o treści importo-
 wane. /.../ Trudno mówić nawet o kryzysie, bo kryzys znamionują
 zwykle jakieś realizacje nieudane, będące często koniecznym
 etapem rozwojowym. W dramaturgii rodzimej zapanowała natomiast
 od niejakiego czasu kłopotliwa pauza, całkowite zawieszenie
 piór. /.../ W tej sytuacji, niezbyt dogodnej dla autora drama-
 tycznego Leon Kruczkowski przypomina nam o istnieniu współczesne-
 go teatru polskiego". A. Wirth. dramat Pierwszy dzień wolności
 uznał za najbardziej "uniwersalistyczny" z dramatów Kruczkowskie-
 go "Chodzi w nim przecież - pisał - nie o zdefiniowanie w kate-
 goriach psychologicznych poczucia wolności, jakiego doznawali
 wyzwoleni z oflagu oficerowie, lecz o ukazanie wolności jako
 funkcji przymusu wywieranego przez jednych na drugich. Podstawą
 wolności - mówi Kruczkowski - jest możliwość wyboru". S. Treugutt
 napisał o Pierwszym dniu wolności: "To ciężko i serio napisana
 sztuka. Bardzo serio. Bez ułatwień technicznych i bez wymijania
 wątpliwości. Pierwszy dzień wolności, sztukę o konieczności
 wyboru, uważam za najważniejszy, najwięcej mówiący z dotąd na-
 pisanych dramatów Leona Kruczkowskiego".

A. WIRTH: Ostatni dzień wolności. "Nowa Kult.", nr 51/52.-

S. TREUGUTT: Próba wolności. "Prz. kult." 1960 nr 1.

222

ok 12 Laureaci nagrody - stypendium E. Hemingwaya. W PEN-Clubie w Warszawie odbyło się wręczenie nagród. Jury nagrody - stypendium Hemingwaya w składzie: J. Zawieyski, E. Kozikowski, B. Zieliński, M. Bechezyc-Rudnicka, M. Jastrun, W. Natanson, A. Słonimski i J. Rogalski przyznało dwie równorzędne nagrody (po 25 000 zł i 500 dolarów) za powieść Polska jesień J. J. Szczepańskiego i za Opowiadania greckie A. Kowalskiej.

Na nagrodę - stypendium im. E. Hemingwaya dla polskiego prozaika składa się: 1 000 dolarów oraz honorarium autorskie za każdorazową publikację w Polsce przekładu jego książki Zielone wzgórza Afryki.

223

ok 16 Nagrody "Przeglądu Kulturalnego". Jury nagród artystycznych "Przeglądu Kulturalnego" przyznało za rok 1959 następujące nagrody: w dziale poezji, prozy artystycznej i dramatu - A. Rudnickiemu za opowiadania ogłaszane w br. w "Przeglądzie Kulturalnym"; w dziale eseju - Cz. Bobrowskiemu za cykl pt.: Ekonomia na ekranie panoramicznym, w dziale plastyki - H. Tomaszewskiemu za twórczość graficzną. 224

27 Dwusetna rocznica urodzin Fryderyka Schillera została uroczyście uczczona przez PAN na specjalnym posiedzeniu naukowym zorganizowanym przez Komitet Neofilologiczny PAN. Wygłoszono dwa podstawowe referaty. Z. Żygulski mówił na temat Fryderyk Schiller wobec politycznych i umysłowych prądów swojej epoki, a S. Treugutt poruszył problem filiacji literackich w referacie pt. Fryderyk Schiller w korespondencji Krasińskiego.

225

27 Nagrody literackie "Życia Literackiego". Jury nagród "Życia Literackiego" przyznało dwie nagrody po 15 000 zł każda. Nagrodę za reportaż otrzymał Z. Kwiatkowski. Nagrodę za krytykę literacką A. Kijowski. Kontrkandydatami do nagrody reportażowej byli: W. Babinicz, M. Brandys, S. Kozicki, Cz. Ostańkiewicz, W. Zalewski. W wypadku drugiej nagrody brano również pod uwagę: A. Sandauera i A. Stawara. 226

- Nowe Komitety PAN. Na miejsce zlikwidowanego w listopadzie Zakładu Socjologii i Historii PAN w grudniu zostały powołane dwa nowe komitety: Komitet Kultury Współczesnej oraz Komitet Zagadnień Ekonomicznych i Społecznych Polski Ludowej.

Przewodniczącym Komitetu Kultury Współczesnej został prof. dr S. Żółkiewski, a zastępcą przewodniczącego - prof. dr J. Szczepański. Komitet grupuje 28 naukowców: jego celem jest prowadzenie badań kompleksowych dotyczących rozwoju kultury w Polsce Ludowej. 227

- Nagroda im. Tadeusza Mikulskiego. Instytut Badań Literackich PAN ufundował doroczną nagrodę im. Tadeusza Mikulskiego w wysokości 5 000 zł za najlepszą pracę naukową w zakresie historii literatury okresu Oświecenia. Nagroda ta przyznawana będzie młodemu pracownikom nauki (do 35 roku życia) z wyłączeniem profesorów i docentów. 228

- Nagrody Klubu Publicystów Międzynarodowych. Jury PKPM przyznało w r. 1959 m. in. następujące nagrody - J. Kowalewskiemu, stałemu korespondentowi "Trybuny Ludu" w Bonn, E. Osmańczykowi, zwłaszcza za cykl esejów poświęconych wyodrębnieniom problemów zagranicy (Spojrzenie z Moskwy) publikowanych w "Przeglądzie Kulturalnym". Jury

wyróżniło ponadto z uwagi na wysokie walory polityczne artykuł E. Osmańczyka pt.: Likwidacja wojny - to za mało.

229

- D o r o c z n e n a g r o d y a r t y s t y c z n e I s t o p n i a W o j e w ó d z k i e j R a d y N a r o d o w e j w B y d g o s z c z y uzyskali m. in. M. Turwid za całokształt twórczości; M. Szczęsna, reżyser Teatru Popularnego w Grudziądzu (45 lat pracy teatralnej), ^{w dziedzinie} publicystyki - M. Kędzierska, redaktorka "Gazety Pomorskiej"; za upowszechnienie kultury - J. Podgoreczny. 230

- N a g r o d y a r t y s t y c z n e m i a s t a T o r u n i a z a r o k 1 9 5 9 otrzymali: T. Niesiołowski za całokształt malarskiej twórczości artystycznej i pracę pedagogiczną; Z. Gardzielewski za wzór nowej czcionki zwanej "antyką toruńską" i za całokształt twórczości artystycznej w zakresie grafiki książkowej; I. Jaworzakowa za długoletnią pracę w bibliotekarstwie i upowszechnianie czytelnictwa oraz T. Tusiacki za pracę społeczną i działalność na polu amatorskiego ruchu teatralnego. 231

- W e s e l e w A t o m i c a c h Sławomira Mrożka oceniono jako jedną z ciekawszych książek bieżącego sezonu literackiego. Tom opowiadań dał okazję do podsumowujących wypowiedzi na temat dotychczasowej twórczości autora Słonia. J. Gazda napisał w "Polityce", że "Twórczość Sławomira Mrożka jest przykładem literatury zaangażowanej, mocno osadzonej we współczesnej rzeczywistości, wrażliwej na podstawowe konflikty epoki, na sprawy nurtujące zarówno jednostkę jak i społeczeństwo". W większości jednak wypowiedzi dominowały uwagi na temat warsztatu pisarskiego Mrożka. O stylistyce Wesela w Atomicach pisał obszernie J. J. Lipski w "Nowej Kulturze". A. Kijowski w "Twórczości" swoją recenzję rozpoczął od stwierdzenia, iż punktem wyjścia prozy Mrożka jest zawsze parodia. Proza Mrożka jest udana / w znacze-

niu «udawać»). Pisał. - Jest parodią i nigdy nie przestaje być parodią. O randze tego, co Mroźek pisze, rozstrzyga to, co Mroźek parodiuje". Wg Kijowskiego istnieją dwie naczelne zasady jego pisarstwa. Pierwszą jest rozdymanie "od absurduⁿⁱ małych felietonowych absurdzików infantylnych, dziennikarskich. I jej punktem wyjścia jest parodia dziennikarska. Zasadą drugą jest sprawozdanie absurdu wielkiego, zasadniczego, kosmicznego do jego postaci prostej, dziecinnej. I punktem wyjścia jest parodia literatury. Obydwa « chwyty» mieszają się ze sobą. Mroźek poruszając się nieustannie wśród konwencji stylistycznych, artystycznych, wśród myślowych i obyczajowych zaskorupień, miesza je wszystkie ze sobą, tworząc przedziwny amalgamat głupstwa uszlachetnionego, wzniosłości ogłupionej zestarowiecczonej nowoczesności i unowocześnionej staroświeckości."

J. GAZDA: Absurd w służbie realizmu. "Polityka" 1960 nr 7. -
 J. IWASZKIEWICZ: "Życie Warsz." 1960 nr 51. - A. KIJOWSKI: Nowe
 opowiadania Mrożka. "Twórczość" 1960 z. 3 s. 123-124. - J. J.
 LIPSKI: Widmo Mrożka. "Nowa Kult." 1960 nr 11. - T. LISIECKA:
Mrozek na nowej drodze. "Życie Lit." 1960 nr 22. - C. ROWIŃSKI:
Wesele w Atomicach. "Nowa Kult." 1960 nr 7. - J. WILHELMI. "Tryb.
 Ludu" 1960 nr 44. - B. WOJDOWSKI: Mrozek & Daniel Mróz.
 "Współcz." 1960 nr 10. - S. ZIELIŃSKI: "Nowe Książki" 1960 z. 9.

239

- **Wizyty przedstawicieli świata kulturalnego z zagranicy.** Zob. poz. 10, 23, 30, 70, 71, 87, 111, 180, 185.
 Ponadto Polskę odwiedzili:
- Z Czechosłowacji w czerwcu 8 osobowa delegacja wyższych uczelni. Przewodniczył delegacji wiceminister szkolnictwa i kultury doc. dr V. Kristek. Członkami delegacji byli redaktorzy i prorektorzy uczelni czechosłowackich.
- Z Finlandii przybyła do Krakowa dziennikarska fińska 6 X Alli Julia Tolvanen, redaktorka naczelna fińskiego tygodnika "Naisten maailma". Celem wizyty było zapoznanie się z problematyką kształcenia w Polsce dziennikarzy.

Z Francji 1 VI na zaproszenie ZLP przyjechała Rosa Bailly, założycielka działającego przed wojną Stowarzyszenia Przyjaciół Polski.

Z Grecji na zaproszenie ministra Kultury i Sztuki przybył w lipcu Spiros Melos pisarz i dramaturg, prezes Akademii Greckiej w Atenach.

Z Holandii przybył do Polski w maju Nico Rost pisarz i publicysta dla zebrania materiałów do książki o J. Korczaku.

Z Niemiec przyjechał do Polski na kwiecień tłumacz twórczości A. Mickiewicza dr Hermann Buddensieg, redaktor czasopisma "Mickiewicz-Blätter".

Ze Szwecji przybyła 9 X 19 osobowa delegacja kulturalna złożona z przedstawicieli nauki, oświaty, bibliotekarstwa, muzyki i filmu pod przewodnictwem dr Gunnara Ahlströma, wicedyrektora Instytutu w Sztokholmie. W skład delegacji wchodził również Z. Westrup-Przybyszewski, syn S. Przybyszewskiego.

Z Wietnamu przyjechali w kwietniu do Polski pisarze wietnamscy: Danj Thai Mai, Hoang Trung Thong.

Z Węgier przybył w lipcu prof. dr Bela Sulan slawista węgierski dla zebrania materiałów do pracy Wyrazy węgierskie w języku polskim.

Z Włoch przybył w październiku prof. Carlo Verdiani slawista. Celem wizyty było zebranie materiałów do Antologii współczesnej poezji polskiej.

Z ZSSR w ramach wymiany kulturalnej w listopadzie przybyła delegacja pisarzy radzieckich, m. in. A. Demiontiew, S. Orłow, E. Truszczenko i M. Żiwow.

RUCH WYDAWNICZY

C h a r a k t e r y s t y k a s y t u a c j i w y d a w n i -
c z e j r o k u. Produkcja wydawnicza roku 1959 w dużej mierze
była kosekwencją reformy sprzedaży książek obowiązującej od
stycznia 1958 r. "Wydawcy - pisał A. Bromberg - dopiero od r.
1958 oparli swoją pracę na analizie możliwości sprzedaży, do-
stosowali nie tylko nakłady, ale również założenia programowe
do istniejących potrzeb czytelniczych. Nowe założenia polityki
wydawniczej /.../ stawiały zadanie wszechstronnego popierania
i upowszechniania dzieł najcenniejszych ze względu na wartości
wychowawcze i artystyczne, ale dopuszczały szerszy niż dawniej
wybór autorów, dzieł i tematów cennych dla rozwoju kulturalnego
kraju. /.../ Nigdy w naszej historii nie rozwinęła się tak
szeroko inicjatywa wydawcy - powstają setki serii wydawniczych,
nowych tytułów, edycji." (Ruch wydawniczy w Polsce w latach
1958 - 1960. "Rocz. liter. 1958, 1959, 1960", W-wa 1964 s. 619)

Cechą charakterystyczną dla produkcji roku 1959 było nie-
wielkie obniżenie wysokości planów wydawniczych w zakresie li-
teratury pięknej, wzrosła natomiast ilość dzieł naukowych. W
roku 1959 zrealizowano wydanie pierwszych encyklopedii, które
przyjęte były z dużym zainteresowaniem. Mała encyklopedia pow-
szechna PWN (zob. poz. 76) osiągnęła 2 500 subskrybentów
i łączną sprzedaż 400 000 egzemplarzy. Zapoczątkowała ona serię
encyklopedii popularnych i opracowań informacyjnych z różnych
dziedzin wiedzy.

Ogółem ukazało się w roku 1959 6 613 książek w nakładzie
94 mln. egzemplarzy. Z literatury pięknej ukazało się 651 książ-
kę w nakładzie 10,4 mln. egzemplarzy.

Najważniejsze wydawnictwa zajmujące się produkcją literacką, to jak w latach poprzednich 11 oficjalnych wydawnictw literatury pięknej oraz cztery działy literackie w wydawnictwach o innych zadaniach podstawowych: Wydawnictwo Obrony Narodowej (MON), Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza (LSW), Ossolineum i "Książka i Wiedza". Znamiennym zjawiskiem już dla roku 1958 a także dla 1959 było rosnące znaczenie wydawnictw literatury pięknej, związanych ze środowiskiem pozawarszawskim. Szczególnie wyraźnie wzrosła produkcja książek w wydawnictwach: Morskim, Poznańskim i Śląskim.

Najważniejsze serie literackie. W roku 1959 powstały trzy nowe serie wydawnicze. Dwie z nich były inicjatywą Państwowego Instytutu Wydawniczego: Jarzębina i Biblioteka Poezji i Prozy. Seria beletrystyczna Jarzębina wydawana była w porozumieniu z redakcją tygodnika "Kobieta i Życie", w ciągu roku w ramach serii ukazały się dwa przekłady: Ch. Brontë Dziwne losy Jane Eyre, z angielskiego, i E. Vittoriniego Erica. - Garibaldynka przekład z włoskiego. Następna seria Biblioteka Poezji i Prozy zgodnie z założeniem Wydawnictwa obejmuje utwory klasycznej literatury polskiej i obcej, wydawane w luksusowej oprawie edytorskiej. Trzy pierwsze tomy serii ukazały się w roku 1959: Poeci renesansu (antologia w oprac. J. Sokołowskiej), Boska komedia Dantego (w przekładzie E. Porębowicza) i Liryka Słowackiego (w oprac. P. Hertza i M. Bizana). Trzecią serią powstałą w roku 1959 była Biblioteka Pisarzy Śląskich wydawana przez Instytut Śląski w Katowicach. Pierwszą książką serii było Wywłaszczenie, dramat śląski w 5 aktach J. N. Jaronia (wznowienie z roku 1913). Biblioteka Pisarzy Śląskich kontynuowała cykl wydawnictw o tej samej naz-

wie rozpoczęty w roku 1936 przez Instytut Śląski w Katowicach. Biblioteka ma obejmować dwie serie, w jednej będą zawarte dzieła dawnej literatury śląskiej (do końca XVII w.) w drugiej dzieła wieku XIX i XX. Ponadto w ciągu roku kontynuowane były serie wydawnicze, zapoczątkowane w latach ubiegłych. M. in. w Państwowym Instytucie Wydawniczym: Klub Interesującej Książki (KIK), w Czytelniku: Biblioteka dwudziestolecia, Biblioteka Satyry oraz Seria z Jamnikiem, w Iskrach: Biblioteka Stańczyka, Biblioteka Niezapominajki i Klub Srebrnego Klucza, Nokoło Świata, w wydawnictwie Śląsk: Biblioteka Śląskiego Funduszu Literackiego ZLP w Katowicach, Biblioteka Karola Miarki, Biblioteczka Okręgu TRZZ (Towarzystwa Rozwoju Ziemi Zachodnich) w Opolu, Opolska Biblioteczka Literacka, w Wydawnictwie Łódzkim: Biblioteka Poetów i Biblioteka Laureatów Nagrody Literackiej, w Wydawnictwie Lubelskim: Biblioteka Kamieny, w Wydawnictwie Poznańskim: Szczecińska Biblioteczka Debiutów, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza kontynuowała wydawanie Biblioteki Powieści i Romansów, Biblioteki Pisarzy Chłopskich i Biblioteki Teatrów Ludowych, w dalszym ciągu ukazywała się tania seria Biblioteki Powszechnej, Ossolineum wydawało Naszą Bibliotekę i Bibliotekę Narodową. Ponadto prace naukowe ukazywały się w stałych seriach publikowanych przez Towarzystwa i instytucje naukowe oraz Komitety i Komisje Polskiej Akademii Nauk m. in. Studia Historycznoliterackie (IBL PAN, wyd. Ossolineum), Książka w dawnej kulturze polskiej - (IBL PAN, wyd. Ossolineum), Z Prac Komisji Naukowej Obchodu Roku Mickiewiczowskiego (PAN, wyd. Ossolineum), Materiały Bibliograficzne (IBL PAN, wyd. Ossolineum). W zakresie teorii literatury kontynuowana była wydawana przez IBL PAN seria: Poetyka. Zarys encyklopedyczny.

Wydania klasyków. W kontynuacji rozpoczętych wcześniej wydań zbiorowych klasyków literatury polskiej ukazały się w roku 1959 następujące pozycje: J. Iwaszkiewicz: Dzieła. T. 7: Opowiadania; B. Leśmian: Z pism ... Szkice literackie. Oprac i wstęp: J. Trznadel; J. I. Kraszewski: Cykl powieści historycznych obejmujących dzieje Polski. Przewodn. kom. red. J. Krzyżanowski i W. Danek. T. 2, 5, 10, 12, 13, 17, 18, 23, 26, 27, 29; A. F. Modrzewski: Dzieła wszystkie. Przewodn. kom. red. S. Żółkiewski. T. 5; L. H. Morstin: Z pism... T. 1 i 2; W. Sieroszewski: Dzieła. Red. A. Lam i J. Skórnicki. T. 8, 15, 16; J. Tuwim: Dzieła. T. 4; S. Wyspiański: Dzieła zebrane. T. 5, 7 i 8; T. Boy-Żeleński: Pisma. Seria III, T. 17 i 18.

W całości wydano wybory następujących pisarzy: Ł. Opaliński: Wybór pism. Oprac. S. Grzeszczuk. Bibl. Narod. Seria 1, nr 172; J. Słowacki: Utwory wybrane. T. 1 - 2. Posłowie: S. Treugutt; G. Zapolska: Dzieła wybrane. Red. E. Korzeniewska. Cz. 1 - 2. Oprac. E. Korzeniewska i J. Czachowska. Ukazało się również 3 powojenne wydanie Dzieł J. Słowackiego w 14 tomach przygotowane w związku z rokiem Słowackiego (zob. poz. 70) przez Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza.

Ponadto wśród wielu publikacji samodzielnie wydanych ukazały się m. in. pozycje: K. Brodziński: Dzieła. T. 1 i 2; A. Mickiewicz: Pan Tadeusz... w wydaniu "Arkad" i "Czytelnika"; A. Mickiewicz: Wiersze; Poeci Renesansu. Antologia. Oprac. J. Sokołowska; J. Słowacki: Liryki. Oprac. M. Bizon i P. Hertz; Zbiór poetów polskich XIX wieku. Oprac. P. Hertz; Deotyma; Panienska z okienka; sześć powieści A. Dygasińskiego; T. T. Jeża: Pamiętniki starającego się i Szandor Kwacz, A. Konara Siostry Malinowskie, M. Konopnickiej m. in.; Miłosierdzie gminy;

Bankructwo

J. Korczaka Behaterstwo Małego Dżeka; J. Korzeniowskiego Ko-
llokacja; J. I. Kraszewskiego Kilkanaście powieści; trzy
powieści E. Orzeszkowej; B. Prusa Lalka T. 1 - 2 i Sieroca
dola; L. Rydla Ferenike i Pejsidoros; H. Sienkiewicza: Potop,
Quo vadis, Rodzina Połanieckich, W pustyni i w puszczy; ^{Wj}Sie-
roszewskiego: Bajka o żelaznym wilku; G. Zapolskiej Janka;
trzy powieści E. Żmijewskiej. W zakresie dramatu wydano m. in.
Dramaty staropolskie. Antologia. Oprac. J. Lewański; A. Fre-
dro: Dożywocie; J. Kochanowski: Odprawę posłów greckich; Z.
Kraśniński: Nie-boską komedię. Bogatą literaturę wspomnieniową
i pamiętnikarską reprezentowali w roku 1959: F. S. Dmochowski,
F. Hoesick, M. Karłowicz, F. Kopernicki, L. Krzywicki, W. Le-
wandowski, S. Morawski, K. C. Norwid, J. Potocki, S. Przyby-
szewski, W. Sieroszewski, S. Wasylewski.

W z n o w i e n i a u t w o r ó w z l a t 1 9 1 8 -
- 1 9 3 9. Wznowienia powieści ukazywały się przeważnie w
wydawanej przez Czytelnik Bibliotece Dwudziestolecia m. in.:
Z. Bartkiewicza Historia jednego podwórza, G. Jareckiej Stare
grzechy, Z. Kisielewskiego Poranek, Z. Uniłowskiego Człowiek
w oknie, ponadto wznowiono: opowiadania M. Choromańskiego p.t.:
Kobieta i mężczyzna, M. Dąbrowskiej Noce i dnie, W. Gąsio-
rowskiego Huragan, P. Gojawiczyńskiej Dziewczęta z Nowolipek,
J. Kurka Grypa szaleje w Naprawie, Z. Nałkowskiej Granicę,
S. Otwinowskiego Życie trwa cztery dni, J. Parandowskiego
Niebo w płomieniach, Przedmieście. Wybór pism zespołu lite-
rackiego "Przedmieście", M. Wańkowicza Na tropach smętka.

L i t e r a t u r a w s p ó ł c z e s n a. Poza licznymi
wznowieniami w zakresie prozy wydano m. in. utwory: J. Andrze-
jewskiego Niby gaj (zob. poz. 90), T. Berowskiego Wybór o-
powiadań (zob. poz. 119), K. Brandysa Wspomnienia z teraźniej-

15/59. 177

L i t e r a t u r a w s p ó ł c z e s n a. Poza licznymi wznawieniami w zakresie prozy oraz reportażu wydano m. in. utwory: J. Andrzejewskiego Niby gaj (zob. poz. 90), A. Bahdaja Order z księżycy, J. Baranowicza Ludzie i świętki, L. Bartelskiego Droga na Glockner, H. Boguszewskiej i J. Kornackiego Zielone lato 1934, T. Borowskiego Wybór opowiadań (zob. poz. 119), K. Brandysa Wspomnienia z teraźniejszości, R. Bratnego Szczęśliwi torturowani i Niespokojne tropy, R. Cabaja Nihil novi, M. Choromańskiego opowiadania Kobieta i mężczyzna oraz powieść pt.: Szpital Czerwonego Krzyża, B. Czeszki Przygoda w kolorach, M. Dąbrowskiej Szkice o Conradzie (zob. poz. 215), J. Dobraczyńskiego Przyszłym rozłączyć, W. Dunarowskiego Znaki na sosnach i inne opowiadania, K. Filipowicza Ciemność i światło, S. Flukowskiego Płomień róży, L. Gomulickiego Ucieczkę i Wieczory nad łódką, B. Hamery Chodzenie ze strzelbą, J. Hena Bicie po twarzy i inne opowiadania, M. Jarochońskiej Najgorsza chwila życia i Niemilosierni, E. Kabatca Za dużo słońca, W. Karczewskiej Czarne konie oraz Odejście, A. Kijowskiego Oskarżony, S. Kisielewskiego Opowiadania i podróże, B. Koguta Rudy Mojżesz, T. Konwickiego Dziura w niebie (zob. poz. 120), J. Kornackiego Kręgle i kule, Anny Kowalskiej Safona, K. Koźniewskiego Zimowe kwiaty, J. Kurek Gwiazda spada, M. Leji Histeryczka (zob. poz. 29), trzy powieści S. Lema: Eden, Inwazja z Aldebarana, Sledztwo, J. Lovella Cud się zdarzył, W. Macha Życie duże i małe (zob. poz. 121), dwie powieści Machajki Kto następny? i Raport nie będzie wysłany, H. Malewskiej Opowieść o siedmiu mędracach, G. Morcinka Czarna Julka i Victoria, J. Mortona Wielkie przygody małego ancykrysta, S. Mrożka Wesele w Atomicach (zob. poz.), W. Odojewskiego Miejsca nawie-

110

dzony (zob. poz. 182), J. B. Ozoga Chustka, T. Parnickiego Słowo i ciało, E. Paukszty Gdzie diabeł mówi dobranoc, S. Piętaka Upragnione losy, J. Putramenta Fiołki w Neapolu, Rey Sydora Księga rozbiórów, A. Rudnickiego Krowa, W. Rymkiewicza Carewicz na ulicach Krakowa, S. M. Salińskiego Jedenasty list Kamilli Colon oraz La Paloma, A. Słonimskiego Portret z pamięci, J. S. Stawińskiego Sześć wcieleń Jana Piszczyka, A. Sterna Zabawa w piekło, E. Szelburg Zarembiny Miasteczko aniołów, W. Szewczyka Wyprzedaż samotności, A. Świdorskiej Prometeusz i perleczka, O Terleckiego Opowieść Włoszki, M. Wańkowicza Hubalczycy, J. Wiktora Miłość wśród płonących wzgórz. T. 1-2, J. Wołoszynowskiego Opowiadania podolskie, H. Worcella Widzę stąd Sudety, L. i Z. Woźnickich Dortmundzkie opowieści, S. Wygodzkiego O świącie, S. Zielińskiego Statek zezowatych.

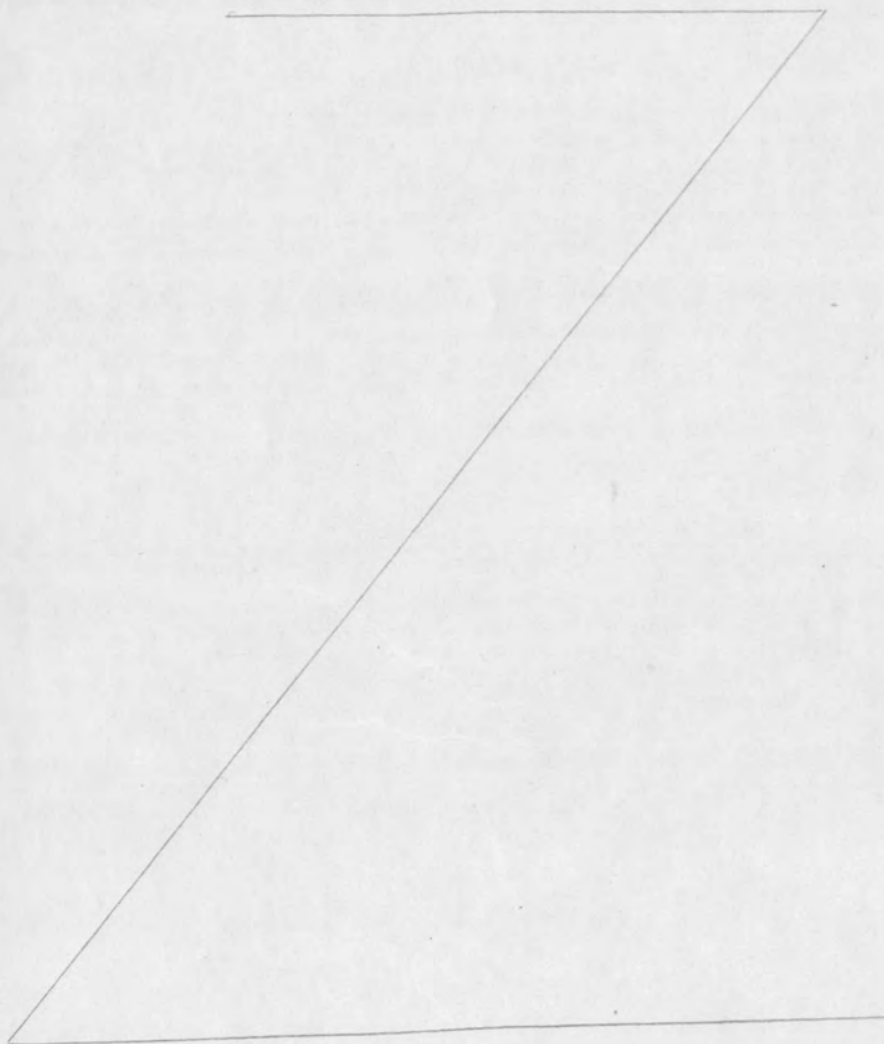
W zakresie p o e z j i współczesnej ukazały się m. in. zbiorki: M. Białoszewskiego Rachunek zachciankowy (zob. poz. 27), Z. Bieńkowskiego Trzy poematy, W. Broniewskiego Poezje, M. Buczkówny Dalekie z pobliza, S. R. Dobrowolskiego A jeśli komu droga, S. Grochowiaka Rozbieranie do snu, J. Harasymowicza Genealogia instrumentów, E. Herberta Antykwariat liryczny, erotyki, M. Hillar Prośba do macierzanki, K. Iłakowiczówny Lekkomyślne serce, R. Iredyńskiego Wszystko jest obok, J. Iwaszkiewicza Liryki, M. Jastruna Genezy, T. Kubiaka Trędowaty u wrót raju, J. Ozgi Michalskiego Polska. Poemat dla współczesnych i Światowid, A. Rymkiewicza Poematy i wiersze, T. Nowaka Psalmy na użytek domowy, W. Słobodnika Ciążar ziemi i Nowy wybór wierszy, A. Słonimskiego Nowe wiersze, A. Słuckiego Promienie czasu, T. Śliwiaka Co dzień umiera jeden bóg, J. Zagórskiego Krawędź.

Z dziedziny d r a m a t u w roku 1959 ukazały się jedynie dwie pozycje: M. Choromańskiego Cztery sztuki bez znaczenia

153
i J. Litwiniuka Opera o Krzysztofie Kolumbie.

Saa t y r ę reprezentowali m. in. J. Afanasjew Mucha i
Anioł, S. J. Lec Kpię i pytam o drogę, Myśli nieuczesane, Z
tysiąca i jednej fraszki, S. Mrożek Wesele w Atomicach, L. Pa-
^(zob. poz. 2280)
sternak Figa z makiem z Pasternakiem, W. Słobodnik Bez figowego
listka, J. Sztaudynger Krople liryczne, Wiech Rodzina Mertusia-
ków, K. Wyka Duchy poetów podsłuchane.

N a u k a o l i t e r a t u r z e. W zakresie teorii litera-
tury wydano w roku 1959 prace następujące: K. Górski: Z historii

140/59
N a u k a o l i t e r a t u r z e. W zakresie teorii literatury wydano w roku 1959 prace następujące: K. Górski: Z historii

i teorii literatury; Metryka grecka i łacińska. Praca zbiorowa pod red. M. Dłuskiej i W. Strzeleckiego, w serii IBL PAN - Poetyka. Zarys encyklopedyczny. Z prac historycznoliterackich ukazały się m. in.: 1) Literatura staropolska: Drukarze dawnej Polski. Oprac. A. Gryczowa, K. Korotajowa i W. Krajewski, w serii IBL PAN Książka w dawnej kulturze polskiej, B. Kurbiśówna: Dziejopisarstwo wielkopolskie XIII i XIV wieku; T. Witczak: Teatr i dramat staropolski w Gdańsku. Bibl. Gdańska. - 2) Literatura Oświecenia: E. Aleksandrowska: Zabawy przyjemne i pożyteczne. 1770 - 1777, w serii IBL PAN Książka w dawnej kulturze polskiej. - 3) Romantyzm: Większość pozycji związana była z obchodem Roku Słowackiego (zob. poz. 70). Ponadto ukazały się: J. Kijasa Michał Czajkowski pod urokiem Mickiewicza, Rozprawy i Studia, t. 12; S. Kolbuszewskiego Romantyzm i modernizm. Zeszyty naukowe, seria B, nr 1; O języku Adama Mickiewicza, w serii PAN - Z prac Kom. Nauk. Obchodu Roku Mickiewiczowskiego; S. Skwarczyńskiej Schillera trzy opracowania "Nieboskiej komedii"; M. Straszewskiej Czasopisma literackie o Królestwie Polskim w latach 1832 - 1848. Cz. 2. 1840 - 1848, w serii IBL PAN - Studia historycznoliterackie, t. 23. - 4) Literatura po roku 1864: J. Baculewski: Zarys literatury polskiej po powstaniu styczniowym; Z. Falkowski: Przed wszystkim Sienkiewicz; A. Hutnikiewicz: Twórczość literacka S. Grabińskiego. 1887 - 1936; A. Nofer: Henryk Sienkiewicz; S. Sandler: Andrzej Strug wśród ludzi podziemnych; A. Stawar: O Gałczyńskim (zob. poz. 160); J. Stradecki: Julian Tuwim; K. Wyka: Modernizm polski. Ponadto ukazała się ostatnia pozycja serii IBL PAN Materiały Bibliograficzne: Tydzień 1893 - 1906 w oprac. F. Lichodziejewskiej i Na ziemi naszej 1909 - 1911 w oprac. A. Radkowskiej.

Z zakresu krytyki literackiej ukazały się osobno m. in. prace: W. Babinicza Listy z parafii; A. Banacha O snach i nowej sztuce; M. Brandysa O królach i kapuście; S. Dygata Rozmyślenia przy goleniu; J. Iwaszkiewicza Gawęda o książkach i czytelnikach; Z. Lichniaka Monologi kibica literackiego; J. Przybosia Linia i gwar; A. Rogalskiego Dramat naszego czasu; A. Sandaue-
ra Bez taryfy ulgowej (zob. poz. 183); A. Słonimskiego Artykuły
pierwszej potrzeby; W. Sokorskiego Grubą kreską; M. Wańkowi-
cza Westerplatte; K. Wyki Rzeczą wyobraźni (zob. poz. 153).

Przekłady z literatur obcych stanowiły 33% ogólnej produkcji literackiej roku. Wydano 326 książek w 3,9 mln egzemplarzy. Zjawiskiem charakterystycznym dla roku 1959 było zwiększenie ilości przekładów z literatury radzieckiej (r. 1958 - 41 książek, 1959 - 68) i wyraźne zmniejszenie prawie o 50% ilości przekładów literatury angielskiej (w r. 1958 - 76 książek, 1959 - 35) i amerykańskiej (w r. 1958 - 41 książek, 1959 - 25).

L i t e r a t u r a a m e r y k a Ń s k a m. in.: E. Caldwell: Poletko Pana Boga i Sługa Boży, T. Dreisler: Siostra Carrie, W. Faulkner: Absalomie, Absalomie... i Światłość w sierpniu, E. Hemingway: Stary człowiek i morze i Zielone wzgórza Afryki, J. Steinbeck: Grona gniewu, H. James: W kleszczach lęku.

L i t e r a t u r a a n g i e l s k a m. in.: J. Conrad: Nostromo i Spadkobiercy, G. Greene: Nasz człowiek w Hawanie, A. Huxley: W cudownym korowodzie, W. S. Maugham: Księżyc i miedziak, L. Sterne: Podróż sentymentalna przez Francję i Włochy.

L i t e r a t u r a a u s t r i a c k a m. in.: F. Werfel: Czterdzieści dni Musa i Dah, S. Zweig: Maria Stuart i Pierwsze przeżycie.

F. Kafka: Listy do Mileny.

L i t e r a t u r a c h i Ń s k a: Opowiadania trzech współczesnych autorów chińskich (Je Szeng-tao, Wang Lu-jen, Czu Tsy-tsing) pt. Lotosowe jezioro w blaskach księżyca i inne opowiadania oraz Szesnaście wierszy Mao Tse-Tunga.

L i t e r a t u r a c z e c h o s ł o w a c k a m. in.: K. Čapek: Opowieści z różnych kieszeni i Osiem twarzy mistrza Foltyna, J. Havlíček: Helimadoc, A. Jirásek: Maryla i Pani ze dworu, V. Rezac: Świadek i Krawędź.

Z l i t e r a t u r y d u Ń s k i e j wydano m. in. ostatnią książkę M. A. Nexo Jeanette.

Z literatury f r a n c u s k i e j w dalszym ciągu kontynuowano wydawanie Komedii Ludzkiej H. Balzaka, ponadto ukazały się P. Boullé Most na rzece Kwai, J. Bruller'a Oczy i światło, F. Mauriac'a: Galigai, Genitrix i Życie Racine'a, A. Maurois Trzej panowie Dumas, wyszło ponadto kilka powieści A. Dumasa (ojca) i 6 powieści E. Zoli. Z poezji wydano Paryski spleen C. Baudelaire'a.

Z literatury h i s z p a ń s k i e j ukazały się m. in. książki: Ibañez Blasco Czterech jeźdźców Apokalipsy, J. Goytisolo Popołudnie trędowatych.

Z i n d y j s k i e j literatury wydano m. in. R. Tagore Rozbicie.

Powieść j u g o s ł o w i a ń s k ą reprezentował S. Andrić książką pt.: Przeklęte Podwórze.

Z n i e m i e c k i e j literatury wydano m. in. następujące powieści: L. Feuchtwangera Mądrość głupca albo śmierć i apoteoza Jana Jakuba Rousseau, Sukces i Wojnę żydowską, F. Kafki Listy do Mileny, E. M. Remarque'a Czas życia i czas śmierci, Kochaj bliźniego, Trzech towarzyszy ponadto Dzieła wybrane G. E. Lessinga.

L i t e r a t u r a s z w a j c a r s k a m. in.: F. Dürrenmatt: Kraksa i M. Frisch: Homo Faber.

Z literatury tureckiej wydano Paryskie zgadywan-ki N. Hikmeta.

Z literatury włoskiej wydano m. in. powieści A. Moravia Rzymiankę i Polowanie na ludzi, wznowiono ponadto Kwiatki świętego Franciszka z Asyżu.

Z literatury rosyjskiej i radzieckiej wydano lub wznowiono m. in.: wspomnienia, powieści, nowele: A. Czechowa Opowiadania i opowieści 1893 - 1895, Opowieści i opowiadania 1896 - 1903, F. Dostojewskiego Bracia Karamazow, W. Grosmana Dziewięć opowiadań i Życie i losy, P. Koropotkina Wspomnienia rewolucjonisty, H. Nikołajewej Bitwę w drodze, W. Panowej Powieść sentymentalną, K. Paustowskiego Bieg czasu, Lśniące obłoki i Początek nieznanej ery, B. Pilniaka Sobowtóry, W. Szkwłowskiego O Majakowskim, M. Szołochowa Cichy Don, L. Tołstoja Kulawego księcia i Annę Kareninę. W dziedzinie poezji i dramatu wydano Poematy W. Majakowskiego oraz jego Utwory sceniczne.

Z literatury żydowskiej wydano opowiadania współczesnego pisarza żydowskiego D. Bergelsona Dwie bestie i inne opowiadania oraz humoreski Szolem Alejchemy Zaczarowany krawiec i inne humoreski.

234

159

R u c h k u l t u r a l n y w c y f r a c h. Założenia polityki kulturalnej w roku 1959 wynikały m. in. z niezakończonego ciągle jeszcze procesu decentralizacji (M. in. dopiero Uchwałą Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów, Minister Kultury i Sztuki został zobowiązany do przekazania w dn. 30 IV 1959 "Określowych zarządów Kin" pod nadzór wojewódzkich rad narodowych /poz. 33/59/. Ponadto przedstawiciele wydawnictw oraz czytelnicy domagali się zdecentralizowania handlu książkami).

Podstawowe problemy polityki kulturalnej przedstawił na IV sesji Sejmu, w lutym 1959 poseł Leon Kruczkowski. Przypomniał uchwały VIII Plenum KC PZPR przewidujące obok decentralizacji zagwarantowanie pisarzom i artystom warunków swobody twórczej oraz prawa do poszukiwań artystycznych.

Niezakończony ale od trzech lat realizowany program decentralizacji w roku 1959 wywołał szereg dyskusji, w których starano się podsumować doświadczenia oraz wyciągnąć wnioski na przyszłość. M. in. zob.: dyskusję na IV Walnym Zjeździe Delegatów Stowarzyszenia Polskich Artystów Teatru i Filmu oraz ZASP-u /poz. 67/59/; podsumowanie danych o działalności artystycznych zespołów amatorskich /poz. 198/59/ i dyskusję oceniającą działalność Związku Literatów Polskich w okresie od 1956 r. do 1959 na X Zjeździe ZLP /poz. 216/59/.

W budżecie państwowym na finansowanie oświaty, kultury, zdrowia i świadczeń społecznych przeznaczono sumę 54 761,4 mil. zł z czego na oświatę i wychowanie 10 153,4 mil. zł, na kulturę i sztukę 2 119,2 mil. zł.

P r a s a. Rok 1959 w porównaniu z rokiem poprzedzającym, przyniósł minimalne zmiany. Nieznacznie zmniejszyła się ilość wydawanych gazet, z 53 tytułów do 51 tytułów. Wzrosła ilość czasopism o 12 tytułów. Nakład globalny zarówno gazet jak i czasopism nieco się zwiększył: nakład gazet z 1 437, 9 mln egz. na 1 481,6 mln egz., nakład czasopism z 546, 6 mln egz. na 548,3 mln egz. W zakresie czasopism literacko-kulturalnych stan z roku ubiegłego uległ również nieznacznym zmianom. Powstały dwa nowe czasopisma: "Wiatraki" miesięczny dodatek do "Faktów i Myśli: (poz. 34/59) oraz "Nadodrze" miesięcznik społeczno-kulturalny (poz. 58/59), przestała wychodzić "Trybuna Literacka", dodatek do "Trybuny Ludu".

Pomimo tych niewielkich różnic, charakterystycznym zjawiskiem dla roku była dyskusja dotycząca "kryzysu tygodników", w której porównano sytuację roku 1959 ze stanem prasy w roku 1957. Dyskutanci sygnalizowali niepokojące wg nich zjawisko malejących nakładów pism literackich i kulturalnych przy równoczesnym wzroście nakładów pism popularnych i rozrywkowych. Dla przykładu podano nakłady następujących tygodników: "Przegląd Kulturalny" w roku 1957 - 75 300 egz. - w roku 1959 - 25 950 egz., "Nowa Kultura" 52 000 egz. - obecnie 22 600, "Życie Literackie" 25 000 egz. - obecnie 15 6000. W tym samym czasie "Kulisy" osiągnęły nakład 307 000 egz., "Przekrój" pół miliona.

B i b l i o t e k i. W roku 1959 istniało 6 818 publicznych bibliotek powszechnych wraz z filiami i 22 292 punkty biblioteczne, w tym na wsi 5 184 bibliotek 116 filii oraz 19569 punktów bibliotecznych. Placówki te posiadały następujący księgozbiór 29 066 tys. egz. z czego 12 928 tys. egz. przypadało na biblioteki wiejskie.

156

M u z e a. Liczba muzeów w roku 1959 wynosiła 171, o 6 więcej niż w roku ubiegłym. Z nowopowstałych jedno, to muzeum literackie w Inowrocławiu poświęcone Janowi Kasprowiczowi (zob. poz.).

T e a t r y. Liczba teatrów dramatycznych zwiększyła się w porównaniu z rokiem ubiegłym o 5, w tym 4 nowopowstałe to teatry objazdowe (otrzymały je m. in. województwa łódzkie, kieleckie, gdańskie i wrocławskie. Ponadto "Teatr propozycji" w Szczecinie zamieniony został na stałą scenę eksperymentalną (zob. poz. 109/59).

Przedstawienia w 85 działających teatrach dramatycznych obejrzało 8 258 tys. widzów.

W związku z trwającą decentralizacją do roku 1959 włącznie przekazano radom narodowym 57 teatrów, operetek i filharmonii.

K i n a. Podobnie jak w latach ubiegłych szczególny nacisk położono na zwiększenie ilości kin na wsiach, gdzie w roku 1959 powstało 56 nowych placówek, ponadto zorganizowano 27 kin półruchoomych. Miasta otrzymały 27 kin.

Na ekrany 3111 działających kin w roku 1959 wprowadzono 237 nowych filmów, o 38 więcej niż w roku ubiegłym. W tym polskich premier było 17. Pomimo zwiększonej znacznie liczby miejsc i nowych atrakcyjnych premier w porównaniu z rokiem 1958 zmalała ilość widzów ogółem z 205 286 tys. widzów w roku 1958 do 195 531 tys. widzów w roku 1959. Zjawisko to tłumaczy zwiększająca się stale ilość abonentów telewizyjnych, których liczba w porównaniu z rokiem ubiegłym zwiększyła się o 53,6 tys. Ogółem w roku 1959 było 238,8 tys. abonentów telewizyjnych, w tym 30,1 tys. na wsi.

R a d i o. Z sieci radiowej korzystało 4 931 abonentów (w tym 1 779 tys. abonentów wiejskich).

Liczba posiadanych aparatów lampowych wynosiła 3 414 tys. z czego na wsi 1 023 tys.

Ruch kulturalno oświatowy. W omawianym okresie działało na terenie kraju 10 174 tys. świetlic co stanowiło ogromny skok w porównaniu z rokiem poprzednim (w 1958 - tylko 3 559 tys.). Coraz większą aktywność zaczęły przejawiać na terenie wsi kluby wiejskie, których było 9 101 tys., oraz na terenie miast domy kultury (459.).

232